РЕСПУБЛИКАДИН ОБЩЕСТВЕННО–ПОЛИТИЧЕСКИЙ ГАЗЕТ

Лезги Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр хуьх!

1920–йисалай акъатзава | N 5 (10702) хемис 4–февраль, 2016–йис | WWW.LEZGIGAZET.RU | Къимет "Дагпечатдин" киоскрай - 10 манат

Дагъустан Республикадин Президентдин 2013-йисан 13-сентябрдиз акъудай 257-нумрадин Указдик дегишвилер кухтунин гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Кьилин Указ

1. "Дагъустан Республикадин исполнительный властдин органрин къурулушдин гьакъиндай" 2013-йисан 13-сентябрдиз Дагъустан Республикадин Президентдин 257-нумрадин Указда (Дагъустан Республикадин законар акъуддай Собранидин 213, №17, ст.1087; №430; №14, ст.790; №17, ст.964; №18, ст.1037; №19, ст. 1110; №22, ст.1307 2015-йисан 4-ноябрдиз акъатай «Дагъустандин правда"; 2015-йисан 23-ноябрдиз акъатай 287-нумрадин ва 2016-йисан 22-январдиз акъатай 14-нумрадин Указрин редакцияда къалурнавайвал) 2-пунктуна "Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместитель" "Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай кьве заместитель" гафаралди дегишарин.
2. И Указ вичел къул чIугур йикъалай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

Махачкъала шегьер, 2016-йисан 1-февраль, №26

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз

Дагъустан Республикадин Кьилин Чар

1-февралдиз Махачкъалада РД-дин вад лагьай сеферда хкянавай Халкьдин Собранидин яхцIурни цIемуьжуьд лагьай сессия кьиле фена. Сессия ачухай РД-дин Халкьдин Собранидин Председатель Хизри Шихсаидова къейдна: "Къе сессиядал РД-дин Халкьдин Собранидиз Дагъустан Республикадин Кьилин Чар (гьахъ-гьисаб) раижда. Им чи республикадин уьмуьрда важиблу вакъиа, властдин вири органар патал кIвалахдин программа я, - лагьана ада. Сессиядиз а Чар гележегда кьилиз акъудун лазим тир ксариз теклифнава. Зун инанмиш тирвал, гьеле мукьвал тир йикъара, энгелвилер авачиз, абур кардив эгечIда". Сессиядал гъанвай месэлаяр тестикьарайдалай гуьгъуьниз Хизри Шихсаидова республикадин Кьил Рамазан Абдулатиповаз гаф гана.

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидин гьуьрметлу депутатар! Дагъустан Республикадин Гьукуматдин гьуьрметлу членар, муниципальный тешкилатрин кьилер, властдин федеральный органрин, общественный организацийрин векилар!

Гьуьрметлу дагъустанвияр!

Дагъустан Республикадин Конституциядал асаслу яз за республикада авай гьалдин гьакъиндай, Дагъустан Республикада государстводин политика кьилиз акъудунин нетижайрин ва адан гележегдин гьакъиндай Чар (гьахъ-гьисаб) Халкьдин Собранидиз, акI хьайила, Дагъустандин халкьдизни раижзава. Чар (гьахъ-гьисаб) Федеральный Собранидиз Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан Чарчин асул положенийрин бинедаллаз гьазурнавайди я. Ана къенепатан ва къецепатан политика авай гьал гегьеншдаказ веревирднава ва чи муракаб девирди вилик эцигзавай агъур месэлайриз жавабар ганва.

Дагъустанвийри Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан политикадин тереф тамамвилелди хуьзва. Дагъустандикай рахадайла, чна Россиядикай фикирзава, Россиядикай рахадайла, чна Дагъустандикай фикирзава. Ибур чун вилик ди тухузвай, чи умуми кьисметдин кьве лув я. Чна, дагъустанвийри, вири уьлкведихъ галаз, Россиядин вири халкьдихъ галаз санал фикирзава, кIвалахзава, санал веревирдер ийизва, гьалибвилер къазанмишзава. Алай аямдин дуьньяда арадал атанвай кризисдин гьалари

▶ 2

И.И.ЭФЕНДИЕВАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Кьилин Указ

1. ЭФЕНДИЕВ Исмаил Ибрагьимович виликдай алай къуллугъдикай азад авуналди, Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководителвиле тайинарин.
2. И Указ адал къул чIугур йикъалай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

Махачкъала шегьер, 2016-йисан 1-февраль, №28.

Р.М.АЛИЕВАН гьакъиндай

Дагъустан Республикадин Кьилин Указ

1. АЛИЕВ Рамазан Мегьамедович виликдай алай къуллугъдикай азад авуналди, Дагъустан Республикадин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместителвиле тайинарин.
2. И Указ адал къул чIугур йикъалай къуватда гьатзава.

Дагъустан Республикадин Кьил **Р.АБДУЛАТИПОВ**

Махачкъала шегьер, 2016-йисан 1 февраль, №27

Февралдиз РД-дин Халкьдин Собранидин депутатрин центрада агьалияр кьабулда

1. КАМАЛДИНОВ Мегьамед Камалдиновича **9.02**
2. ШАМХАЛОВ Джапарбег Чупалиевича **10.02**
3. МУСЛИМОВ Мегьамедзагьид Гаирбеговича **11.02**
4. АЛИЕВ Гьасан Гьадисовича **17.02**
5. ГЬАСАНОВ Гьасан Абдуллаевича **18.02**
6. АГЬМЕДОВ Сайгидагьмед Салигьовича **24.02**
7. ИСАКЬОВ Сейфула Бейдулагьовича **25.02**

КЪЕЙД: винидихъ тIвар кьунвай йикъара пакаман сятдин 10-далай нянин сятдин 5-далди кьабулда. Нисинин 1-далай 2-далди ял язавай вахт я.

МЕДЕНИЯТ

Дербентда "Дуьньядин медениятринни динрин тарихдин музей" ачухна. 27-январдиз и музейдин къуллугъчияр чпин "Открытие храма. Дом Бога. Места силы" выставкадин проект гваз Ахцегьиз атана. Край чирдай музейдин коллективдихъ галаз выставка ачухна.

▶ 11

СПОРТ

Махачкъалада армспортдай Дагъустандин чемпионат кьиле фена. Ана гьалиб хьайибуру алай йисан мартдиз Москвадин патав гвай Раменское шегьерда кьиле фидай Россиядин чемпионатда иштиракда.

▶ 12

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз

Дагъустан Республикадин Кьилин Чар

1 ◂

яшайишдинни экономикадин жигьетдай Россиядин гьалдизни чпин таъсир ийизва. Амма тарихда чи халкьди шумудни садра субутарайвал, кризисдин шартIара чна вири къуватар желбзава, жавабдарвал мадни гзаф аннамишуналди кIвалах ийиз гатIумзава. Зун инанмиш тирвал, гилани гьа икI жеда. Россия, Дагъустан кризисдай мадни къудратлу хьанвайбур, конкуренциядин хура акъвазиз жедайбур, мадни тупламиш хьанвайбур, цIийи мумкинвилер ва гележег авайбур яз экъечIда.

Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан къалурунрал асаслу яз республикада власть ва общество михьи ва цIийи хъувунин жигьетдай кIвалах тухуз им пуд лагьай йис я. ЧIехи дегишвилер кьиле тухвана, абуру республикадин уьмуьр дибдай дегишарна. "Гъулгъулайрин" 90-йисарилай гуьгъуьниз Дагъустан гьихьтин агъур гьалда авайди тиртIа, куь виридан рикIел алама. В.В.Путина теклифай, чпин важиблувилел гьалтайла тарихдин метлеб авайбур тир, Россия лап агъур кризисдай акъудай реформаяр Дагъустандив гьамиша агакьарзавачир. Чун республикада авай гьал веревирд авунин, властдин къурулушра, экономикада ва обществода лап чарасуз герек тир къайда тунин барадай кIвалахдин лап агъур девирар кечирмишуниз мажбур хьана. Лап гьа сифтедилай чна ресурсрин ва кадрийрин барадай кьитвал гьиссна. Властдин къурулушра ва экономикада месэлайрив куьгьне хьанвай жуьрейра эгечIунри, обществода тайин тир дережадин пелешвили агъавалзавай. Ирс яз чав хейлин месэлаяр агакьна. Абур гьялун йисаралди, бязи вахтара лагьайтIа, цIуд йисаралди яргъал вегьезвай.

Комплекснидаказ эгечIунин къайда регьбервилиз къачуналди, чна Дагъустан гележег аваз вилик финин месэлаяр гьялзава. Идара авунин система дегиш жезва. Анжах жув патал кIвалах авунин, правовой майдандай экъечIуналди гьерекатар кьиле тухунин барадай власть ва гражданар чпихъ галаз вердиш хьанвай къайдайрилай элячIзава. Месэлайрив гьа саягъда эгечIунри алатай вахтара Дагъустандин общество кризисдал, граждан дяведин гьалдал, терроризмдал гъана. Куь рикIел дагъустанвийри сада-сад терг авун патал "заказ гуз" ва сада-сад къирмишиз хьайи вахтар алама. Ихьтин нагьакьан крар сифте нубатда властдин вичин къенепата кьиле физвай, гуьгъуьнлай гьахьтин гьалар обществодани арадал атана. Квекай хейлинбур ихьтин вакъиайрин шагьидар я, квекай бязибуруз лагьайтIа, ахьтин вакъиайрикай зарар ккIуна. Ихьтин шартIара дурум гуз хьун четин тир, амма Дагъустанди кIвачел ахкьалтун патал вичихъ авай къаст, лайихлувал хуьнихъ чалишмиш хьунин ери квадарнач. Пуд йисан муддатда республикада кьиле тухвай дегишвилерин нетижада са жерге хилер ва инсанрин яшайишдин са кьадар терефар хъсан патахъ дегиш жезвайди ашкара хьанва. Амма виликан къайдайрал элкъвена хтунин хаталувал гьелелиг арадай акъудиз хьанвач, гьикI лагьайтIа куьгьне системади чпиз "ем гайи", къарма-къаришвилин шартIара чеб лап къулайдаказ гьисс ийиз хьайи къурулушар ва кьилдин ксар кардик кумазма. Заз вири секинариз кIанзава - гъулгъулайрин вахтарал ва къанунсузвилерал элкъвена хквен хъийидач. Республикадин, уьлкведин яратмишунрин, руьгьдин вири къуватар, халисан ватанпересар тупламишуналди, Дагъустан михьи ва цIийи хъувунин барадай чна теклифай политикадин тереф дагъустанвийри хвена. Зун инанмиш тирвал, къе и залда асул гьисабдай винидихъ тIвар кьунвай жуьредин политикадин тереф хуьзвай ва Дагъустандин халкьдин чIехи паюнин патай векилвалзавай ксар ацукьнава.

Власть дагъустанвияр барбатIвилер арадал гьизвай авамвилин къуватрин таъсирдикай хуьниз, кичI кутуналди, гуж гъалиб авуналди, намуслу ва бажарагълу ксар чандиз къаст ийиз кьиналди, гражданар адалатлу государстводихъ инанмишвал авуникай магьрум авуналди, чпиз законрилай ва марифатдилай виниз "ккаж жедай" ихтияр авайди яз гьисабуналди къанунсузвилериз кьил ягъуналди ва обществодал адалатсузвилин шартIар илитIуналди, власть ва экономика хсуси гьерез авай итижралди ишлемишдай гьар жуьредин деятелри, дестейри мад гьич садрани агъавал тийидайвал заминвилер яратмишуниз мажбур я ва властди и кар таъминарни ийида.

Адалатлу государстводин ва общественный марифатдин дибар чIуруни Дагъустанда властдивай ва обществодивай къакъатнавай ксар пайда хьунал гъана. Идани нетижада бязи дагъустанвийри терроризмдал элячIунал - гьа гьисабдай диндихъ галаз алакъалубур яз къалурзавай фашал лозунгрик квез - гъана. Са бязи дагъустанвияр гьалар пайгардикай хкудзавай къуватрин, кьадарсуз са пад ягъунин фикирар илитIзавай, инсанар чпин жергейриз желб ийиз алахъновай жуьреба-жуьре ксарин залукриз элкъвена. Абуру инсанар яшайишдин шартIарилай рази тахьунин, Россиядин государстводин аксина, чи ата-бубайрин имандин ва культурадин аксина рекье тваз хьана.

Дагъустандин руководстводи ва сифте нубатда Мегьамедали Мегьамедовича а четин йисара Россиядин Федерациядик квез республикадин садвал хуьн патал хейлин крар авуна. Амма гьатта 2013-йисан сифте кьилера Дагъустанда власть ва общество зайифбур яз амай, абур терористриз ва къанлуйриз рехъ ачухуналди, чпин темягькарвилин итижар фикирда аваз кIвалахзавай кьилдин дестейрин таъсирдик, бязи чкайра лагьайтIа, басрухдик кумай.

Государстводин власть мягькемарун, право ва марифат, Дагъустан Республикада государстводин ва Россиядин Федерациядин гражданрин хатасузвал таъминарун, терроризмдихъ, къанунсузвилерихъ, бандитизмдихъ, коррупциядихъ галаз меслят тежер женг чIугун - ингье гьа и кар алай месэлаяр Россиядин Федерациядин Президент В.В. Путинан регьбервилик квез гьялуниз мажбур хьана чун. Терроризмдиз акси Милли комитетди терроризмдин аксина чи чалишмишвилер сад авунин карда тешкиллувилин ва тупламишунин барадай зурба роль къугъвана. Республикадин ва муниципальный органри ФСБ-дихъ, МВД-дихъ, прокуратурадихъ, Силисдин комитетдихъ галаз санал кIвалах тешкилиз алакьна. Ида чаз, асул-гьисабдай, тахсиркарвилерин ва терроризмдин винел гъалибвал къазанмишдай мумкинвал гана. ЧIехи пай дагъустанвияр гъавурда аваз хьун ва абуру куьмек гун - им, гьелбетда, дегишвилер кьиле тухудай мумкинвал гайи асул шартI я. Багъри Дагъустан михьи ва цIийи авунин жигьетдай саналди тир кIвалах тухунай дагъустанвийриз, вири дережайрин депутатриз, общественный тешкилатриз ва массовый информациядин такьатриз сагърай лугьуз кIанзава. Чи кIвалахдин кьилин нетижа квекай ибарат я лагьайтIа, Дагъустан терориствилин гьерекатар, инсанар чуьнуьхиз, бизнесменризни чиновникриз "флешкаяр" ракъуриз хьайи бандитар галачиз яшамиш жез гьеле кьве йисалай алатнава. Терроризм вуч затI ятIа ва ада халкьдиз, чакай гьар садаз гьихьтин бедбахвилер гьизвайди ятIа, дагъустанвийриз гьакI ван хьана ваъ, чпиз акуна чизвайди я. Гьавиляй чна чи милли регьбер - Россиядин Федерациядин Президент В.В. Путина международный терроризмдиз акси женгина ийизвай чалишмишвилерин тереф хуьзва. Им чи итижрихъ галаз кьазвай кар я, чун Россиядихъ агалкьун жедайдахъ инанмиш я.

Терористриз рехъ ачухуналди, абур чпин итижар патал ишлемишиз алахъуналди, чна кьве чин алайвилин политика кьиле тухузвайбур пислемишзава. Ахьтин политикади терроризмдиз акси къуватрин коалиция арадал гъуниз кьецI гузва. А чIавуз чи чилел чпин нагьакьан гьерекатар кьиле тухузваз хьайи боевикриз ва терористриз Туьркиядин ва са бязи араб уьлквейрин кьиле авайбуру марифатдин ва яшайишдин жигьетдай куьмекар гуз хьайиди дагъустанвийрин рикIел алама, РагъакIидай пата са бязибуру а боевикризни терористриз повстанцияр лугьузвай, масакIа ваъ.

Дагъустандиз терроризмдин идеология, терористар чеб хьиз, къе Сириядин аксина женг чIугвазвай уьлквейрай пайда хьана. Вири и крар исламдин итижар фикирда аваз ийизвайни, гилани ийизвани мегер? Гьелбетда, ваъ. Терроризмди, экстремизмди исламдин душманриз къуват гузвайди мусурманрин уьмметди аннамишдай вахт алукьнава. Чна вирибуруз ихьтин гьерекатрив даяздаказ эгечI тавуниз, радикализмдинни терроризмдин гьар гьихьтин хьайитIани жуьрейрин аксина кIевелай акъвазуниз эвер гузва. Чавай, чи культура, чи алатай несилрин иман чIуруналди, дагъустанвийрал чаз чарабур тир ивирар ва чарабур тир идеологияр илитIуниз рехъ гуз жедач. Исламдин рекьяй муаллимар, дерин чирвилер авай ва иман гвай лайихлу шейхер ва алимар Дагъустанда гьамиша бес кьадарда аваз хьайиди я, исятдани ава. Россиядин территорияда кьиле тухвай саки 80 процент терориствилин гьерекатар чи республикада арадал атайди чна рикIел хвена кIанда. Терроризм себеб яз дагъустанвийриз лап еке магьрумвилер хьана. Гьайиф хьи, Дагъустан уьлкведин маса регионриз терористар агакьарзавай асул макан язни хьана. Заз мад сеферда малумариз кIанзава хьи, ихьтин авамвал чи имандиз, чи культурадиз хас туш ва чна, дагъустанвийри, Россиядин руководство ва халкь а кардихъ инанмишарзава хьи, чи республикадин мулкарилай Россиядин государстводиз, адан гражданриз терориствилин хаталувили къурху гунин дуьшуьшар мад гьич садрани хъхьун лазим туш ва хъженни ийидач. Чи кIвалахдин нетижайри шагьидвалзавайвал, алай вахтунда чIехи пай дагъустанвияр терроризмдин идеология кьабул тавунал желбнава.

Республикадин агьалийри Мукьвал тир РагъэкъечIдай патан уьлквейра авай терориствилин Международный организацийра иштиракуниз кIевелай аксивал авун - им чи вилик акъвазнавай жавабдар везифа я. А муртадриз талукь яз дагъустанвийри кьунвай рехъ сад я: а ксар Ватандин - Дагъустандин, Россиядин - хаинар, душманар я. Махсус органрин делилралди, Сириядани Иракда терористрин терефдаллаз Дагъустандай тир 800-далай гзаф ксари женг чIугвазва. Идан патахъай чакай гьар садан хиве жавабдарвал гьатзава. Гьа са вахтунда за а кардихъ инанмишвал къалурзава хьи, эгер лазим атайтIа, терористрин аксина гъиле яракь аваз женг чIугваз виш сеферра гзаф дагъустанвияр гьазур я. Ибур гьакIан гафар я лугьуз фикирзавайбурун рикIел заз 1999-йисуз вири халкьди къалурай кьегьалвал хкиз кIанзава. А чIавуз дагъустанвийри Россиядин кьушунрихъ галаз санал, Россиядин Федерациядин гележегдин Президент В.В.Путинан регьбервилик квез международный терористрин винел гъалибвал къазанмишнай. Амма чна уяхвал квадарна виже къведач. Районринни шегьеррин кьилериз, мискIинрин имамриз терористрин терефдал алаз Дагъустандин аксина женг чIугвазвай гьар са кас чир хьун лазим я, абурун фамилияр аквадай чкайрал куьрсарун, абурун мукьвакьилияр, дустар учетдиз къачун герек я. Дагъустанвидивай, мукьва-кьилийриз эсиллагь хабар авачиз, гьакI са гьиниз ятIани физ жедайди туш. ГьакI хьайила, са ни ятIани ахьтин ксариз майилвалзава, и хаинвили арадал гьидай бедбахтвилин нетижаяр аннамиш тавуналди, ахьтин ксариз куьмек гузва. Инални чна кьунвай рехъ тайинди, ватанпересвилинди хьун герек я. Идан патахъай терроризмдиз акси Милли комитетдин аппаратдин руководитель И.Г.Сироткинан ва Кеферпатан Кавказдин Федеральный округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А.Меликован иштираквал аваз кьиле фейи, Дагъустан Республикада кардик квай терроризмдиз акси комиссиядин нетижаяр кьадай заседанидал гегьеншдаказ лагьана.

Районринни шегьеррин терроризмдиз акси комиссийрин кIвалахдин менфятлувал хкажуниз кьетIен фикир гун лазим я. Вирибуруз гузвай тапшуругъ сад я: терроризмдиз акси женг тешкилунин дережа, ери, менфятлувал хкажун чарасуз я. Чи виридан лозунг сад я: "Вири терроризмдиз акси женгиниз къарагъин!" Гьич садазни и месэладивай къерехда акъваздай, гьакI яргъалай килигдай, идалайни башкъа, терористрихъ галаз гьакIан къугъунар ийидай ихтияр авач, гьикI лагьайтIа ихтилат государстводин ва гражданрин, чакай гьар садан, чи веледрин ва хтулрин хатасузвал патал къурхулувал арадал атуникай физва. За и кIвалахдал чиновникар, муаллимар, духтурар, студентар, культурадин хилен работникар вахт-вахтунда желб авун чарасуз тирдал республикадин министерствойринни ведомствойрин руководителрин, муниципальный тешкилатрин кьилерин фикир кьетIендаказ желбзава. Идалайни гъейри,Россиядин Федерациядин гражданар яз чун чи уьлкведин хатасузвал ва садвал саламатдиз хуьниз мажбур я.

Дуьньядин кризисди, Россиядиз акси санкцийри чун вилик финин мумкинвилер тIимиларнавайдал шак алач, амма 2016-йис патал тестикьарнавай федеральный ва республикадин бюджетри вирибуруз ачухдаказ къалурзавайвал, государстводи, республикади яшайишдин жигьетдай чпин хивез къачунвай мажбурнамайрикай кьил къакъудзавач.

Россия, Дагъустан кIеве тун патал ийизвай алахъунриз лазим гьалда жаваб гун па-

тал чахъ герек тир вири такьатар авайдан патахъай заз жавабдарвилелди малумариз кIанзава. Дагъустанда чун кризисдикай ваъ, вилик финикай рахазва.

КIвалахдин нетижайрин патахъай Халкьдин Собранидин, Дагъустандин халкьдин вилик гьахъ-гьисабдайла, чахъ лугьудай келимаяр ава: чна республикада идара ийизваз хьунин гьал арадал хкана, экономика хъсан ериш аваз вилик фин таъминарна, вири дережайрин властдин органар цIийи хъувуна, агьалийриз яшайишдин жигьетдай куьмек гунин кIвалах гужлу авуна, вирибур патал эвелимжи нубатдин мурадар ва везифаяр сад яз гьисабзавай, кIвалахдиз бажарагъ авай команда туькIуьрна. Республикада властдиз Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина къуват гузва.

Вири ибур Халкьдин Собранидин, Гьукуматдин, Общественный палатадин, властдин муниципальный органрин, гражданвилин обществодин къурулушрин, массовый информациядин такьатрин меслятнавай кIвалахдин нетижа я. Чахъ галаз санал властдин федеральный органрин векилри, Кеферпатан Кавказдин федеральный округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А.Меликова, карчийрин сообществоди кIвалахзава.

Кьилинди лагьайтIа, чалай власть ва идара ийидай къурулушар инсанрин игьтияжриз ва итижриз мукьва ийиз алакьна. Хиве кьурвал, чалай дагъустанвияр яшамиш жезвай яшайишдинни культурадин шартIар, йисаралди коррупция, бандитизм, авамвал, гуж гъалиб авун ва терроризм туьретмишзавай шартIар хейлин дережада дегишариз алакьна. Власть, экономика ва инсанрин алакъаяр авай гьал эхиримжи гьисабда культуради ва эдеблувили тайинарзавайдахъ дагъустанвияр чпин мисалдалди инанмиш хьана. Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина Указ акъудунин нетижада къадим Дербентдин 2000 йис тамам хьун сувар хьиз къейд авунин юбилейдин мярекатри чи багьри ерийрихъ руьгьдин ва эдеблувилин жигьетдай авай зурба къуват ачухардай мумкинвал хьана.

Дагъустанда кар алай проектар туькIуьрнава ва кьилиз акъудзава. Абур республика вилик тухунин Стратегиядал ва 2025-йисалди Дагъустан Республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин подпрограммадал бинелубур я. Гьукуматди и кIвалахдин менфятлувал хкажун лазим я.

Чна экономикадин вири хилера тахсиркарвилерал ийизвай гьужум гужлу авунин барадай кьунвай рехъ давамарун, "хъендик квай" экономикадихъ галаз чIугвазвай женг гужлу авун, кудай шейэринни энергетикадин комплексда, гьакIни наркотикар къанунсуздаказ кардик кутунин хиле тахсиркарвилин тешкиллу дестейрин кIвалахдин рехъ атIун герек я. Государстводин ва гражданрин хатасузвал, инсанрин ихтиярар ва азадвилер таъминарун - им чна вирида къайгъу чIугуна кIанзавай ва вичин патахъай вирида жавабдарвал аннамишна кIанзавай кар я.

Республикадин ва муниципальный властдин органра, Дагъустан Республикада авай федеральный къурулушра, къанун-къайда хуьдай ва суддин органра коррупцияди гилани къурхулувал арадал гъизма. Образованидин ва здравоохраненидин хилера коррупциядиз кьил ягъунин дуьшуьшри обществодин патай виридалай гзаф наразивал арадал гъизва. Ада марифатдин ва яшайишдин жигьетдай хейлин зиянар гузва, санлай гьукумдин органрин гьуьндуьрвал агъуз вегьезва.

Дагъустан Республикада коррупциядиз аксивал авунин рекьяй кIвалах алакъалу ийидай Комиссиядин теклифдалди са шумуд кас министрар ва министррин заместителар чеб алай къуллугърикай азаднава, республикадин ва муниципальный дережайрин чIехи къуллугърал алай чиновникар жавабдарвилиз чIугунва. Ида общество, чи уьмуьрдин вири хилер михьи ва цIийи хъувунин барадай республикадин руководстводи кьунвай рехъ кар алайди тирдан гьакъиндай шагьидвалзава.

ФСБ-ди, МВД-ди, прокуратуради, Силисдин комитетди тахсиркарвилериз ва терроризмдиз акси яз игитвилелди кIвалах тухузва. Дагъустанвияр абурулай, гьа гьисабдай Москвадай ва Россиядин маса регионрай чиниз командировкадиз ракъурнавай къуллугъчийрилай рази я. Абурукай са бязибуру чи хатасузвал патал чпин чанар гана. Амма вилик мадни еке кIвалах акъвазнава. Тахсиркарвилерин, гьа гьисабдай терроризмдин, чешмеяр дериндай веревирд авурла, чун гьелелиг кIвалахда еке кимивилер ама лагьай фикирдал къвезва.

Россиядин Федерациядин Президентди Дагъустанда ва сифте нубатда Махачкъала шегьерда властдин вири органрин къурулушар криминально-коррупционный ва терроривилин чиркерин амукьайрикай михьи авунин патахъай тапшуругъ ганвайди тир. Амма вахт-вахтунда тайин кIвалах тухудай чкадал къанун-къайда хуьдай органар кьилдин серенжемралди сергьятламиш хьана. Идалайни гъейри, республикадин ва муниципальный властдин вири органра, Дагъустандин территорияда кIвалахзавай федеральный къурулушра, массовый информациядин такьатра, виринра михьи авунин кIвалах тухузватIани, чпин темягькарвилин итижар аваз йисаралди бандитриз ва террористриз рехъ ачухзаваз хьайи ксар гьелелиг амайди малум я. А ксар къайда тунин ва меденидаказ вилик финин барадай чна тухузвай кIвалахдиз датIана кьецI гуз алахъзава. Абуру и пуд йисан къене кIватIай кьван ва зал, Шихсаидовал, Гьамидовал ва маса ксарал иличай кьван чиркер вуч я! Москвада авай чи са бязи векилрини чеб са акьван лайихлудаказ тухузвач. Абур Дагъустан лекеламишунал машгъул жезва. Гьа са вахтунда чун чпи чаз ирс яз тунвай чIехи тевлейрай фитер акъудунал машгъул тирди абуруз чизвайди я. Абурукай са бязибур, Дагъустанда агъавалзаваз хьайи чкадин бандитрикай къурху аваз, кичIела Москвадиз катайди низ малум туш кьван? Гила лагьайтIа, абур секиндаказ, къурху авачиз республикадиз хквезва ва чпиз азадвал гайибур къуллугърилай алудиз алахънава. Чпин сан екеди тушир а ксар рикIел хкун тавунайтIани жедай. Амма чун мукъаят хьун, чна Дагъустан хуьн, чалай арадал гъиз алакьнавай мягькем гьаларин саламатвал таъминарун герек я.

Гьуьрметлу юлдашар!

Халкьдин Собранидиз виликан Чарче (гьахъ-гьисабда) вилик эцигнавай са бязи везифаяр гьикI кьилиз акъуднатIа, гьадан патахъай кьетIендаказ лугьуз кIанзава. Идалайни башкъа, а везифайрикай хейлинбур Федеральный Собранидиз Россиядин Федерациядин Президентдин Чарчихъ галаз алакъалу авунвайбур тир.

Чарче тайинарнавай 125 тапшуругъдикай 68 тапшуругъ тамамвилелди кьилиз акъуднава. Хейлин тапшуругъар кьилиз акъудиз гъиле ава. РД-дин Минсельхозпромди 7 тапшуругъ кьилиз акъуднавач, гьа гьисабдай багьманчивилин ва уьзуьмчивилин хилерани. Машинрин технологический станцияр тешкилунин барадай гайи теклифар кьилиз акъуднавач. Балугъчивилин майишат вилик тухунин мумкинвилер кардик кутунвач. Хуьруьн майишатдин метлеб авай чилер менфятлудаказ ишлемишунин месэлаяр эхирдал кьван гьялнавач. И кардин патахъай Гьукуматдин Председателдин заместитель Ш.И.Шариповаз, министр Б.В.Батталоваз са шумудра лагьайди я, гила лагьайтIа, абур чеб алай къуллугърилай алуднава лугьуз, тажуб жезва. Менфятлудаказ ва намуслудаказ кIвалахна кIанда.

Гьукуматдилай Махачкъаладин транспортдинни логистикадин узелдин зурба мумкинвилерикай менфят къачуз алакьнач. Пассажирар тухунин кIвалахда, сифтени-сифте шегьерра, къайда тунвач. Транспортдин, энергетикадин ва алакъадин месэлайрай цIийи министерство тешкилнава. Вири и хилера къайда тунин везифа вилик эцигнава.

Кризисдин шартIара экономика хкаж хьуниз куьмек гудай къенепатан ресурсар хьтин вилик финин важиблу факторарни Гьукуматди гьиляй ахъайзава. Идан гьакъиндай Мингосимуществодин кIвалахди шагьидвалзава. Ина эхирни республикадин хсусият дуьздаказ идара ийиз ва базардин экономика вилик финин такьатар яз приватизация ва конкуренция кардик кутаз чир хьанвач. Министр ва адан заместителар къуллугърикай азаднава, гьа гьисабдай коррупциядиз кьил ягъунин дуьшуьшар себеб язни.

Государстводин сектор тIимиларна кIанда, гьикI лагьайтIа, ГУП-ра ва МУП-ра зурба активар са менфятни авачир гьакIан пар яз кIватI хьанва. Бязи вахтара лагьайтIа, а къурулушриз субсидийралди "емни гузва". Республикада азад ва сагълам конкуренция патал шартIар яратмишун - им Гьукумат ва федеральный къурулушар патал кьилин ва эхирдал кьван гьялиз тахьанвай месэла я.

Азербайжандихъ, Ирандихъ ва маса уьлквейрихъ галаз къецепатан экономический алакъаяр активламишунин барадай ганвай тапшуругъар кьилиз акъудун агъуз тир дережада амазма. Россиядин Федерациядин субъектрихъ, вири къуншийрихъ галаз интеграциядин алакъаяр гужлу авун герек я. Чун Махачкъаладин транспортдин узелдикай, Ипекдин чIехи рекьикай рахазва, амма региондин технологический, суьрсетдин базарар арадал гъунивай, алишверишдин рекьер Дагъустандихъ гегьеншдаказ элкъуьрунин кIвалахдивай къерехда акъвазнава.

Логистикадин центрааяр, карханаярни карчияр патал кьезил шартIар авай транспортдинни портарин системаяр арадал гъунин кIвалах активламишун герек я. Са бязи министррин, районринни шегьеррин кьилерин, бизнесменрин ажузвили ва зирингсузвили республикадиз вичин къуватар ишлемишдай мумкинвал гузвач.

За юлдашриз исятда авайдалай гзаф жавабдарбур хьуниз, зи тапшуругъар ва иллаки Россиядин Президентдин тапшуругъар са шартIни алачиз кьилиз акъудун патал гузвайди аннамишуниз эверзава. Сифтени-сифте инал Россиядин Федерациядин Президентдин указрикай, импорт эвез авунин программадикай, кризисдиз акси пландикай, Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектрикай ва масабурукай лугьун герек я.

Гьуьрметлу депутатар!

Чна республикадин Гьукуматдин, Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин, муниципалитетрин кIвалахдиз критикадин бинейраллаз къимет гузва. Гьа са вахтунда абуру зурба кIвалах тухвайдини къейд авун лазим я. А кIвалах себеб яз чавай вилик финин хъсан еришар хуьз алакьна. А.М.Гьамидова, Р.М.Алиева, А.Ш.Къарибова, И.И.Эфендиева, А.П.Гьасанова, Р.А.Юсуфова, са жерге районринни шегьеррин кьилери санлай къачурла кIвалахдин менфятлувал хкажзава.

2015-йисан тамам тушир нетижайрал асаслу яз, промышленный производство хкаж хьунин еришри - 102 процент, хуьруьн майишатдин продукция гьасилунин кьадарри - 105,1 процент, асул капиталдиз инвестицияр желб авуни -104,8 процент, эцигунрал тамамарай кIвалахрин кьадарди - 106,6 процент тешкилна. Вацран юкьван мажибар 3,3 процентдин хкаж хьана, экономикадихъ галаз алакъалу кIвалахдин кар алай жуьрейриз талукь товарар акъудун ва къуллугъар авун 5,5 процентдин артух хьана.

Чи кIвалахдин кьилин принцип куьгьнеди, Советрин девирдин хьтинди я: гьар сад вичиз тапшурмишнавай кардал гьакъисагъвилелди машгъул жеда ва ада нетижаярни гуда.

2015-йисан нетижайрай чIехи пай муниципальный тешкилатар яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик финин барадай планламишнавай делилрив агакьна.

Россиядин Федерациядин Гьукуматди 2015-йисан 24-декабрдиз тухвай вичин заседанидал 2014-йисан нетижайрай Россиядин Федерациядин субъектрин исполнительный властрин органрин кIвалахдин менфятлувилиз къимет гунин нетижаяр хъсанбур яз гьисабнава.

Дагъустан Республикадиз Россиядин регионрин арада 17-чка гана ва адаз 161,2 миллион манатдин кьадарда аваз гранд чара авуна. Идахъ галаз алакъалу яз заз Гьукуматдин Председателдиз ва Гьукуматдин членриз, Администрациядиз сагърай лугьуз, абур кьиле тухузвай дегишвилер давамарунал желб ийиз кIанзава.

Республика вилик тухунин месэлаяр чна властдин федеральный органрихъ галаз санал гьялзавайди я. И карда, за тикраризава, чаз Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путина, Россиядин Федерациядин Гьукуматдин Председатель Д.А.Медведева, гьакIни Россиядин Федерациядин Президентдин Администрациядин Руководитель С.Б.Иванова ва адан сад лагьай заместитель В.В.Володина, Кеферпатан Кавказдин федеральный округда Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А.Меликова лап еке куьмекар гана ва абур чав гъавурда акьуналди эгечIзава.

2025-йисалди Дагъустан Республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин подпрограмма гьазурунин ва ам кьабулунин кIвалах чпин гуьзчивилик хьайи А.Г.Хлопониназ, Л.В.Кузнецоваз, О.Х.Байсултановаз чухсагъул лугьуз кIанзава.

Гьуьрметлу юлдашар!

Чаз асант тушир девирда яшамиш хьун ва кIвалахун кьисмет хьанва. Алай аямдин геополитический шартIари чаз неинки басрухар гузва, гьакIни вилик фин патал мумкинвилерни ачухзава. Чна импорт эвез авунин программа - зегьметдин бегьерлувал хкажунихъ, анжах конкуренциядин хура акъвазиз, къецепатан уьлквейризни рекье тваз жедай ва рекье тунни лазим тир продукция акъудунихъ элкъуьрнавай программа кьилиз акъудзава.

Импорт эвез авунин программа карханайрихъ, гьа гьисабдай оборонадин промышленностдин комплексдин "Дагдизель", "Авиаагрегат", "М.Гьажиеван завод", "КЭМЗ" концерн" карханайрихъ авай мумкинвилер ишлемишуналди кьилиз акъудун герек я.

Республикадин вилик чи ятарин ресурсар тамамвилелди ишлемишунин везифа акъвазнава. Гоцатлидин ГЭС ишлемишиз вахкуни электроэнергиядин патахъай къвердавай артух жезвай игьтияжар са кьадар дережада таъминардай мумкинвал гудайдал шак алач. Амма Сулак, Самур, Авар ва Анди, Къойсу вацIарал гидроэлектростанцияр эцигунин фикирдикайни отказна виже къведач. РусГидродихъ галаз мадни активдаказ санал кIвалахун, гидроэлектроэнергетикадиз кьилдин ксарин инвестицияр желб авун герек я.

Чи теклифдалди "Дагъустандин сетрин компания" тешкилнава. Амма чак сетар авай гьалди ва буржар артух хьуни секинсузвал кутазва. Инсанри энергиядалди таъминарунин еридилай шел-хвалзава. Россетрихъ галаз санал Гьукуматди и месэла вичин гуьзчивилик кваз хуьн лазим я.

Гзаф дуьшуьшра Дагъустандин Гьукумат энергетикадин, нафтIадинни газдин хилера къерехдилай килигзавай касдин ролда аваз майдандиз экъечIунин гьалар - ибур чавай кьабулиз жедай гьалар туш. Им месэладив государстводин итижар вилив хвена эгечIун туш.

Базаррин барадай авай буш чкаяр, абур ацIурунин мумкинвилер мукьуфдивди веревирд авун герек я. Чи хейлин карханайрин директорриллай лап агъур шартIара абур саламатдиз хуьз алакьна, абуруз активдаказ куьмек гун лазим я. Гьа са вахтунда за къейдзавайвал, са бязи карханайрин ва бизнес – къурулушрин руководителри чпелай девирдин басрухрин хура акъвазиз алакь тийизвайди къалурзава. Абур тахсирлу яз хейлин карханаяр, иллаки агропромышленный комплексда, тергнава. Промышленный политика тайинаруник ва кьилиз акъудуник, модернизация тухуник, технологиядин жигьетдай цIийи агалкьунар производствода кардик кутуник республикадин Минпромторгдин тIем акакьун лазим я. Виниз тир технологийрал асаслу яз кIвалахдай 25 миллион кас рабочий кадрияр гьазурунин барадай В.В.Путинан программа кьилиз акъудунин жигьетдай министерстводи тухузвай гьерекатар гзаф зайифбур я. Илимдин рекьяй чи алимри ганвай лап цIийи жуьрейрин теклифрикай промышленностда гьелелиг тIимил менфят къачузва. Гьа са вахтунда ДГТУ-да ва ДГУ-да лап вижевай лабораторияр тешкилнава ва абуру кIвалахзава эхир.

Республикадин Гьукуматди базар хуьнин ва къайдадик кутунин месэлайриз бес кьадар фикир гузвач. Дагъустан Республикада, статистикадин юкьван делилралди, са агьали патал серфдай шейэрин кьадар тайинарунин кIвалахдал кIукI гъанвач. Чи туьквенар къецепатан уьлквейрай гъанвай товаррив ацIурнава. Абурун арада чавайни гьасилиз жедай хьтин товарарни ава. Эгер чаз чи промышленностдилай конкуренциядин хура акъвазиз алакьна кIанзатIа, чаз гьи товарар жуванбуралди эвездатIа, Дагъустандин потребительский корзина ацIурун патал гьихьтин шейэр акъуддатIа, чир хьун важиблу я.

▸ 4

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз

Дагъустан Республикадин Кьилин Чар

1-3 ◂

Гъвечlи ва юкьван карчивили республика яшайишдин ва экономикадин жигьетдай вилик тухунин карда еке роль къугъун лазим я. Россиядин Президент В.В.Путина и месэла экономикадин жигьетдай лап важиблуди ва общество патал метлеблуди я лагьана. Дагъустанда юкьван ва гъвечlи карчивилихъ авай зурба мумкинвилерикай менфят къачузвач. Гъвечlи ва юкьван бизнес госзакупкайрал ва къецепатан уьлквейрин шейэр жуванбуралди эвезунал мадни активдаказ желбна кlанда.

За гъвечlи ва юкьван бизнесдиз куьмек гунин серенжемрин комплекс пайгардик кутун тапшурмишзава. Минпромторгинвестди гьакъикъатда и месэла гъиляй вегьена. Карчияр патал бизнес ачухунилай башламишна терг авунал къведалди якъин тир механизм гилани тайинарнавач. Карчивилин ва инвестицийрин рекьяй махсус Агентство (Б.И.Мегьамедов) тешкилунин къарар кьабулнава. За вири федеральный къурулушрин, властдин республиканский ва муниципальный органрин, банкарин фикир желбзава: чун вири патал карчивал - им чи виридан жавабдар вилик квай зона я.

Гъуьрметлу депутатар!

Федеральный Собранидиз вичин Чарче Россиядин Президент Владимир Путина чи вилик вири миллет патал метлеб авай везифа: 2020-йисалди къенепатан базар чи уьлкведин суьрсетдалди тамамвилелди таъминарунин везифа эцигнава. Алай вахтунда Дагъустанди хуьруьн майишатдин са жерге жуьрейрин продукция акъудунин рекьяй Россиядин субъектрин арада гьахълудаказ кlвенкlвечи чкаяр кьунва ва эхиримжи йисара ада, продукция гьасилун юкьван гьисабдалди 7 процентдин артух хьун таъминаруналди, гьалар виниз тир еришралди хъсанвилихъ дегиш жезвайди къалурзава.

2015-йисуз, чна Багъманчивилинди яз малумарай йиса, хел кlвачел ахкьалдарун патал авай такьатар желбдай мумкинвал гана. Нетижада алатай йисуз республикада кутур багъларикай пудай кьве пай интенсивный жуьрединбур я.

Къайтагъ райондин "Маджалисское" МУП-ди, Сулейман-Стальский райондин "Бабаев" КФХ-ди, Мегьарамдхуьруьн райондин "Гранит" СПК-ди ва маса майишатри хел вилик финик еке пай кутазва.

Чна уьзуьмчивал арадал хкунин кlвалах давамарзава. Алатай йисуз ципицlрин рекорддин бегьер-саки 150 агъзур тонн-кlватl хъийиз алакьна. Идакайни 100 агъзур тонн ципицlар гьялун патал рекье туна. Республикадин Минсельхозпрод, Дагъустандин алимарни галаз, багъманчивиле, майвачивиле ва уьзуьмчивиле къелемлухар кутуниз талукь месэлайрал кlевелай машгъул хьун лазим я.

Эхиримжи йисара саламатдиз хуьзвай накьварал майвачивал хъсан еришралди вилик физва. Шаз алава яз 20 гектардин майданра теплицаяр арадал гъана. Алай вахтунда абурун умуми майданар 145 гектардилай алатнава, теплицайра 2,5 агъзур кас кlвалахдалди таъминарнава. Агропромышленный комплексдин и важиблу сектор мадни йигин еришралди вилик тухвана кlанда.

Прунзчивал гележег авай хилерикай садаз элкъвенва. Ина, санлай къачурла, кlватl хъийизвай бегьердин кьадар саки 15 процентдин артух хьана. Прунзчивилин майишатрин арада Къизляр райондин "Нива" ООО къейд ийиз кlанзава. Ада прунз гьялдай алай аямдин завод ва тумчивилин центр эцигнава, прунз гьасилунин кьадарар артухарзава.

Дагъустанвияр тарихда хъсан малдарар яз малум я. 2015-йисуз Агъул, Акуша, Бабаюрт, Буйнакский, Гергебил, Гуниб, Къарабудахкент, Къизилюрт, Ногъай ва маса районра малдарвилин комплексар ва лапагар емдал эцигна куькардай майданар кардик кутуна, як гьялдай карханаяр ишлемишиз вахкузва. Амма чаз гьасилнавай продукция сифте нубатда алишверишдин сетрай, гъилел михьи тушир арачийрикай менфят къачун тавуналди, муьштерийрив дуьзгуьндаказ агакьариз чир хьанвач. Агалкьунралди кьилиз акъудзавай проект яз Ногъай районда кардик квай "Бозторгай" КФХ къалуриз жеда. Гьа ихьтин кlвалах Ботлих райондани гъиле кьунва (депутат У.М.Умаханован куьмекдалди). Гьа ихьтин проектрал Дагъустандин маса хейлин карчиярни машгъул жезва.

Мегьарамдхуьруьн районда "ЭкоПродукт" ООО-дин (А.Абдулжалилов) инвестициядин проект кьилиз акъудунин сергьятра аваз йиса къушарин 5,3 агъзур тонн як гьасилиз жедай къушчивилин чlехи комплекс ишлемишиз вахкуда. Им государстводини кьилдин инвесторри терефриз менфятлудаказ санал кlвалахунин мад са мисал я. Икl санал кlвалахуни тайин нетижа гузва.

Аграрный сектор, санлай къачурла, ериш аваз хъсан вилик физватlани, чна АПК-дин руководство дегишарна. Гьа идалди вири аграрияри хел мадни менфятлудаказ вилик тухунал желбна.

Хуьруьн майишатдин техникадин патахъай кьитвал хьун - им хейлин дережада хци месэла яз амукьзава. Республикадин Гьукуматди механизмламишнавай къуллугъар авунин базар вилик тухунин шартlар яратмишунин, машинринни технологический станцияр лизингдин механизмаяр ишлемишуналди талукь тир техникадалди таъминарунин рекьяй тапшуругъ кьилиз акъудун къазанмишнач.

2016-йис Дагъларин йис яз малумарникай дагъларин шартlара уьзуьмчивал ва дагълара консервиярдай промышленность гуьнгуьна хтун патал менфят къачуна кlанда. За Минэкономразвитиядал, минсельхозпроддал, и кlвалахдал рикlивай машгъул хьун, Дагъларин йис кьиле тухунин программа тестикьарун патал вилик эцигун тапшурмишзава.

Республикадин дагълух зонада Кикунидин консервиярдай заводди (М.Шейхов) агалкьунралди кlвалахзава. Заводда аялрин недай суьрсет гьасилдай линия ачухнава. Кикунидин заводдин кlвалах гегьеншарун лазим я. М.Шейхован тежрибадикай менфят къачунайтlа, хъсан жедай. Ада хейлин багъманчийриз гьеле гатфариз пул гана, багъманчийри лагьайтlа, зулухъ адав чпин бегьер вахкана.

2016-йисуз "Хуьруьз къайда - уьлкведиз гьал-агьвал" лишандик квез Вирироссиядин хуьруьн майишатдин перепись кьиле тухузва. Гьакъикъатда хуьрерин саки вири чкайра майишатдин ктабар кьиле тухуниз талукь кlвалах лап писдаказ эцигнава.

Хуьрериз, дагълух территорийриз фикир гун - ибур чи халкь, Дагъустандин яшайишдин шартlар ва культура саламатдиз хуьнин серенжемар я. Республикада хейлин месэлаяр дагълух территорияр аваданламишунив ва дагъвийрин яшайишдив къайгъусузвилелди эгечlун себеб яз кlватl хьанвайди я. Чи дагъларихъ экономикадин, культурадин ва туризмдин барадай авай мумкинвилер менфятлудаказ ишлемишна кlанда.

Гьукуматдилай "Дагагрокомплекс" проект (И.Умалатов) нетижалудаказ кьилиз акъудун таъминариз алакьнач. Хъсандиз тешкилай компания менеджмент савадсузди хьун себеб яз гьакъикъатда терг жезва. Гьукуматди (А.М.Гьамидов, Ш.И.Шарипов, Б.В.Батталов) чпин зайиф къалурна. Исятда кlвалах Кефер-патан Кавказдин крарин рекьяй Россиядин Федерациядин министр Л.В.Кузнецован патай арачивал аваз кьиле тухузва.

Гьуьрметлу депутатар!

Республикадин экономикада эцигунардай комсплексди важиблу чка кьазва, ам хъсан ериш аваз вилик физва. 2015-йисуз 1 миллионни 799 агъзур квадратный метрдин майдан авай дараматар ишлемишиз вахкана. Имни адалай виликан йисав гекъигайла - 9,2 процентдин гзаф я. Эцигунрал тамамарай кlвалахрин кьадар 6,6 процентдин артух хьана.

Гьа са вахтунда Минстройдикай республикада эцигунриз, архитектурадиз талукь политика арадал гъидай центр хьанвач. Гьавиляй эцигунрин кlвалах тешкилунин карда, чилин участокар чара авунилай башламишна, эцигунар кьиле тухун патал ихтияр къачунал къведалди, эцигунрин чпин еридал амал авунин, гьакlни территорияр яшайишдинни культурадин жигьетдай къулай гьалдиз гъунин барадай къарма-къаришвилин гьал ава. Цlийи кlвалер эцигдай чlавуз талукь тир яшайишдинни культурадин проектарни аваз хьун герек я. Инсанар рикlелай ракъуруналди, абур яшамиш жедай чкаяр аваданламишун фикирдай акъудуналди, анжах къазанжияр къачуникай фикир авунин гьалдал эхир эцигна кlанда.

Чна дагъустанвияр тlем акакьдай яшайишдин кlвалералди таъминарун, яшайишдин кlвалерин къиметар агъузарун, эцигунардайбур гьар жуьредин харжарикай азад авун герек я.

Махачкъаладин кьил М.А.Мусаева къанун-къайда хуьдай органрихъ галаз санал шегьерда чилер ва дараматар къачагъвилелди кьунин нетижаяр арадай акъуддай, меркез "хъендик квай» экономикадикай михьи ийидай вахт алукьнава. Гзаф дуьшуьшра ФСБ-дин, МВД-дин, прокуратурадин къуллугъчийри дуьзгуьн бизнес лап кlевера твазва, "хъендик квай" экономикадилай лагьайтlа, гьакl элячlна физва. Къенепатан крарин министр А.М.Мегьамедова важиблу къарар кьабулнава: бизнес гьи жуьреда хьайитlани ахтармишун патал адавай ихтияр къачун герек я. Республикадин прокурор Р.А.Шагьнавазовани гьа и жуьреда кlвалахзава.

2015-йисуз, Россиядин Федерациядин Президентдин майдин 600-нумрадин Указ кьилиз акъудунин сергьятра аваз, аварийный гьалда авай яшайишдин кlвалерин фонд терг авунин кlвалах давам хьана. Республикадин 9 муниципальный тешкилатдин территорияда агьалияр лап куьгьне хьанвай ва аварийный гьалда авай кlвалерай масанриз акъудунин программа кьилиз акъудзава. Винидихъ тlвар кьунвай программаяр тамамарун таъминар тавунай Махачкъала ва Дербент шегьеррин кьилер чеб алай къуллугърикай азадна. Уьлкведин Президентдин вири указар кьилиз акъудунин патахъайни гьа ихьтин кlеви истемишунар ийизва.

ЖКХ-дин хиле федеральный программайрин мумкинвилерикай мадни активдаказ менфят къачун, республикадин шегьерра ишлемишдай ятар михьи хъийидай объектар эцигунин, Дербентдиз, Бабаюртдиз, Каспийскдиз ва Избербашдиз кьван турбайра аваз яд гъунин кlвалахар давамарун герек я.

Гъуьрметлу депутатар!

Республикада рекьерин майишат гьич садрани тахьайвал активдаказ вилик физва. Им нетижалудаказ ва ери аваз кlвалахзавай хилерикай сад я. 2015-йисуз 58,2 километрдиз автомобилрин рекьер тухвана ва цlийикlа туькlуьр хъувуна, 5 муьгъ эцигна. Им 2014-йисан нетижайрилай саки 3,7 сеферда виниз тир дережа я. Дербентдиз кьван рехъ къайдадиз гъунин барадай ерилу кlвалах тухунай ва мадни 21 километрдин мензилдиз автомобилрин рехъ цlийи хъувунай Росавтодордиз (Р.В.Старовойт) разивилин кьетlен келимаяр лугьуз кlанзава. Мукьвал тир пуд йисуз вири районрин центрайриз къир цанвай, бетон тунвай рекьер тухуда.

Кьилдин ксарин инвестициярни ишлемишуналди, рекьерин майишат вилик тухун Дагъустан патал кlвалахдин кар алай терефрикай сад яз амукьзава.

Уьлкведин Президент В.В.Путина вичин Чарче бюджет пайгардик хьун къазанмишунин везифа эцигнава. Бюджет планламишунин кIвалах кар алай терефар дуьзгуьндаказ тестикьарунилай башламишна кIанда. И кIвалахда госпрограммайри кар алай роль къугъунин къайдадал элячI хъувун чарасуз я.

Бюджетдин рекьяй чна кьабулзавай вири къарарар эвелни-эвел Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан майдин указрал ва Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектрал асаслу яз тайинарнавай, вилик финин стратегиядин метлеб авай рекьерихъ галаз кьун лазим я. Бюджетдиз талукь политикадикай рахадайла, чи вилик республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин кардик государстводин ва муниципальный властдин органрикай, государстводин ва муниципальный идарайрикай гьар сада вичин гьакъикъи пай кутун таъминарунин везифа акъвазнавайди къейд авун важиблу я.

Квез чизвайвал, алай йисан бюджет лап муракабди я. ЦIинин йис патал кьилин принцип ихьтинди я: пул тIалаб тийин, авай такьатар иесивилелди ишлемишин. Бюджетдин такьатар абурал коррупциядин жуьредин ниятар аваз гъил яргъи авуникай хуьн таъминарин.

Асул капиталдиз чара ийизвай инвестицийрилай ва гражданрин доходрин дережадилай гъейри, регионрин ва чкадин бюджетрин налогрин ва налогар тушир доходрин кьадар - им чи кIвалах къалурзавай асул делил я.

Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай "Экономика экуьди авун" проект кьилиз акъудунин барадай чна саналди тир серенжемар кьиле тухун давамарун герек я.

Тек са 2015-йисуз кар алай и проект кьилиз акъудунин нетижада налогрин органра регистрация тавуна кIвалах кьилиз акъудзаваз хьайи карчивилин саки 6 агъзур субъект дуьздал акъудна. Районринни шегьеррин кьилери лагьайтIа, чпихъ пул авач лугьуз, шел-хвалзава. Республикадин Гьукуматди налогрин къуллугъдихъ, Росреестрдихъ, Кадастровый палатадихъ галаз санал чкайрал кIватIзавай налогрин кьадар артухарунин ва налогрин база арадал гъидай чIавуз гьакъикъат вилив хуьн таъминарунин жигьетдай чпин кIвалах давамарун чарасуз я.

Чна кьезиларнавай системадалди налогар вегьиниз талукь яз агакьзавай пулдин такьатар тамамвилелди муниципальный дережадив вахкунин къарар кьабулнава. Белки транспортдин налогдилай къвезвай пуларни муниципалитетрив вахкун?

2016-йисуз бюджетдин харжияр пайгардик кутунин ва абурун менфятлувал хкажунин рекьяй чIехи ва бес кьадарда нетижалу серенжемар кьиле тухун давамарна кIанда. Бюджетдай ахъайзавай гьар са кепек тайинарнавай рекьиз серф авун герек я. Йисан къене чалай бюджетдай ийизвай харжияр 3,1 миллиард манатдин тIимилариз алакьна (А.М.Гьамидов, Р.А.Юсуфов, Р.М.Алиев). Талукь тир тапшуругъар 2016-йис патални тайинарнава. Бюджетдиз талукь политикада кьунвай рехъ ихьтинди я: вири министерствойри, ведомствойри, районрини шегьерри, анжах харжияр авунал сергьятламиш тахьана, пул къазанмишна кIанда. Сада туьрез гваз, ирида тIурар гваз "кIвалахунин" къайдадал эхир эцигна кIанда.

Государстводин ва муниципальный игьтияжар патал шейэр маса къачунин къайда ачухди хьун таъминарун чарасуз тирдал за кьетIендаказ фикир желбзава. Гьа и вахтунда государстводин игьтияжар патал шейэр маса къачунин кIвалах жезмай кьван централизоватун ва чкадал шейэр гьасилзавайбурун мумкинвилерикай менфят къачун герек я.

Кризисдин шартIара бюджетдиз талукь политикадин кьилин принцип ихьтинди я: авай такьатриз килигна яшамиш жен, экономикадин гьар са субъектди налогар гуниз итиж авунин шартIар яратмишин. Инал налогрин къуллугъдин работникар гъилел михьи хьуниз ва абуру менфятлудаказ кIвалахуниз талукь месэлани кватзава.

Гьуьрметлу дагъустанвияр!

Чилиз талукь алакъайрин хиле алай вахтунда арадал атанвай гьаларини кьетIендаказ секинсузвал кутазва. Чун вичив эгечIнавай чилин реформадикай рахунар гзаф жезва.

Чилин реформадин стратегиядин метлеб авай мурад чил ишлемишунин менфятлувал хкажуникай, хуьруьн майишатдин къиметлу чилер хуьникай ибарат я. И барадай маса политика авайди туш ва адахъ къекъуьнин лазимвални авач. Гьа са вахтунда чна вирида аннамишун лазим я хьи, чилин реформа кьиле тухунин барадай чун са къад йисан геж хьанва. Ихтилат чилин ресурсар ишлемишунин менфятлу система къайдадик кутуникай, гьакI хьайила, агропромышленный комплекс вилик тухуникай физва.

За Гьукуматдивай ва Халкьдин Собранидивай чилиз талукь алакъайрин рекьяй республикадин нормативный правовой база арадал гъунин кIвалах активламишун тIалабзава. Чна ГУП-риз ва МУП-риз талукь карда эхирни къайда тун, чилин ресурсар менфятлудаказ ишлемишунин хиле государстводи тухузвай гуьзчивал ва чилерал ийизвай контролвал артухарун герек я.

Федеральный Собранидиз вичин Чарче Россиядин Федерациядин Президент В.В. Путина "чпив хсусиятда аваз хуьруьн майишатдин чилер гвай, абур тайинар тавунвай рекьериз ишлемишзавай марифатсуз ксаривай вахчун ва абур чил гьялиз кIанзавай ва и кар алакьзавай ксариз аукциондилай маса гун" теклифна. Чил чи девлет я ва чпин хсусиятда хуьруьн майишатдин чилер авай марифатсуз ксаривай чилер вахчунин ва абур чилел зегьмет чIугваз кIанзавай ва и кар алакьдай ксариз аукциондилай маса гунин къайда тайинарунин патахъай фагьум-фикирна кIанда.

Заз федеральный хсусиятда авай чилерикай, сифте нубатда Каспий гьуьлуьн къерехда авай чилерикай кьетIендаказ рахаз кIанзава. А чилер менфятсуздаказ идара авуни абур къанунсуздаказ ишлемишунал гъизва. Абурун чIехи пай Махачкъала, Каспийск, Избербаш, Дербент шегьеррин патарив гвай ва Къаякент районда авай, яргъал вахтуналди кирида вуганвай федеральный чилер я. Гьукуматди ва Махачкъала шегьердин Администрацияди ипподром алай чкадал ва адан патарив проектар кьилиз акъудунив эгечIун энгеларзава.

За республикадин Гьукуматдал чилерин менфятлувал хкажунин ва абур тайинарзавай рекьериз ишлемишунин мураддалди гьа чилерин участокар республикадин хсусияттдиз вахкунин месэла федеральный дережада аваз веревирд авун тапшурмишзава.

Гьуьрметлу депутатар!

ТIебиатдин шартIар авай гьалдилай халкьдин неинки сагъламвал, гьакIни ада вич къулайдиз гьисс авунни аслу я. Эхиримжи вахтара экологиядин ва тIебиатдин ресурсар хуьдай хиле (Н.А.Карачаев) хъсанвилихъ са бязи нетижаяр къазанмишиз алакьна.

Дагъустанда экономикадин жигьетдай цIийи философия тIебиатдин ресурсрив жезмай кьван къадирлудаказ эгечIунал ва экономика хкажун патал абур менфятлудаказ ишлемишунал бинеламиш хьун герек я. Прокуратурадини МВД-ди и хиле законлувал гуьнгуьна хтунин барадай са жерге серенжемар кьабулнава. Амма куьгьне къайдада чпин "пац эцигиз", государство патал ваъ, анжах чеб патал кIвалахиз кIанзавайбурун кьадар гьелелиг гзаф яз ама.

ВацIарин ва вирерин цин дережа пайгардаказ хуьнин гьал гуьнгуьна хтун, Нарын-къеледин кьулухъ галай мулкар, гьакIни Таркитаудин чилер ишлемишунин экологический къайда тайинарун, гьа гьисабдай паркарин зонаяр арадал гъун патални важиблу я. Сад тир уьлкве чкIайдалай гуьгъуьниз алатнавай йисара Дагъустандин экологиядиз зурба зиян гана ва са бязи чкайра экологиядин жигьетдай гьалар пайгардик кухтунин программа кьабулунин чарасузвал ава.

Гьуьрметлу юлдашар!

Чи вири кIвалахда виридалайни кар алайди жергедин дагъустанви я. Эгер Дагъустанда яшамиш хьун ва зегьмет чIугун адаз къулай ятIа, чна хъсандиз кIвалахзава. Чна дагъустанвийрин яшайиш лайихлудаказ тешкилунин ва абурун уьмуьр кечирмишзавай чка пайгардик хьунин барадай яшайишдин, общественно-политический ва соцкультурный программайрин комплекс кьилиз акъудуниз кьетIен фикир гузва.

Чпин хизанрив яшайишдин няметар, къуллугъар агакьунин мумкинвилер, - ибур инсанар патал лап важиблу месэлаяр я. ИкI, пуд йисуз медицинадин 5 идарадив виниз тир дережадин технологийрал бинелу куьмекар гун патал лицензия агакьна. Эгер 2012-йисуз чина медицинадин рекьяй виниз тир технологийрал бинелу куьмек гунин барадай гьич са операцияни тухванчтIа ва азарлу ксар республикадин сергьятрилай къерехда авай чкайриз рекье тунайтIа, 2015-йисуз Дагъустанда 3 агъзурдалай виниз ксарив гьа ихьтин жуьредин куьмек агакьна. Республикадин клинический больницада дамаррин коронарография ва стентирование хьтин лап муракаб серенжемар суткада кьиляй-кьилди тухузва ва надир жуьрейрин операцияр ийиз чирнава, абур кьилизни акъудзава. Кьилди ксарин клиникайри: Р.П.Аскерханован тIварунихъ галай Медицинский централди ва И.Ш.Исмаилован тIварунихъ галай Виниз тир технологийрин медицинадин централди агалкьунралди кIвалахзава.

Санлай инсанар, гъвечIи яшара авай аялар ва дидеяр кьинин дережа агъуз аватзава. 2015-йисуз уьмуьрдин юкьван яргъивал артух хьана ва исятда 75 йисалай алатнава. Амма медицинадин идарайра харжар къачузва, поликлиникайрани больницайра учирар ава лугьуз, гьакIни чи бязи вахтара са акьван тади квайди тежезвай тади куьмекдин кIвалахдилай чеб рази туш лугьуз шелхвалзавай азарлуйрив медицинадин идарайра эгечIзавай тегьер дегишарна кIанда.

Здравоохраненидин важиблу месэлаяр 2015-йисан ноябрдиз Д.А.Медведеван регьбервилик кваз, Махачкъала шегьерда Гьукуматдин комиссиядин заседанидал веревирдна. Талукь тир тапшуругъар гана, республикадин Гьукуматди абур кьилиз акъудун вичин гуьзчивилик кутун лазим я.

Гьуьрметлу депутатар! Играми дагъустанвияр!

Россиядин, Дагъустандин вилик яргъал вахтунда акъвазнавай месэлаяр миллет хуьникай, аялар тербияламишуникай, абурун бажарагъар дуьздал акъудуникай ибарат я. Ида, гьар са уьлкведин, гьа гьисабдай чи уьлквединни, къуват ва гележег тайинарзавайди я.

Ерилу, алай аямдин образование гун - им чна кьилин фикир гузвай, кар алай месэлайрикай сад я. Алатнавай пуд йисуз республикада образованидин хиле къайда хтуна. Чалай гьялиз алакьай тIал алай месэлайрикай сад ЕГЭ ери аваз тухуниз талукьди я. И кар районринни шегьеррин кьилерихъ, прокуратурадихъ, МВД-дихъ, УФСБ-дихъ ва, гьелбетда, Рособрнадзордихъ галаз саналди тир кIвалах тухунин нетижада кьилиз акъудиз хьайиди я. "Россиядин Кьиблепад" тIвар ганвай тайин мурадрихъ элкъуьрнавай федеральный программадин сергьятра аваз, тарсар пуд сменада гунин гьал арадай акъудун патал 11 школа эцигун къалурнава. Республикадин школайрин чIехи классра рабочий пешейрай тайин тир чирвилер гун тешкилунин кIвалах гьеле тухузва.

Республикадин образованидин ва илимдин министерстводи юкьван пешекарвилин образование гунин барадай хейлин крар авунва. Вузри: ДГУ-ди, ДГТУ-ди ва ДГУНХ-ди, явашбур ятIани, хъсан терефдихъ камар къачузва.

Дагъустандин педагогвилин университетда ва Дагъустандин медицинадин академияда арадал атанвай гьалари чак лап екедаказ секинсузвал кутазва. Вузда йисаралди коррупция ва ахлакьсузвал илитIиз хьайи ксарин жергедай ректор хкягъун менфятсуз кар я. Идалай гзаф кьетIи серенжемар кьабулун герек я. Дагъустандин са бязи вузар куьтягьнавай ксар Россиядин маса регионра кIвалахал кьабулзавач. Чна лагьайтIа, проректоррин жергедай ректор хкязава. А.Ш.Къарибов, Ш.К.Шагьов, Т.И.Ибрагьимов Дагъустан Республикадин вузрин ректоррин Советдихъ галаз санал кадрийрин состав цIийи хъувунин ва вузра тарсар гунин ери хкажунин месэладал кIевелай машгъул хьун лазим я.

ТIебии илимрай чирвилер авай ва технический образование авай кадрияр гьазурунин рекьяй серенжемар кьабулун лазим я. Вузар федеральный министерствойрин ихтиярда авайди я лугьудай тезисди гьич са куьнин патахъайни шагьидвалзавач, гьикI хьи, ихтилат са государстводикай, Россиядин Федерациядин гражданрин гуьгъуьлрикай, абурун гележегдин мумкинвилерикай физва. Чна юкьван ва кьилин образованидин кIвалахдин мана-метлебдиз талукь яз гьалар дибдай дегишарун герек я.

Гьуьрметлу депутатар!

Чи вири кIвалах сифтени-сифте дагъустанвияр адетдин руьгьдин культурадин, марифатдин ивиррихъ элкъуьр хъувуникай ибарат я. Культура хьайила, чун недай фу авачизни амукьдач. А.С.Пушкина, рикIел аламатIа, икI лагьанай: "Халкьдин руьгьдихъ инанмиш хьухь, къутармиш хьунни адавай гуьзлемиша, куьн къутармишни жеда". Чаз адет хьанвай эдеблувал арадал хкун республика цIийи хъувунин кьилин шартI я. Ина динринни важиблу роль къугъвазва.

Россиядин Федерациядин Президент В.В.Путинан теклифдалди 2014-йисан декабрдиз государстводин культурный политикадин дибар кьабулна. Ана "чи девирдин вири басрухризни къурхуйриз лазим тир гьалда комплекснидаказ жаваб анжах государстводин пайгардик квай культурный политикадивай - виче культуради, государстводин ва общественный уьмуьрдин вири хилериз таъсир ийизвайди фикирда кьазвай политикадивай - гуз жедайдан" гьакъиндай асул-дибдин тезис тайинарнава. Им месэладив вири терефар фикирда кьуна эгечIун я. И къайда чна кьиле тухузвай дегишвилерин бинедани эцигнава.

Дагъустанда культурадал, инсандин намусдал, гъейратдал гьамиша виниз тир къимет эцигиз хьайиди я. Дагъустанвидин юкьвак квай гапур гьич садрани чапхунчивилин лишан яз хьайиди туш, ам меденивилин, эдеблувилин лишан яз хьайиди я. Дагъустандин камалэгьлийри, шаирри, писателри дуьньяда виридалайни кьилин чкадал инсан ва инсанвилин лайихлувал эцигиз хьайиди я. "Инсанар, инсанар - цава авай гъетер, квев агакьариз хьанайтIа кIандай заз" малумарнай чIехи Расул Гьамзатова. Чун расалмиш жезвай хейлин месэлаярни чун культурадихъ, инсандин марифатдихъ кьериз-цIаруз элкъуьнихъ, дагъустанвийрин мировоззренидин месэлайрал тIимил машгъул хьунихъ галаз алакъалу я.

Эгер алатай асирдин 20-йисара кьилин везифа савадсузвилихъ галаз женг чIугуникай ибарат тиртIа, гила чна авамвилихъ галаз женг чIугунин кIвалах гегьеншарун лазим я. Дагъустандин властри общество культурадин, литературадин ва марифатлувилин роль хкажунин важиблувилин патахъай хабардар ийизва. И ишарадал вири интеллигенцияди ва массовый информациядин такьатри амал авун герек я.

Махачкъалада вич уьлкведа авайни-авачир сад тир Поэзиядин кIвал тешкилнава. Ана Поэзиядин театрди кIвалахзава (художественный руководитель - писателрин Союздин правленидин председатель М.Агьмедов). Чаз Музыкадин кIвални герек я, филармония гуьнгуьна хтунин кIвалахар йигинарна кIанда. Дагъустандин А.Тахо-Годидин тIварунихъ галай государственный сад авунвай тарихдин ва архитектурадин цIийи хъувунвай музей ачухун патал гьазур жезва. Дуствилин кIвали дибдай цIийидаказ, активнидаказ ва менфятлудаказ кIвалахзава. Вири районра ва шегьерра Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрайри кIвалахзава. Хуьрерин чкайра Дагъустандин адет хьанвай сеняткарвилерив ерилу куьмек агакьун лазим я. И мурадралди чна туризмдин ва халкьдин художественный сеняткарвилерин рекьяй министерство тешкилнава.

Гьуьрметлу депутатар!

Алатай 2015-йис республикада Дербентдин юбилейдин лишандик кваз кьиле фена. Ам чна Дагъустанда, Москвада, Парижда гегьеншдаказ къейдна. Тарихдин метлеб авай и лап важиблу вакъиади властдин органрилай ва обществодилай чи вилик уьлкведин руководстводи эцигнавай месэлаяр гьялиз алакьзавайди ачухдаказ къалурна.

Чун сифте нубатда Владимир Владимирович Путиналай рази я. Юбилейди Дагъустан культурадин ва адалатлувилин жигьетдай вилик финин лап девлетлу чешмеяр дуьздал акъудиз ва къалуриз куьмекна. Дербент шегьерда ремонтдинни гуьнгуьна хтунин кIвалахар кьиле тухун 2018-йисалди давамарунин барадай чна гайи теклифдин тереф Президентди хвена.

Гьукуматди (А.М.Гьамидов), Дербент шегьердин мэр М.Д.Баглиева шегьер аваданламишунин программа кьилиз акъудун

▶ 6

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз

Дагъустан Республикадин Кьилин Чар

1-5 ◂

энгел тавуна давамарун, и кIвалахдал дербентвияр чеб активдаказ желб авун герек я, гьикI лагьайтIа эхиримжи гьисабдай шегьерда вири крар абур паталди ийизвайди я.

Къадимлу Дербент аваданламишуник чпин пай кутур вирибур сагърай. Гьа гьисабдай за чи къуншийриз: Азербайжандин (И.Алиев) ва Чечен Республикадин (Р.Къадиров) руководстводиз разивилин кьетIен келимаяр лугьузва.

Государстводин тарихдин музейда шегьердин юбилейдиз талукьарна кьиле тухвай выставкадиз атай Владимир Владимирович Путин Дагъустандин делегациядихъ галаз гуьруьшмиш хьана ва ада юбилей сувар хьиз къейд авуниз гьазурвал акунин ва ам кьиле тухунин дережадиз виниз тир къимет гана, дагъустанвийриз чпин гъвечIи Ватан, Дагъустан ва Россия играми тирди къейдна. "Дагъустанвияр чпин Ватандиз вафалу яз хьунал за виниз тир къимет эцигзава, - лагьана ада. - Абур уьмуьрди истемишайтIа, 1999-йисуз хьайивал, и ерияр къалуриз гьазур я. Санлай Россиядин халкьдик, идалайни башкъа, Дагъустандик кичI кутаз гьич садалайни, гьич са чIавузни, алакьдайди туш. Им тайин кар я, юристри лугьузвайвал, ихьтин алахъунар авун гележег авачир кIвалах я". Россиядин Президентди раиж авур ихьтин фикир дагъустанвийрин руьгьдихъ, чи ватандашвилин рекьихъ галаз тамамвилелди кьазва. Чаз экстремистрихъайни террористрихъай кичIезвач, къуй абуруз чахъай кичIе хьурай: чун чи Ватанда яшамиш жезва ва гьа ина чна яратмишни ийизва, чи далудихъ чIехи культура, чIехи уьлкве гала.

Дербентда кьиле тухвай кIвалахриз 2015-йисан ноябрдиз Дербентдиз атай Россиядин Федерациядин Гьукуматдин Председатель Дмитрий Анатольевич Медведевани виниз тир къимет гана.

Дербент, Дагъустан Парижда авай ЮНЕСКО-дин Штаб-квартирада сифте яз комплекснидаказ къалурна. Гила чна культурадинни тарихдин ва художественный серенжемар кьиле тухудай чIавуз чун агакьай "Дербентдин стандартдин" дережа хуьн, гьа и дережада аваз кIвалах давамарун истемишзава.

2015-йисан октябрдиз Къизлярдин - урус ва Дагъустан маса халкьар алакъалу ийизвай центр ва абур сад-садаз мукьва ийизвай территория гьамиша яз хьайи шегьердин - бине кутурдалай инихъ 280 йис тамам хьунин юбилейдиз талукь чIехи серенжемарни кьиле фена. Къизлярдин юбилейдиз талукьарнавай серенжемри чи стхавилин союз чIуриз тежервал мягькемди ва гьамишалугъди тирди къалурна.

Гьуьрметлу депутатар!

Яшайишдин хилен месэлаяр гьялун чи кIвалахдин кар алай терефрикай сад я. ЧIехи яшариз акъатнавай ксариз ва аялриз, етимханайриз, инвалидринни яшлу ксарин кIвалериз чна датIана фикир гана кIанда.

Федеральный Собранидиз Чарче РФ-дин Президентди, кьилди къачуртIа, къейднавайвал, "яшлу ксариз ва инвалидриз куьмек гун, хизанриз ва аялриз куьмек гун хьтин месэлайрай чна гражданвилин обществодиз, коммерциядинбур тушир организацийриз мадни гзаф ихтибар авун герек я". И рекьяй саналди тир кIвалах къайдадик кутун патал за республикадин Гьукуматдал коммерциядинбур тушир организацийрихъ галаз санал социальный форумдиз гьазурвал акун ва ам тешкилун тапшурмишзава.

Миллетрин арада ва жуьреба-жуьре динрал амалзавай агьалийрин арада авай алакъаяр мягькемарунихъ Дагъустан патал дибдин метлеб ава. Им республикадин ва муниципальный властдин органрин, сифте нубатда, Дагъустандин обществодин вилик акъвазнавай лап важиблу везифа я. "Дуьнья халкьарин дуствилел бинеламиш хьанвайди я", - чи чIехи бубайри идан патахъай гьеле фадлай лагьайди я. Дербентдин юбилейди къалурайвал, чахъ жуьреба-жуьре миллетри ва жуьреба-жуьре диндал амалзавай ксари санал кIвалахунин барадай зурба тежриба, культура, адетар ава. И барадай, юбилей къейд авуналди, Дербентди, Дагъустанди, Россияди алай вахтунда чуьруькра гьатнавай гилан дуьньядив адалатлувилин са жуьредин чар - са чилел саналди тир уьмуьр пайгардик кутунин барадай жуьреба-жуьре миллетрин, культурайрин ва динрин векилрин тежриба ва камаллувал -агакьарна. Чун тарихдин и ирсинив лап къадирлудаказ эгечIун важиблу я.

Чна "Россиядин миллетдин садвал мягькемарун ва Россиядин халкьар этнокультурный жигьетдай вилик фин (2014-2020-йисар)" тIвар ганвай, тайин мурадрихъ элкъуьрнавай федеральный программа кьилиз акъудунин карда активнидаказ иштиракзава. Дагъустанда "Хванахваяр", "Тухумдин къанажагъдилай - вири Дагъустандин садвилел", "Чун россиявияр я" тIвар ганвай ва итижлу маса проектар кьилиз акъудзава. Милли культурайрин ва чIаларин дережа хкажун, дагъустанвийри чеб са уьлкведин ватандашар тирди аннамишунин гьисс мягькемарун герек я. Кадрийриз, чилиз талукь ва маса месэлаяр этнополитизироватунал рикI алайбуруз чна вири Дагъустандин патай жаваб гана кIанда. Дагъустанда милли месэладихъ галаз алакъалу къугъунар авун хаталу ва рехъ гуз тежедай кар я. Гьа са вахтунда республикадин уьмуьрдин асул дибдин вири месэлаяр гележегдани, жуьреба-жуьре миллетрин ва этнокультурный дестейрин векилар тир дагъустанвийрин милли гьиссер фикирда кьуналди, гьялун герек я. Им чеб гьялун цIуд йисаралди эглешарай месэлайризни талукь кар я. Ауховский район аваданламишуниз, Новолак райондин лак агьалийриз, Азербайжандай куьчар хъувунвай Храх-Уба ва Урян-Уба хуьрерин агьалийриз талукь куьгьне ва цIийи хейлин месэлаяр чна 2025-йисалди Дагъустан Республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин барадай РФ-дин Гьукуматди кьабулнавай подпрограммадик кутунва.

Гила чна а программа кьилиз акъудунин кIвалахдин девирар тайинарун герек я. Гьа и чIавуз вирида а кар аннамишун важиблу я хьи, эгер чалай гьа са вахтунда вири Дагъустандин, вири Россиядин итижар хуьз, чи халкьдин садвал мягькем хьуниз куьмек гуз алакьайтIа, анжах гьа чIавуз месэлаяр агалкьунралди гьялиз жеда. Миллетрин алакъайриз талукь хиле вири месэлаяр агъадихъ галай кьве принцип фикирда кьунин бинедаллаз гьялиз жеда ва гьялунни герек я: гьар са миллетдин итижрин барабарвал къазанмишун ва вири миллетрин векилрин арада милли бинейраллаз амадагвал къайдадик кутун.

"2014-2017-йисара Дагъустан Республикада яшамиш жезвай ва аниз элкъвена хквезвай урус агьалийриз куьмек гун" тIвар ганвай Дагъустан Республикадин государстводин программадин метлеблувал хкажун герек я. И кIвалах Махачкъаладинни Грозныйдин епископ отец Варлаамахъ, гьакIни Терский казакрин атамандихъ галаз санал тухун важиблу я.

Дагъустан Республикади Россиядин ктабрин Союздихъ галаз санал "Чун Россиядин халкь я". "Гзаф миллетрин векилрикай ибарат Дагъустан" тIвар ганвай надир, мультимедейный проект гьазурнава, адаз Россиядин Президент В.В.Путина виниз тир къимет гана. И кIвалахда Дагъустандин, Россиядин халкьарин рейсадвилин зурба тежриба умумиламишнава ва ам школайрани вузра кIелзавайбурув, жегьилрив агакьарун важиблу я. За талукь тир министерствойрал и месэладал кIевелай машгъул хьун тапшурмишзава.

Дагъустан Республикадин муфтиятдихъ галаз санал мусурманрин уьмметда гьалар хъсанарунин барадай еке кIвалах тухузва. Мусурманрин арада, имандал алай ксарин арада ихтибарсузвилин тум цун - им чIехи гунагь ва тахсиркарвал я. Заз вири динрин векилрин арада садвал ва меслятвал хуьн патал кIвалахзавай дагъустанвийриз сагърай лугьуз кIанзава. Ихьтин садвал, меслятвал хуьн - им чи культурадихъ, чи адетрихъ галаз кьазвай кар я. ДатIана саналди тир бегьерлу кIвалах тухунай за Дагъустандин муфтий шейх Агьмад-Гьажидиз ва Махачкъаладинни Грозныйдин епископ отец Варлаамаз разивилин кьетIен келимаяр лугьузва. Динрин уртах Жегьилрин форумдин кIвалахдин хъсан тежрибадилай чешне къачуналди, Россиядин адетдин динрин умуми ивиррин бинедаллаз акьалтзавай несил савадлу авун патал республикада жегьилринбур тир динрин уртах просветительный обществояр, дестеяр тешкилиз жедай.

Гьуьрметлу дагъустанвияр!

2015-йисуз чна Ватандин ЧIехи дяведа Гъалибвилин 70 йис тамам хьунин сувар лайихлудаказ къейдна. И Гъалибвили вири россиявияр жуван Ватандал дамах авунин сад тир гьисс бинеда аваз тупламишзава. Им чIехи халкьдин, чIехи уьлкведин чIехи кьегьалвал я. Дагъустанвиярни Гъалибвилин лайихлу ирсдарар я.

Дагъустандин школайра, вузра "Рекьин тийир полкунин" датIана кардик жедай къурулушар яз "Гъалибвилин ирсдарар" тIвар ганвай клубар тешкилиз жедай. Жегьилрин крарал машгъул министерстводи гилан шартIара акьалтзавай несил чи чIехи бубайрин кьегьалвилериз лайихлуди хьун патал адаз ватанпересвилин, гражданвилин тербия гунин кIвалах гужлу авун герек я. Жегьилрин крарин рекьяй цIийи министрди жегьилрин тешкилатрин къуватар, Дагъустан экономикадин ва культурадин барадай цIийи хъувунин жигьетдай абуру гузвай теклифар мадни менфятлудаказ ишлемишун герек я.

Гьуьрметлу юлдашар!

Дагъустан Республикадиз спортдал рикI хьун ва спортдин рекьяй агалкьунар къазанмишун хас я. 2015-йисуз спортдин 20-далай виниз объектар, гьа гьисабдай Махачкъалада волейболдай къугъвадай хъсан зал, Дагъустандин государстводин технический университетда сирнавдай алай аямдин комплекс эцигна. Районрин, шегьеррин кьилерин теклифдалди спортдин залар, искусственный материалдалди дуьзмишнавай футбол къугъвадай чкаяр ва волейболдал къугъвадай стандартный майданар кардик кутазва. Гьа са вахтунда А.Алиеван тIварунихъ галай Спортдин дворец менфятсуздаказ ишлемишзава. За Гьукуматдал а дворецдин бинедаллаз жегьилрин, культурадин ва спортдин дворец арадал гъун тапшурмишзава.

Дагъустандин спортсменар тир Билял Махова, Абдулрашид Садулаева, Абдусалам Гьадисова, Мегьамед Газимегьамедова (азаддиз кьуршахар кьун). 2016-йисуз Рио-де-Жанейро шегьерда (Бразилия) кьиле фидай гатун XXXI Олимпиададин къугъунра иштиракун патал путевкаяр къазанмишна. Чна и мукьвара а гадаяр агъмишна. Идалай гуьгъуьниз абурун чIехи паюни Иван Ярыгинан рикIел хкун яз тешкилнавай турнирда агалкьунар къалурна. Спортда миллетдин руьгь ачух жезвайди олимпийцийрин рикIел хкиз кIанзава заз. Россиядизни алай вахтунда и кар къалурун важиблу я. Эгер куьн гъалиб хьайитIа, чахъ мадни хъсандиз кIвалахдай гуьгьуьлар жеда. Дагъустанди кьуршахар кьунай Россиядин чемпионат, футболдай, гьакIни волейболдай ва регбидай Россиядин кубок вини дережада аваз кьиле тухвана.

"Кавказдин къугъунар - 2015" лишандик квез тухвай Кавказдин халкьарин культурадинни спортдин VI фестивалда Дагъустанди командайрин арада сад лагьай чка кьуна.

Футболдин "Анжи" клуб премьер-лигадиз хтана.

Волейболдай "Дагъустан-Махачкъала" тIвар ганвай хкягъай командадикай вичин лигада Россиядин чемпион хьана. Ветеранар тир волейболистрикайни Россиядин чемпионар хьана.

Спортдин цIийи жуьреяр - Олимпиадайрин программадик кутунвай регби ва паратхеквондо, гьакIни кьезил атлетика, спортдин цихъ галаз алакъалу жуьреяр, шахматар мадни активдаказ машгьурун важиблу я.

Минспортдин ва районринни шегьеррин кьилерин вилик массовый спорт вилик тухунин, аялар ва яшар тамам хьанвайбур массовый акъажунра иштирак авунал желб авунин, «Зегьмет чIугваз ва оборона ийиз гьазур я» (ГТО) комплекс мадни дурумлудаказ кардик кутунин везифа эцигзава. За Гъалибвилин йикъахъ галаз алакъалу яз ГТО-дай Дагъустандин ачух чемпионат кьиле тухун теклифзава.

Чпин мумкинвилер сергьятламиш хьанвайбур тир ксарин спорт вилик тухун, гьакIни инвалидарни ветеранар патал физический культурадал ва спортдал машгъул жедай дуьзгуьн шартIар яратмишун кIвалахдин кар алай терефдикай сад хьун лазим я.

Гьуьрметлу депутатар, юлдашар!

Дагъустан Республикадин Халкьдин Собранидиз алатай йисан Чарче жегьилрикай идара ийидай кадрияр гьазурунин везифа вилик эцигнай. Гила республикадин исполнительный властдин органра государстводин гражданвилин къуллугъчийрин ва чкадин самоуправленидин органра муниципальный къуллугъчийрин 30 процент чпин яшар 35 йисалай тIимил тир жегьилар я. Векилвалдай органра жегьилрал ва дишегьлийрал гьалтзавай пай артух хьанва.

Амма гзаф вахтара жегьилриз талукь политика гьакIан "машгъулатриз" элкъуьрзава. Гьакъикъатда а политикади жегьил ксари общественный уьмуьрда иштирак авун, абур зегьмет чIугун, кIелун, жуван уьлкведин законрал ва культурадин нормайрал амал авун патал ашкъиламишун герек я.

Республикадин Халкьдин Собранидиз кьиле тухудай сечкийрани политикадин, гражданвилин жигьетдай жегьилрин активвал хкажун, депутатрин корпусда тежрибалу ксаринни жегьилрин кьадар дуьзгуьндаказ пайгардик кутун герек я. Инсан гьеле аял чIаварилай культурадал, яратмишунрал, масадбурухъ галаз алакъа хуьнал желб авун герек я. Тайин тир пешейрай конкурсар ва чемпионатар тухун лазим я. Вирибуру жегьилрин арада мадни активдаказ кIвалахун, жегьил ксарин кьатIунриз ва абуру хкязавай гражданвилин рекьиз хъсан патахъай таъсир авун герек я. И ва маса месэлаяр еридин жигьетдай мадни вини дережада аваз веревирд авун жегьилрин крарин рекьяй министерстводин цIийи руководстводал тапшурмишнава.

Гьуьрметлу юлдашар!

Дагъустан Республика вилик тухунин месэлайрин вири комплекс агалкьунралди тайинарунин ва месэлаяр гьялунин карда гьам государстводин, гьам государстводинбур тушир массовый информациядин такьатри зурба чка кьазва. Дагъустандин журналистри лап агъур шартIара чеб акьуллу ва викIегь ксар, жуван уьлкведин жавабдар ватандашар яз къалурна. Амма са бязи журналистар "гъулгъулайрин" вахтарай гьелелиг гилани четиндаказ экъечIзава. Абуру бязи вахтара чун чпин материалралди элкъвена 90-йисариз хкун хъувунин алахъунар ийизва, халкь рекьяй акъудзава, инсанрин къанажагъда авамвилин тум цазва, бязи вахтара къанлуйриз ва террористриз майилвалзава, абурухъ галаз къугъунар ийизва, чпи Дагъустан ва журналистар чебни инжиклу авур гьар жуьредин бандитриз ва угърийриз "къуллугъзава".

Печатдин министерство республикадин, уьлкведин информационный хатасузвилин месэлайрал мадни кIевелай машгъул хьун, массовый информациядин такьатрин материалрин контент-анализ кьиле тухун, михьи ва цIийи хъувунин барадай властдихъ галаз санал тир кIвалах тухунал журналистар желб авун герек я. Вирида а кар рикIел хуьн важиблу я хьи, къайгъусузвили, идеологиядин жигьетдай принципсузвили Дагъустанда хейлин бедбахтвилерал гьана.

Чна гафунин азадвал хуьн лазим я, чна ам хуьнни ийида, амма азадвал хуьдайла, жавабдарвал квадар тавун, гьакъикъатдинни тапаррин арада, кьени кардинни чIуру кардин арада, Ватандашвилинни хаинкарвилин арада авай сергьят акун важиблу я. Эгер вун гьакъикъатдиз акси акъвазнаватIа, акI хьайила, вуна фашал крариз рехъ ачухзава. Эгер вун кьени кардиз акси ятIа, акI хьайила, вун чIуру кардин терефдал алай кас я ва икI мад. Уьмуьр гьа ихьтинди я. Чун вири саналди, неинки дагъустанвияр хабардар авуниз, гьакIни савадлу авуниз, абурув чи культурадиз хас тир намуслувал ва лайихлувал агакьар хъувуниз мажбур я.

Властдинни обществодин арада кьиле тухузвай рахунра массовый информациядин такьатрин роль зурбади я. Савадлу журналистри неинки инсанрин месэлаяр ачухарзава, абуру гьакIни а месэлаяр гьялунин рекьерни теклифзава. Журналистриз чна чи тарифар ая лугьузвач. Чна абурулай чи кIвалахдиз критикадин анализ гун, гьа са вахтунда чна кьиле тухузвай дегишвилерин, яратмишунрин макьсад халкьдив агакьарун тIалабзава. Инсанрин рикIера кичI ва дарихвал туналди, суткада кьиляй-кьилди, са бязи газетри ийизвайвал, кризисрикайни, бедбахтвилерикай рахуналди, четинвилерал алверна виже къведач. Чна вирида санал инсанрив умудар агакьарун ва абур гележег хъсанди жедайдахъ инанмишарун герек я.

Чи информационный къуллугърилай ва массовый информациядин такьатрилай ери аваз кIвалахиз алакьдайди Дербентдин юбилей сувар хьиз къейддай чIавуз субутарна. Кьве юкъуз, 19 ва 20-сентябрдиз, Дербентдикай 630 материал чапна.

СКФО-да Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин Аппаратди информационный кIвалах тухун патал цIийи майданар теклифзава. Абур ишлемишуник кутунин кIвалахдик мадни активдаказ экечIна кIанда.

Милли чIаларал массовый информациядин такьатар, гьа гьисабдай Интернетдайни, вилик тухвана кIанда. Чпин ери-бине чи республикадай тир ксар неинки Россиядин жуьреба-жуьре пипIера, гьакI вири дуьньядани сад авуналди, социальный сетар Дагъустандин халкьарин адетдин культурадин са жуьредин виртуальный центрайриз элкъуьриз жедай. Министерствоярни муниципалитетар и месэлайрал Москвада авай чи республикадин Гьамишалугъ векилханадихъ галаз санал машгъул хьун герек я. Государстводин Думадин депутатар, куьнни Россиядин Федерацияда Дагъустандин тIвар хъсан патахъай пропаганда авунал машгъул хьухь!

Гьуьрметлу депутатар ва теклифнавай ксар!

Властдин ва обществодин хейлин месэлаяр гьялун патал республикадин, федеральный, муниципальный властдин органрин кIвалахдин ва абуру алакъаяр хуьнин ери хкажун герек я.

Санлай къачурла, икI санал кIвалахун къайдадик акатзава, амма Дагъустанда авай федеральный къурулушрин са бязи векилриз, зи фикирдалди, республика квел машгъул жеда, ам гележег аваз вилик финин везифаяр квекай ибарат ятIа, са акьван хъсандиз чизвач. Росимуществодин Дагъустан Республикада авай Территориальный управлениди кьунвай рехъ са акьван гъавурда гьатдайди туш. Ам республикадин ва федеральный программаяр кьилиз акъудунин карда иштирак авуникай гьакъикъатда тамамвилелди къерех хьанва. Ял ягъунин метлеб авай, тамун фондунин ва кьтIендаказ хуьзвай территорийрин чилин участокар патал кадастровый паспортар къачунихъ галаз алакъалу яз ведомстводиз гудай суалар ава.

Росфиннадзордин РД-да авай Территориальный управление фадлай республикадин уьмуьрдивай къакъатнава ва адан кIвалахдин менфятлувал агъузди я.

Федеральный антимонопольный къуллугъдин Управлениди кIвалахда вичи-вич кьадарсуз раиж авунин терефар ачух жезва ва ада Гьукуматдихъ галаз бес кьадарда санал кIвалахзавач.

Росреестрдин Дагъустан Республикада авай управлениди эхиримжи йисуз виликандалай гзаф ери аваз кIвалахиз башламишна. Амма ада мал-мулк патал ва адахъ галаз савдаяр авун патал авай ихтиярар регистрация авунин, мал-мулк тир шейэр патал ихтияррин чеб государстводин сад тир реестрда авай делилар гунин барадай тайинарнавай вахтарал амал тавуниз рехъ гузва.

Кадастровый палатадин Дагъустан Республикада авай территориальный органдихъ галаз санал кIвалахунин барадай мадни чIехи месэлаяр вилик акъваззава, нетижада арзачийрин законлу ихтиярар ва итижар чIурун арадал къвезва.

Дагъустан Республикада авай, печатдин, здравоохраненидин ва маса хилера гуьзчивал авунин барадай жаваб гузвай федеральный къурулушар квел машгъул ятIа, гьич садан кьилни акъатзавач.

Роспотребнадзордин Дагъустан Республикада авай Управленидин кIвалахда хъсан са бязи терефар пайда хьанва. Амма адани республикадин Гьукуматдихъ ва муниципалитетрихъ галаз санал мад хейлин крар хъувун герек я.

Республикадин Гьукуматди, Администрацияди Федеральный налогрин къуллугъдин управленидихъ галаз активнидаказ санал кIвалахзава. ГИБДД-дин кIвалах вичин менфятлувилелди тафаватлу жезвач. Бандитрин ва террористрин гьилелай са йисан вахтунда чун 14 касдикай, аварийрин нетижада лагьайтIа, 486 касдикай магьрум хьана. Им эсиллагь рехъ гана виже къведай кар туш. Чна и месэлаяр Хатасузвилин Советдин заседанидал веревирдна ва менфятлу серенжемар кьабулун тапшурмишна.

СКФО-да Россиядин Федерациядин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векил С.А.Меликовахъ галаз Дагъустан Республикада федеральный къурулушрин кIвалахдиз, абуру республикадин ва муниципальный властдин органрихъ галаз алакъа хуьнин менфятлувилиз кIевелай веревирд авунин, гьа и вахтунда муниципальный тешкилатра, чкайрал федеральный ва республикадин къурулушдин кIвалахдиз кьетIен фикир гунин патахъай икьрардал атанва.

Гьа са вахтунда зун федеральный къурулушрик тахсирар кутунин фикирдивай яргъа я. За сифтени-сифте Гьукуматдиз властдин федеральный органрин территориальный вири къурулушрихъ галаз активдаказ санал кIвалахун къайдадик кутун чарасуз тирди къалурзава.

2015-йисуз чна гьар са районда ва шегьерда государстводин ва муниципальный къуллугъар авунин рекьяй гзаф везифаяр тамамардай центрайрин сеть тешкилунин проект бес кьадардин агалкьунар аваз кьилиз акъуднава. Абуру ийизвай къуллугърин жуьреяр гегьеншарун, абуру къуллугърикай менфят къачузвай агьалийрин кьадар артухарун герек я. Са кьадар федеральный къурулушривайни къуллугъар МФЦ-яр арада аваз ийиз жеда.

Гьуьрметлу депутатар!

Демократвилин къурулушар вилик фин, сечкийрин системадин ерилувал, властдиз вичиз хьиз, а системадизни гражданри ихтибар авун - ибур общество политикадин жигьетдай дигмишвал къалурзавай лап важиблу делилар я. Эхиримжи йисара Дагъустанда и рекьяй виликди чIехи камар къачунва.

2015-йисуз кьиле тухвай сечкийри халкьди властдин тереф хуьзвайди ва республикада хъсанвилихъ дегишвилер жезвайди къалурна. 22 муниципальный райондин, 1 муниципальный участокдин, 9 шегьердин, 459 поселенидин, гьа гьисабдай республикадин меркез Махачкъаладин районрин кьилер хкяна. Махачкъаладин ва Дербентдин кьилер рейсадвилелди хкяна. 10 районда ва 6 шегьерда муниципалитетрин цIийи руководителар хкяна. 28 муниципальный районда векилвалдай органар тешкилнава.

Тайинарнавай къайдаяр чIурунин тек-туьк дуьшуьшарни хьана. Виликан йисара хьиз, вишералди дуьшуьшар ваъ. Чна гьакъикъатда административный жигьетдай басрух гунин ва тайин ксар маса къачунин дуьшуьшар арадай акъудна.

2015-йисан сечкийрин кампаниядин важиблу кьетIенвал квекай ибарат тир лагьайтIа, ана партийрин региональный 23 отделениди иштиракна. Адалай виликан сечкийра иштирак авурди анжах 5 отделение тир. Чна партийный ресурсрин са жуьредин аудит кьиле тухвана. Лагьана кIанда хьи, гьа ресурсар са акьван инанмишардайбур хьанач.

Амма са бязи политиканри чи ачухвал чпин хсуси итижар патал ишлемишна ва чи ачухвилиз гьатта чи зайифвилиз хьиз къимет гана. Гьакъикъатда икI туш. Буйнакскда, Каспийскда, Дагъстандин Огнида мад чпин вахт алатнавай ксар майдандиз экъечIна ва абур чпиз 90-йисарилай чидайбур тир технологияр гваз сечкийрин кIвалахдик къаришмиш жез алахъна. Чавай и кардиз рехъ гуз жедач. Вири крар закондихъ ва марифатдихъ галаз кьадайвал кьиле тухун лазим я. Куьрелди лагьайтIа, демократия хьайила, къайдани жеда.

Гьа са вахтунда сечкийри къалурайвал, са жерге муниципалитетра кIвалах агъуз дережада аваз тешкилнава. Анра эвелимжи нубатдин месэлаяр гьялдай махсус программаяр гьазурун, а программайрихъ галаз депутатар ва общественность ачухдаказ таниш жедайвал авун герек я. За Гьукуматдин ва Администрациядин фикир Буйнакск шегьердал желбзава.

Кьиле фейи сечкийри, санлай къачурла, республикадин политический система мягькемди тирди къалурна. Гьа са вахтунда заз политический партийрин фикир а кардал желб ийиз кIанзава хьи, теклифзавай программайрин ва районда, шегьерда крар авай гьалдин патахъай жавабдарвал хивез къачуз алакьдай кандидатрин дережадин барадай конкуренция тIимил хьана. 2016-йисан сечкийра вири и крар фикирда кьуна кIанда.

Эхиримжи йисара республикадин депутатрин вири корпусдин кIвалахдин кьадар ва ери хкаж хьанвайдал шак алач. Парламентарийри важиблу месэлаяр гьялун чпин хивез къачузва. И барадай Халкьдин Собранидин Председатель Х.И.Шихсаидова, адан заместителри, са жерге депутатри хъсан чешне къалурзава. Чна депутатрин корпусдин кадровый мумкинвилерикай менфят къачузва ва гележегдани къачуда. Партияр ва кандидатар цIийи сечкийриз гьар са райондиз, шегьердиз, санлай республикадиз талукь тайин, гьакъикъи проектар гваз фин герек я. Депутатарвиле кандидатар яз халкь, государство патал кIвалахиз алакьдай, авторитет авай ксар къалурун важиблу я. И кар Государстводин Думадин депутатарвиле кандидатризни талукь я. Вири партияр ва кандидатар патал сад хьтин мумкинвилер таъминарун лазим я. Амма за тагькимарзава, чна гьич садавни республикада гьалар къайдадикай хкудиз тадач. Чи виридан везифа халкь желб авуникай, жувани яратмишунардай крарал къуватар желб авуникай ибарат я.

Цийи сечкийрилай гуьгъуьниз Халкьдин Собранидин къурулуш пайгардик кутун, комитетрин ва гьамиша пешекарвилин бинедаллаз кIвалахзавай депутатрин кьадар тIимиларун герек я. Ида неинки къушабавал арадай акъуддай, гьакIни парламентдин кIвалахда менфятлувал хкаждай, гьакIни финансрин такьатар кьенятдай мумкинвал гуда. Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядилай чешне къачуналди, Халкьдин Собранидин Аппаратни пайгардик кутун герек я.

Гьуьрметлу депутатар! Играми дагъустанвияр!

Идара авунин кIвалахдин менфятлувал хкажун – им хъсанвилихъ дегишвилер хьунин лап важиблу такьат я. Чна идара авунин кIалуб датIана хъсанарзава, чун галай-галайвал проектралди идара авунал элячIиз им пуд лагьай йис я. Республикадин исполнительный властдин гьар са органда ва чкадин самоуправленидин органра "проектный офисар" тешкилнава, абуру Дагъустан Республика вилик тухунин кар алай проектар кьилиз акъудунин кIвалах алакъалу авун герек я. Талукь тир дережада Дагъустан Республикадин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин къурулушни пайгардик кутунва. Чна властдин ва идара ийидай къурулушривай, кадрийривай ийизвай истемишун сад я - нетижа идара ийиз чирин. Идалайни гъейри, заз а кар къейд ийиз ва а кардал вирибурун фикир желб ийиз кIанзава хьи, проектралди идара авун чун патал - им жуван кIвалахдин умуми мурадар ва везифаяр тайинарунин ва аннамишунин бинедаллаз сад тир команда тешкилунин къайдани я. Вуж зи командада аватIа, гьада месэлайрив гьа са жуьреда эгечIунин бинейраллаз, намуслудаказ, савадлудаказ ва менфятлудаказ кIвалахун лазим я. ТахьайтIа, ахьтин ксарни ава хьи, абуру чпин вафалувиликай лугьуз пуд йис я, амма гьакъикъатда абуруз кIвалахиз чир хьанач. Чи кIвалахда кьилинди чкайрал инсанрин игьтияжрив дикъетлудаказ эгечIуникай ибарат я. Гьа идалди властдин кесерлувал хкажуникай ибарат я. Дагъустан Республикада Россиядин Федерациядин Президент В.В. Путиназ ихтибар авунин дережа 93 процентдив кьван агакьзава. Жуван кIвалахда чун и дережада хьун герек я.

Чна дегишвилер кьиле тухунин карда Общественный палатади активный роль къугъвазва. Инициатива къалурунай, кардив рикI гваз эгечIунай заз председатель Гь.М. Гьамзатоваз ва Общественный палатадин членриз сагърай лугьуз кIанзава. Районра ва шегьерра общественный палатаяр властдинни гражданрин арада алакъаяр хуьдай менфятлу майданриз элкъвезва. За муниципальный тешкилатрин кьилеривай и кардиз фикир гун тIалабзава. Республикадин уьмуьрда жегьилрин, дишегьлийрин, ветеранрин организацийри, гьакIни са жерге коммерциядинбур тушир организацийри чпин хъсан роль къугъвазва. За Агъсакъалрин советдиз (А.А.Мегьамедов) бегьерлу кIвалах тухунай сагърай лугьузва.

Гьуьрметлу юлдашар!

Багъри Дагъустанда чна саналди кIвалах тухуз пуд йис жезва. За лугьун лазим я хьи, гьакъикъи дегишвилер кьиле тухунин кIвалахдик гафаралди ваъ, кардалди эгечIиз, республикадиз, жуван райондиз, шегьердиз хийир гуз гьазур тир дагъустанвияр зал йикъалай-къуз къвердавай гзаф гьалтзава. Гьавиляй за вири дережайрин чиновникриз са жуьредин тапшуругъ гузва: инсанрихъ яб акалин, абурун ван къвен, абурухъ галаз гьар юкъуз ва сабурлудаказ кIвалахин. Зун инанмиш тирвал, властдин органри гражданрихъ галаз кьиле тухузвай ачух ва гъейратлу кIвалахди дагъустанвияр тупламишзавайди, абур республикада кьиле тухузвай дегишвилерин къваларив агудзавайди я. Саналди Дагъустан, Россия патал кIвалахуналди, чна чун сад тир Дагъустандин халкь, Россиядин миллетдин къакъудиз тежер пай тирди аннанмишзава.

Гьуьрметлу депутатар! Играми ватанэгьлияр!

Гьикьван четинвилер ацалтнатIани, гьар гьикI ятIани чун хъсан ериш аваз вилик фин таъминардай мумкинвал гайи себебрин ва нетижайрин гъавурда акьун чун патал акьалтIай важиблу кар я. Чи кIвалахдин вилик акъвазнавай паюнин везифа Дагъустан Республика дурумлудаказ вилик фин таъминаруникай ибарат я. И кар патал вилик финин еришар хуьн ва хкаж хьун къазанмишун, государстводин ва корпоративный менеджментдин лап цIийи технологияр кардик кутуналди, эхиримжи нетижадал - государстводиннни гражданрин хатасузвал, Дагъустандин обществодин саламатвал таъминарунал - фикир желб авуналди, дегишвилер кьиле тухун давамарун герек я. Чаз революцияр герек туш. Чун адет хьанвай рекье аваз, дегишвилер галай-галайвал кьиле тухунин рекье аваз физва. Гьа и рекьеваз финалди, чна хъсан нетижаярни къазанмишна: низ абур акваз кIанзаватIа, акванни ийида. Дагъустанда гзаф крар хъсан патахъ дегиш жезва. Неинки кьуру делилрал гьалтайла, гьакIни общество, культура авай гьалдал гьалтайла, инсанрин гуьгъуьлрал гьалтайла, хъсан патахъ дегишвилер жезва. Амма им чна кьиле тухун лазим тир чIехи кIвалахдин анжах эвел я. Чун, дагъустанвияр, са уьлкведин гражданар я. Чи фикирар, чи гьерекатар Россиядиз гуз алахънавай вири басрухрин хура лайихлудаказ акъвазунихъ элкъуьрнава. Гьа и вахтунда чна чаз, къуватар желб авуна, гьалибвал къазанмишиз алакьдай сад тир ва тупламиш тир халкьдиз элкъуьнин карда бязи вахтара манийвал гузвай куьлуь, анжах са жуван тухум-тарадихъ, са жуван чкадихъ ялунин крар инкар авун герек я. Садра, Россия патал агъур вахтара, государстводин деятель ва дипломат Александр Горчакова лагьанай: "Россиядиз хъел къвезва лугьузва. Ваъ, Россиядиз хъел къвезвач Россияди къуватар санал кIватIзава. Гьа икI алай вахтундани Россияди, Дагъустанди, чна вири четинвилер алудун, инанмишвилелди виликди, цIийи гьалибвилерихъ фин патал къуватар санал кIватIзава ва чун тупламиш жезва.

Яб акалунай сагърай!

Карчивилин месэлаяр

Манийвилерикай мус азад хьурай?

Нариман ИБРАГЬИМОВ

Дуьньядин майданда ва гьакI Россиядани экономикадин гьалар пайгардикай хкатуни, четинвилер арадал атуни гзаф кьадарда инсанар секинсуз авунва. Гьа са вахтунда уьлквейрин кьилера авайбурни.

Россиядин президентни, гьукуматни, Госдумадин депутатарни кIеверай экъечIдай рекьерихъ къекъвезва. Эхиримжи йикъара, авайвал лагьайтIа, вири гьа месэладал машгъул хьанва.

20-ЯНВАРДИЗ Москвада карчийрин (предпринимателрин) форум кьиле фена. Анал Россиядин Федерациядин Президент Владимир Путинни рахана. Карчийри форумдал къарагъарай месэлаярни фикирда кьуна, Президентди лагьана: "Экономикада арадал атай муракаб гьалариз Россиядин бизнесди лайихлувилелди дурум гана. Государстводи инлай кьулухъни вири экономикадин даях хьана кIанзавай гъвечIи бизнесдиз куьмекар гун давамарда. ГъвечIи бизнесдин тереф хуьдай, адаз куьмек гудай мумкинвилер чи регионрихъни ава. Кьилинди, чна сифте яз карчивилел машгъул жезвай ксариз налогрин каникулрикай (налогар къачун вахтуналди акъвазарун) менфят къачудай ихтияр гузвай ва кьве йисуз налогрикай азаддай законар кьабулнава. Им жуьреба-жуьре къуллугъар ийидай хиле, производствода, яшайишда ва илимда вичин кар ачухзавайбуруз еке куьмек, гъил кьун я. ГьакIни регионриз налогар вегьинин жигьетдай кьезилвилер аваз кIвалахзавайбуруз налог 7 процентдилай 1 процентдал кьван агакьдалди тIимилардай ихтияр ава. Ихьтин мумкинвиликай Россиядин 39 регионди менфят къачузва. Уьлкведин 81 субъектда налогар къачун вахтуналди акъвазарнава. ИкI ятIани, бязи регионра гъвечIи ва юкьван бизнес вилик тухун хийирлу яз гьисабзавач".

Къенин йикъан гьакъикъатдиз вил вегьейла, ахьтин фикирдал къвезва хьи, Дагъустанни гъвечIи ва юкьван бизнес экономикадин кар алай даях тирди аннамиш тийизвай регионрик акатзава. ИкI тирди гзаф мисалрини успатзава. Республикада вичин кар ачухзавай, гъвечIи ва юкьван бизнесдал машгъул жез кIанзавайбур датIана кIевера твазва. Вичин кар ачухайбур са кьадар харжар авурдалай гуьгъуьниз кар агалдай чкадални къвезва.

РЕСПУБЛИКАДИК пешекарри, алимри тухвай ахтармишунри ихьтин гьакъикъатдин гьакъиндай шагьидвалзава. ГъвечIи бизнес вилик тухунал ва адаз и карда куьмек гунал гьалтайла Дагъустанди Россиядин маса регионрин арада лап кIанин чка кьазва. Федеральный бюджетдин дотацийрин гьисабдай яшамиш жезвай чи республикадиз гъвечIи бизнес йигин еришралди вилик тухуни центради гузвай дотацийрилай аслу тежедай, бейкаррин кьадарар тIимилардай, республика кризисдин гьаларай акъуддай, республикадин бюджет алава такьатралди, налогралди таъминардай мумкинвал гудай. Гьайиф хьи, республикадин гъвечIи бизнесдихъ галаз алакъалу хиле гзаф кьадар кимивилер, нукьсанар ава.

ДНЦ-дин яшайишдин ва экономикадин ахтармишунардай Институтдин алим М.Мегьамедован тестикьаруналди, карчивал вилик тухуниз финансар бес тахьуни, налогрин агъур парци гужа туни, контролдинни надзордин органрин кьадарсуз ахтармишунри, властдин ва контрольно-надзордин органра коррупция гегьенш хьуни кьецI гузва. Идахъ галаз сад хьиз, карчияр, кредитар, лицензияр къачудайла, чпин карханаяр регистрация ийидайла, мукьвал-мукьвал цIийи законар акъудуни, государстводин ва муниципальный органрай талукь информация агакь тавуни, республикада авай криминалдин гьалари кIеве твазва.

ГЬА ИХЬТИН вижесуз гьалар себеб яз кар ачухиз, гьа идалди вичин хизандин кьил хуьз ва гьакI маса са шумуд касдизни кIвалахдай чкаяр теклифиз кIанзавай инсанар эхирдай са куьникайни тахьана амукьзава. Иллаки гьахъсуз "харж" вегьезвайбурун гьерекатар себеб яз.

Анжах са мисал, абур гзаф аватIани, гъида. Зи чирхчирди, дараматни кирида кьуна, недайхъвадай шейэр маса гудай туьквен ачухна. Гьалтайла ада шадвилелди хабарни гана, чна и хъсан кар "чуьхуьнни" авуна. Са зур йисалай зав ван агакьна, бес ада туьквен агална. Кьил чIугваз фейила, жузун-качузун авурла, кас акваз-акваз ажугълу хьана.

- РикIел хкимир, - векъивал кваз рахана дуст, - туьквенди зун азарлу авуна. Авачир давлениял цавуз акъудна. Яда, чидач, залумдин рухвайриз гьинай хабар жезвайтIа, участковыйдилай эгечIна зи туьквендиз атай кьван ахтармишдайбур акуна кIандай ваз, зун михьиз къапарай акъатна, вучдатIа чин тийиз амукьна. Документар туькIуьрнавани, лицензия авани, продуктар вахт алатнавайбур туш хьи, медицинадин книжка авани, санэпидстанциядин патай ихтияр ганвайди яни, кассадин аппарат гьинва, налогар гузвани? Куьрелди, вири зун жерме ийиз гьазур тир, лагьайдан са пай пул гайила, вири гьа атайвал хъфидай. И къайдада кIвалах тежедайди чир хьана заз, гьавиляй агални хъувуна ва гила зун архайин хьанва.

Гьа икI чпин кар агалайбур республикада вишералди ава. Анжах властдин ва контролдинни-надзордин органра далуяр, халуяр авайбуру чпин бизнес вилик тухузва.

ХЪСАНДИЗ рикIел алама, республикадин президентар хьайи Муху Алиевни, Мегьамедсалам Мегьамедовни ва гилан Кьил Рамазан Абдулатиповни республикадилай къеце авай дагъустанви бизнесменрихъ галаз гуьруьшмиш хьанай, Махачкъалада уьлкведин вири регионрай предприниматели-ватандашар кIватIна, кьведпуд форум тухванай. Карчийри чпин инвестицийралди республикадин экономика вилик тухудайвал. Суьгьбетдин вахтунда чпихъ вижевай мумкинвилер авай дагъустанвийри, гьа гьисабдай яз лезги халкьдин векилар тир М.Мирзоева, З.Гъаниева, Ф.Мамедова чпихъ Дагъустандиз инвестицияр гъидай проектар авайдакай, амма республикада инвестицияр бегьерлувилелди кардик кутадай тамам шартIар, законар, налогрин кьезилвилер, муниципалитетрин патай терефдарвал авачирдакай лагьанай. Абуруз вири шартIар тешкилда лагьана, хивени кьунай. Гьайиф хьи, гафар гафар яз амукьна. Вучиз лагьайтIа, Дагъустандиз хтана проектар уьмуьрдиз куьчуьрмишиз эгечIайла, куьмек гудайбур ваъ, "къакъуддайбур", манийвилер гудайбур гзаф хьана.

МАДНИ са мисал. Белиджин консервиярдай завод советрин девирда машгъур карханайрикай сад тир. Ина йисан вири вахтунда кIвалахзавай, са шумуд виш кас кIвалахдалди таъминарзавай. Идалайни гъейри, гатун варцара заводда школьникри, республикадин вузрин студентрини зегьмет чIугвазвай. Гъар йисуз карханади 40 миллион шартIунин банкадилай виниз консервияр акъудзавай ва Советрин Союздин регионрилай гъейри Китайдиз, Монголиядиз, маса уьлквейризни компотар, ширеяр, маринадар рекье твазвай. Гьа завод ва гьакI Кьиблепатан Дагъустанда авай миллион тоннралди майваяр, емишар, ципицIар гьялзавай Дербентдин, Кьасумхуьруьн, Мегьарамдхуьруьн карханаяр барбатIна. Винидихъ чна тIвар кьунвай са касдиз Белиджин завод вахчуна, адал чан хкиз кIанзавай. И кар патал са миллиард манат кардик кутун ва карханада маса продукция акъуддай цехарни ачухдайдакай лагьана. Амма адаз вичин хъсан мурад кьилиз акъуддай мумкинвал гузвач.

Касди генани теклифзава, ракьун рекьин патаривай са виш гектар чил чара ая, гьанал завод эцигда, инсанриз кIвалах теклифда, агьалийрин емишар, майваяр кутугай къиметрай кьабулда, гьайиф хьи, ихьтин инвестордин къаршидиз экъечIдайбур авач.

УЬЛКВЕДИН Президент Владимир Путина лагьайвал, экономикадин кар алай даях хьана кIанзавай гъвечIи ва юкьван бизнес вилик тухуз кIанзавай инсанриз вири жуьредин шартIар тешкилун, абуруз вири рекьерай куьмек гун лазим я. Вични экономикадин кризисди мадни кIевера твазвай и макъамда.

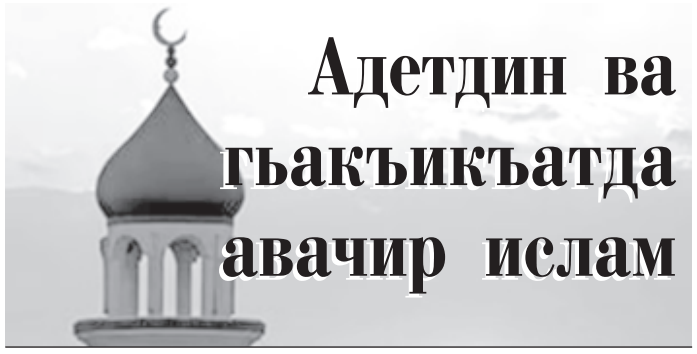

Адетдин ва гьакъикъатда авачир ислам

Фарид ГЬАЙДАРОВ

Вагьабитар пайда хьун

Вагьабизм (арабдалди "ваххабийя") арадал гьайи касдин тIвар Мугьаммад ибн Абдул-Вагьаб я. Ада вичикай алай аямдин Саудовский Аравиядин мулкунал алай Неджд тIвар алай чкада 1730-йисуз малумарна. Им Мегьамед пайгъамбарди ﷺ лагьай ва вичин вахтунда тапан пайгъамбар Мусейлима кIвалахзавай регион тир. Гьадалай гуьгъуьниз, XI асир алатайла, майдандиз мадни тапан пайгъамбар Мугьаммад ибн Абдул-Вагьаб (1699-1792) экъечIна. И касди "вагьабизм" тIвар алай цIийи дин (адаз хариджизм лугьузва) майдандиз акъудна.

Лугьун лазим я хьи, алай вахтунин вагьабитрин "алимри" неинки вагьабизм инкарзавач, гьатта адал дамахзава. Диндин рекьяй алимар тир са жерге мусурманрин фикирдалди, Абдул-Вагьаба, исламдин дин мажусивиликай михьзавайди я лугьуз, исламдихъ галаз алакъа авачир цIийи дин арадал гъана. Абдул-Вагьабан тапан дин фад-фад чкIана. Идазни гьа чкайра яшамиш жезвай куьчери халкьар тир бедуинри еке куьмекна. Къуръанда лагьайтIа, куьчери бедуинар диндихъ инанмиш туширбурукай лап писбур яз гьисабнава. Исламдин динда са чкадал яшамиш жезвай инсанар мад сеферда куьчеривилел машгъул хъхьун чIехи гунагь яз гьисабзава. Гьавиляй тажуб хьун герек туш, бедуинри Мегьамед пайгъамбардин ﷺ дин инкарна ва Абдул-Вагьабан эвер гунриз муьтIуьгъвал къалурна. Идалай гъейри, бедуинрин арада вагьабизм фад-фад гегьенш хьуниз Мугьаммад ибн Саудихъ галаз кутIунай политический икьрарди куьмек гана. Мугьаммад ибн Сауд Неджд регионди пачагь тир ва адаз вичин государстводиз куьмек гудай идеология герекзавай. Тапан дин тир вагьабизмни Мугьаммад ибн Сауда хушвилелди кьабулна. Гьа вахтунда Мугьаммад ибн Саудани Абдул-Вагьаба кутIунай къарар къени къуватда ама. Вагьабизм Саудовский Аравиядин пачагълугъдин государстводин идеология я ва Мугьаммад ибн Саудан эвледри датIана уьлкведиз регьбервал гузва. Абдул-Вагьабан несилар лагьайтIа, Саудовский Аравиядин лап машгъур диндин регьберар ва муфтияр я.

Абдул-Вагьаба вичин илимар кьабул тавур вири ксар диндихъ инанмиш туширбур, имансузар яз гьисабна. Алай аямда адан рехъ давамарзавайбуру Абдул-Вагьабаз исламдин реформатор лугьузва. ГьикI лагьайтIа, ада вичин хсуси дин яратмишна.

Адетдин исламдинни вагьабизмдин арада вуч тафават ава? Абдул-Вагьаба Аллагь инсандин шикилда аваз фикирдиз гъизвай. Адан гафаралди, Аллагь бушлухра тахтуна ацукьнава. Адахъ чин, эрчIи кьве гъил ава. Ам виняй агъуз эвичIзава ва агъадай виниз хъфизва. Ада вичихъ яб акалзавайбуруз Мегьамед пайгъамбардикай ﷺ икI лугьудай: "Зи гъиле авай тIвал Мегьамедалай менфятлу я. Вучиз лагьайтIа адакай заз хийир хкатзава, виликди физ куьмек гузва. Амма Мегьамед рагьметдиз фенва ва адакай заз са хийирни авач".

Абдул-Вагьаба вири мусурманрин садвилин, меслятвилин принципар михьиз инкарна. Вичин илимда ада жуьреба-жуьре риваятрай, кьисайрай къачур принципар вине эцигна. Вичин илимдин тереф хуьн тийизвай мусурманрин алимар ва адетдин динэгьлияр Аллагьдихъ инанмиш туширбур, кафирар яз малумарна. Мусурманрин алимриз, исламда "Аллагьдин дустар" яз гьисабзавайбуруз гьуьрметдай чкадал Абдул-Вагьабахъ яб акалзавайбуру чпин пак, михьи ксар арадал гъана (ибн Теймийя, ибн аль-Каййим, ибн Абдул-Вагьаб ва мсб.). Идалайни гъейри, Абдул-Вагьаба икьван гагьда Аллагьдиз икрам авунин карда адетдин исламда кьабулнавай къайдаяр, адетар гьисаба кьунач ва абур къадагъа яз малумарна. Мисал патал, Мегьамед пайгъамбардин ﷺ хайи югъ къейд авун, Аллагьдихъ галаз пайгъамбаррин ва пак инсанрин куьмекдалди рахун...

Абдул-Вагьабан рехъ давамарзавайбуру сурар, сурарин къванер, зияратар барбатIна, чукIурна. Меккадин, Мединадин ва Аравиядин 24 шегьерда абуру Мегьамед пайгъамбардин ﷺ уьмуьрдихъ, адан хизандин, юлдашрин ва алимрин яшайишдихъ галаз алакъалу вири имаратар, дараматар кукIварна, барбатIна. Гьатта Мединада авай Мегьамед пайгъамбардин ﷺ сур чукIурун патал гьерекатарни авунай. Лугьун лазим я хьи, гьа ихьтин эвер гунар вагьабитрин къенин терефдаррини ийизва.

Абдул-Вагьабан илим пара инсафсузди я. Вичин илим кьабул тавур мусурманар ва маса динрин терефдарар ада душманрай, кафиррай кьазва. Мусурманрин алимрикай сад тир Саид аль-Гьадад аль-Алявиди адан тапан илимдикай икI лагьана: "Абдул-Вагьаба вичин гьерекатралди, эвер гунралди адетдин исламда, Къуръанда къадагъа авунвай крариз рехъ ачухзава. Идахъ галаз сад хьиз, ада пайгъамбарар, векилар, пак инсанар агъузарзава". Вагьабитрин акьалтIай вагьшивал негьзавай, абурухъ галаз гьакъикъи гьуьжетарзавай алимар ва абурун ученикар вири Аллагьдихъ инанмиш туширбур яз малумарнава. Имни акI лагьай чIал я хьи, абур я кьена, я маса чкайриз катдай чкадал гъана. Гьавиляй мусурманрин тарихдин ктабра вагьабизм "иви экъичуниз" эвер гун яз гьисабун дуьшуьшдин кар туш. Къенин гафаралди, "иви экъичун" - им террор ва экстремизм лагьай чIал я.

Мегьамед-Расулан 80 йис

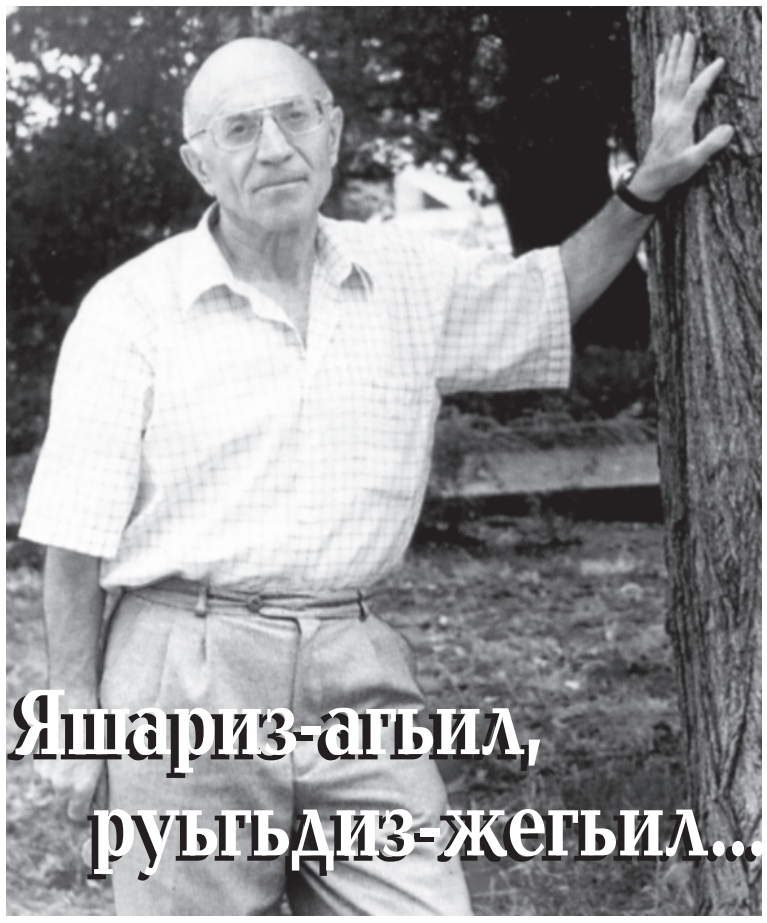

Яшариз-агьил, руьгьдиз-жегьил...

Мерд АЛИ ЖАЛИЛОВ

И мукьвара чна Дагъустандин халкьдин писатель **Мегьамед-Расул РАСУЛОВАН** 80 йис тамам хьунин юбилей къейдда. Яшар агьилбур ятIани, акунриз, рахунриз, къекъуьнриз килигна къимет гайитIа, садани адаз ахьтин яшар гудач.

Руьгьдиз жегьил и кас заз патавай чиз хейлин йисар я. РикIел алама: 1981-йисуз зун анжах Махачкъаладиз хтанвай. А чIавуз аяларни жаванар патал чапзавай "Кард" журналдин са йис тамам хьанвай. Журналдин сифтегьан нумрайриз къимет гун патал Дагъустандин писателрин Союзда махсус совещание кьиле фена. Лезги чIалал акъатнавай йисан нумрайриз къимет гун, абурун хъсан-пис терефрикай, мектебда ва хизанда абурухъ авай метлебдикай лугьун патал совещанидал рахун а чIавуз Самурдин юкьван школадай анжах хтанвай зал ихтибарна. Муаллим язни, журналдиз кхьизвай авторрикай сад язни, Педагогикадин илимдинни ахтармишунрин институтдин илимдин къуллугьчи язни зи фикиррихъ дикъетдивди яб акалнай, доклад макъала хьиз "Дагъустандин комсомолец" газетда чапнай.

Им а чIаван "Кард" журналдин кьилин редактор Мегьамед-Расулан теклифдалди авур кар тир. Гьа чIавалай инихъ чи танишвал халисан дуствилиз элкъвена. Мегьамед-Расула заз Даггизда гьазурзавай хейлин проектра иштиракдай, жуьреба-жуьре ксарикай очеркар кхьидай мумкинвал гана.

Мегьамед-Расул шад инсан я. АкI жеда, адаз туькьуьлвилер, магьрумвилер чир хьайиди туш. Амма... Адан эсерра къекъвейлани аквада хьи, гьеле аял яз хайи бубадал "халкьдин душмандин" буьгьтен вегьей хва, лугьудайвал, дидедин ценцик, адан акьул-камалдин таъсирдик, ахпани чIехи бубайринни бадейрин къаюмвилик кваз, гьугьуьнлайни Советрин мектебда, Москвада литинститутда магьир устадрин гьилик тербияламиш хьана.

Уьмуьрдин тарсар ада гзаф кужумнава. Гьавиляй девирдин вири басрухрайни ам устадвилелди экъечIзава. Саки 25 йисуз ам чи республикадин ктабрин чапханадин кьиле акъвазна. Ктабханайрин, газетринни журналрин кьисмет гьихьтинди ятIа чаз аквазва. Дагучпедгиз лап фад квадарна. Даггизни "нез" кIанибур тIимил туш. Амма хуьзва Мегьамед-Расулан ирс, адетар... Гилан директор М.Гьамидовадин куьмекчи я Мегьамед-Расул. Вичин чирвилералдини, камалдални, амалдални хуьз алахънава чахъ авай халисан ктабрин къул. Чи уьлкведин ктабрин чIехи ярмаркайра, базарра, килигунра ина акъудзавай хейлин затIари чпиз муьштерияр ва шерикчияр жагъур тавуна туш.

Амма чапхана хуьн патал мадни артух алахъунар кIанзава. Са Мегьамед-Расулавай, са адахъ галаз яргъал йисара кIвалахзавай кьилин редактор Л.И.Голубевадивай, я фадлай кIвалахзавай устад редакторар - Н.Т.Шалбузовадивай, А.М.Къардашевавай, маса ксаривайни чапхана хуьз тахьун мумкин я. Государство а кардин къаюм хьун лазим я. Уьлкведа "культурадин революция" кьиле тухвай алатай асирдин 30-йисара арадал гъайи чапхана 90 йисан имтигьанрай экъечIна. Гила ам герекзамачни? Мегьамед-Расул Расулович герекзамайди субутзава...

Са шумуд алава. Адан къелемдикай "Мехъерилай гуьгъуьниз", "Квез зун кIандани?", "Хер алай чубарук", "Хартумни Мадина", "Ви 16 хьайила", "ЧIулав кIел", "Пайгьамбардин буба", цIудралди маса ктабар, повестар, гьикаяяр хкатнава. Абур дарги, урус ва маса чIаларал чапдай акъатна. Ам Дагъустандин халкьдин писатель (1997), Республикадин СтIал-Сулейманан тIварунихъ галай (1974), Батыраян (1997) премийрин лауреат, СССР-дин печатдин отличник (1972) я.

Мегьамед-Расул Расуловичан 80 йис тамам хьун тебрикун яз чна адан "Аяндар ахмакь" тIвар алай ктабдай са чIук таржума авуна гузва.

Къуй ви къелем мадни хци, чIал, гьамиша хьиз, верцIи, Кубачидин заргаррин хьиз, зар алайди хьурай. Амин.

МЕГЬАМЕД-РАСУЛ,
Дагъустандин халкьдин писатель

сурара

Аял чIавуз зи кьилел атай са дуьшуьш сакIани зи рикIяй акъатзавач.

Кар икI хьана. Гьа зун хьтин женжелрихъ галаз санал садра чна хуьруьн патав гвай сурара къугъун кутуна. Сурун кьакьан са къванцин кьилел ичIи хьанвай ракьун банка эцигна, ам къванерив ягъиз гатIумна. Ни фад банка ягъайтIа, гьам гъалибчини жезвай.

Вахт нянинди, рагъ дагъларихъ хъфизвай секинди тир. Сурун къванерал акIизвай ракъинин нурари гиширар хразвай. Чи къванери - гуьллейри, банка къачудалди, акьалтIай жуьредин гуьрчег хатIар-нехишар атIанвай къванцел чпин гелер - хирер ийизвай. Я тахьайтIа, галукьни тийиз, абур къвалавай тIуз яргъаз физвай.

Ракьун банкадихъ виридалай вилик зи къван галукьна. Шадвиляй зи сив кьаз жезмачир. "Ура!" - гьарайзавай за.

Гьа и геренда, кьулухъай явашдиз атана, сада хъуьтуьлдиз зи къуьн кьуна, ахпа, зун вичихъ элкъвейла, секиндиз лагьана: - Кьейибурун руьгьер къарсурзавани? Сурун къванер кукIвариз, абурал хъуьрезвани? За вакай масакIа фикирзавай, Мегьамед-Расул. АкьалтIай жуьреда масакIа...

Зи вилик чи къунши акъвазнавай. Гьамиша тIарамдиз алукIна къекъведай кьелечI якIарин яшлу итим Бахмуд. Халкьдин арада адаз Уста Бахмуд лугьузвай. И гафаралди адан устадвилизни, итимвилизни, яшлувилизни гьуьрметзавай.

Уста Бахмуд зав рахадалди зи дустари гьарда санихъ кьил баштанна.

Зи къунши зав яргъалди раханач. Зи къуьн ахъайна, агъуз хьана, чилел алай къванер вахчуна, гьа патав гвай къванцин жугъундал эхцигна. Ахпа, зун алайвал туна, ам сурар галайвал вилик фена, чна сурун къванцел гьалчнавай къванер кIватI хъувунив эгечIна...

Зани кьил баштанна. Регъуьвилини къулайсузвили зи рикIе къал тунвай. Яшлу касдин гафари зи бейнидай тIеквенар акъудзавай хьиз тир.

Нянрихъ кIвализ хтайла, зи рикIелай сурара хьайи агьвалат тамамвилелди алатнавай. Амма гьа и арада, са вуч ятIа багьна кьуна, чиниз гьа Уста Бахмуд атана акъатна.

Зи бахтунай хьиз, дидедиз, и кас атайла, зи чиник акатай къалабулух акунач. Заз къудгунна кIваляй экъечIиз кIан хьана, амма са куь ятIани кьуна акъвазарна. Фир-тефир чка дар хьанвай заз.

Хъсан хьана, атанвай къуншиди заз са акьван фикир гузвачир. Дидедихъ галаз адетдин крарикай рахазвай.

Гьа гила мад абур закай рахадайди чизвай заз. Са шумудра, кIваляй экъечIиз кIанз, ракIарихъни фена зун. Амма дидеди лагьана:

- Мегьамед-Расул! Вун - кIвалевай са итим, мегер къунши мугьмандиз атайла, экъечIна фидани? Атанвайди чи гьуьрметлу кас, Уста Бахмуд тирди аквазвачни ваз? Аллагьди вичиз яргъал уьмуьрар гурай! Вун экъечIна физва кIваляй...

- Зун са декьикьада экъечIзава.

- Аллагьдиз шукур. Заз чидач, гьихьтин хва за чIехи ийизватIа, - чина шадвилин нур аваз, рахана диде Уста Бахмудав.

Зун гъавурда акьунач, дидедин гафарик гьихьтин манаяр квайтIа. Зун ракIарихъ экъечIна. Къецел къайи гьава галукьайвалди, кIуларай зи зуз фена. Инал са геренда жув секинариз алахъна, ахпа мад кIвализ гьахь хъувуна.

Хтана, чилел вегьенвай хъуьцуьгандал Уста Бахмудан къаншарда чка кьуна. Регъуьвиляй зи япар кузвай хьиз тир. Вилер хкажна атанвай къуншидиз килигиз жезвачир.

И арада чи секинвал къула руьхъверик чразвай картофри чIурна. Сад акI хъиткьинна хьи, пIенкьна, къулан вилик пад руьхъведивни цIукварив ацIурна. Залай, затIни тахьайди хьиз, уфт алахьна, чранвай картофдин нидини руьгь секинарна.

Гьа и геренда дакIардихъай каци язух къведай тегьерда гьарайна. Зи рикI къарсана, мад регъуьь хьана. Жув-жуван суалра гьахьна.

Дидедини Бахмуд халуди чпин адетдин, ерли заз талукь тушир суьгьбетрал илигнавай. За закай рахун вилив хуьзвай, амма гафни лугьузвачир. За яб гузвай - ван къвезвачир, килигзавай - аквазвачир.

Эхирни зав агакьна:

- Хуьре вуч хабар-тер ава, Уста Бахмуд?

- Са хъсан хабар ава. Авайвал лагьайтIа, зунни иниз гьа хабар гваз атанвайди я.

- Дугъриданни? Вуч хабар ятIа яраб? Хъсан хабарар хъжезмани чаз? ГъвечIи са хъсанвилини шадарзава чун, - нефес акъадарна дидеди. Гуя адан рикIиз са гьихьтин ятIа мелгьемди таъсирна. Чин ачух хьана. "Гьан, исятда гатада зун гафаралди", - фикирзава за, яваш-яваш жуван шалвардин кикер туькIуьр хъийиз, маса фикир тавун патал.

Зи къвалавай са гьиниз ятIа килигуналди, Бахмуд халуди башламишна: - Авайвал хиве кьуртIа, къе ви хци зун шадарна.

- На вуч лугьузва! Дугъриданни!

Зи нефес кьурана, туьтуьна цил акIайди хьиз хьана.

- Эхь, дугъриданни. Хквезвай зун чи артелдай кIвализ, аквада заз са гадади, кIвачин жигъирдилай аватнавай къванер вахчуз, а патал алай сурарин жугъундал эхцигзавай. Мягькемарзавай са-сад мад ават тийидайвал. За жувакди лагьана: ажеб хъсан хва тушни! Нинди ятIа яраб? Адан яшара авайла, зи рикIел ихьтин крар атайди туш. Чаз, а чIаван гадайриз, къванер цлалай къачуз, сурара авай памятникрал гьалчун, абур чукIурун са куьнайни тушир. Са никай ятIа хъел аваз ваъ, гьакI кьили кIвалах тийизвайвиляй. ГьакI хъсан яз аквадай. Гила гъавурда акьазва-бубайрин сурар чукIурунилай усал кар дуьньяда авач. Бубайриз гьуьрмет тийирбуру чпизни гьурметзавайди туш. Жуваз гьуьрмет тийизвайда масадаз гьикI гьуьрметда?..

Уста Бахмуд акI рахазвай хьи, гуя, дугъриданни, ибур са мус ятIа вичи авур крар я. Гила рикIел хквез, тIал акъудзава.

- Ваз а гада вуж яз акуна, Бахмуд стха? - хабар кьуна дидеди, са вил заз ягъиз.

- Кар гьана ава ман. А гада и ви хва, Мегьамед-Расул тир.

Зун гьанал, рикI гъапа кьуна, шехьизни, вири хьайивал лугьузни гьазур тир. Дидеди кIвенкI къачуна. Вилерилай къвезвай накъвар михьиз-михьиз, сесина къал аваз, рахана диде:

- Дуьньядал заз маса мурад авачир, эгер а кардикай адан рагьметлу бубадиз чир хьанайтIа.

Са геренда сабур хвена, къунши заз килигна, ахпа лагьана:

- Адаз чир хьанва!

- ГьикI? - гьарай акъатна зай. Зи буба амачирди чизвайтIани, ам акунихъ зи вил галай. "Белки, аквада заз адан чин, рахада ам зав", лугьузвай за.

Уста Бахмудан чин гзаф хияллу тир. Ам рахазвачир, са вуч ятIа кушкушзавай. Ахпа сес хкажна:

- Инсанар рекьизва, амма абурун руьгьер сагъ яз амукьзава. Абур гьамиша чи кьилел ала, чаз килигзава, чеб-чпив рахазва. МасакIа дуьньядин эхир жедай хьи...

Дарги чIалай. Таржума Мерд Алидин.

Халкьдихъ кузвай ялавлу рикI

Ш.ШИХМУРАДОВ

“Я ви, я зи экв хкахьдач, эгер рикIер халкь патал куз хьайитIа”, - Багьир Ражабович РАЖАБОВАН “Рагъ хкахьдач” шиирдин и цIарар адан вири яратмишунрин эпиграф, уьмуьрдин, зегьметдин рекье виликди финин маяк яз гьисабиз жеда. Адан вичин фикирдалди, им мидаимвилин закон я.

Алатай йис Литературадинди тир. Адан нетижаяр кьуналди, са кьадарбуруз медалар, дипломар, грамотаяр ва маса пишкешар ганва. Багьир Ражабович лагьайтIа, РФ-дин писателрин Союздин Москва шегьердин организациядин Президиумдин (В.Гусев), Правленидин (В.Бояринов) къарардалди М.Ю.Лермонтован тIварунихъ галай “Недаром помнит вся Россия” Дипломдиз ва “М.Ю.Лермонтов, 1814-1841” медалдиз лайихлу хьана. Абур адав цIийи йисан вилик Хивда Манаф Шамхалован 100 йисан юбилей къейдзавай мярекатдал вахкана.

Вучтин кас я **Б.РАЧЖАБОВ**? Багьир 1933-йисан 5-майдиз Хивда дидедиз хьана. Дагъустандин халкьдин шаир Муталиб Митарова къейд авурвал, Багьир хъсан инсан, яратмишунардай кас яз виликди финин карда табасаранрин литературадин бине кутурбурукай сад, бажарагълу шаир, писатель ва драматург Манаф Шамхаловаз мукьвавили еке роль къугъвана. Инсанрин, халкьдин дерди-гьалдикай хабар кьун, гражданвилин гьисс, кьиле физвай вакъиайривай бейтерефвилелди къерехда акъваз тавун Багьираз гьеле жегьил-жаван тир йисарилай инихъ хас я. Гьавиляй адан яратмишунрани лирикадин игитни уьмуьрдихъ, обществодихъ, алемдихъ галаз сихдиз алакъалу яз хьун дуьшуьшдин кар туш.

Табасаранрин литературадиз ам алатай асирдин 60-йисара атана. Кхьей сифте шейэр райгазетдин чинра, табасаранрин альманахда чапзавай. Ам цIипуд ктабдин автор я. Кхьенвай эхиримжи эсерар романар я: “Намусдин сир” ва “ЦIийи йикъан экуьник”. Литературадин критикада абуруз хъсан къимет ганва.

Багьир Ражабовичан майилар гьамиша къени, дуьзгуьн, зегьметчи, чпин везифаяр намуслувилелди тамамарзавай инсанрин пата ава. Малум тирвал, Табасаран фадлай инихъ халкьдин гъилин сенятткарвилералди, гуьзел гам-халичайралди, и рекьяй зурба устадралди машгьур я. Гьавиляй инал Багьира абуруз “Халича” шиирда бахшнавай цIарар тагьана жедач.

Прелесть вашего ковра
Привлекла невольно взор.
Это живо, тонко, ярко
Вами сделанный ковер.
Много радостных мгновений
Дал он сердцу моему...
Бесханум, Пери и Джума,
Жар души и мастерство,
Чувства лучшие и думы
Вы вплетали в ткань его.
Вязь за вязью, к нитке - нитка,

За узором вновь узор.
Дни, недели, год, но выткан
Замечательный ковер.
Горячо работу эту
Хвалят все со всех сторон.
В дар Верховному Совету
Он не зря преподнесен.

Багьир жуьреба-жуьре гзаф терефрин, интересрин, бажарагьдин инсан, устад пешекар я. Килиг ада шумуд чIехи вузда шумуд жуьредин дерин чирвилер къачунватIа: жуьреба-жуьре йисара ада Саратовдин журналистикадин кьилин школа, Москвада КПСС-дин ЦК-дин къвалав гвай Высший партшкола, Кубандин госуниверситетдин юридический факультет акьалтIарна.

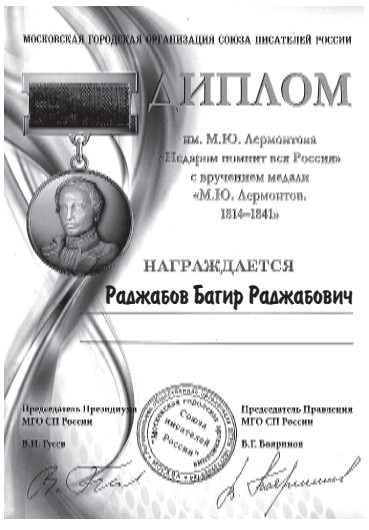
МОСКОВСКАЯ ГОРОДСКАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ СОЮЗА ПИСАТЕЛЕЙ РОССИИ
ДИПЛОМ
им. М.Ю. Лермонтова
«Недаром помнит вся Россия»
с вручением медали
«М.Ю. Лермонтов.
1814–1841»
НАГРАЖДАЕТСЯ
Раджабов Багир Раджабович
Председатель Президиума МГО СП России
В.Н. Гусев
Председатель Правления МГО СП России
В.Г. Бояринов

Вичин хайи районда Багьир Ражабовича ВЛКСМ-дин райкомдин 1-секретарвиле, “Октябрдин экв” газетдин редакторвиле, КПСС-дин райкомдин 1-секретардин куьмекчивиле кIвалахна. Гьа са вахтунда 20 йисуз райондин халкьдин контролдин председателдин заместителвилин везифаярни тамамарна. Эхиримжи къад йисуз лагьайтIа, РД-дин юстициядин Министерстводин отделдин начальник яз хьана.

Дагъустанвийриз ам РФ-дин писателрин, журналистрин союзрин член, юстициядин полковник, РД-дин лайихлу юрист, ялавлу ватанперес, публицист, СССР-дин халкьдин контролдин лайихлу работник, машгьур общественно-политический деятель яз чида.

Республикадин юстициядин министерствода кIвалахдайла, Б.Ражабова Дагъустанда вагьабизм къадагъа авунин гьакъиндай закон кьабулунин месэла къарагъарна. И закондин автор гьам я. Къад йисуз ам Дагъустандин гьукуматдин къвалав гвай правовой пропагандадин Координационный методсоветдин жавабдар секретарь яз хьана. И важиблу везифаярни касди, вичиз гьамиша хас тирвал, намуслудаказ кьилиз акъудна - мукьвал-мукьвал чкайрал физ, агьалияр гъавурдик кутуна.

Багьир Ражабович Дагъустандин коммунистрин организациядин регьберрикай сад я. Амни и тешкилат арадал хкунин бинейрив гвай, яргъал йисара рескомдин контрольный комиссиядин председатель яз хьана.

Гзаф намуслу, вичин фикиррал, кьатIунрал, идеяйрал кIеви, дуьзвал, гьахълувал, закон-къанун, адалат кIандай михьи, къени, халис коммунист я. СССР чукIуруни адан рикIни гзаф тIарна. 90-йисара Б.Ражабован 200-далайни гзаф макъалаяр центральный ва республикадин газетриз акъатна. Абура а девирдин вири месэлаяр къарагъарнавай. Ам Советрин Союз чукIуруниз, уьлкве зайифаруниз, Дагъустан хьтин гзаф миллетрин республика президентдин къурулушдин къайдада идара авуниз акси тир. Гзафбуру хьиз, ада вичин фикирар, идеяяр дегишарнач. 1991-йисуз “Советская Россия” газетдиз акъатай адан “Пусть осенит нас отвага отцов” кьил ганвай макъалади иллаки екез ван авунай - вири уьлкведин гьар са пипIяй автордин тереф хуьзвай чарар атанай. Гьелбетда, вири халкьдин пай квай девлетар, ресурсар, власть гъиле гьатнавай, вил рагъакIидай пата авай, США-ни НАТО чи дустар я лугьузвай “демократриз” Багьир Ражабов, ада тухузвай активный кIвалах хуш тушир, адаз къурхуяр гудайбурни авай. Амма Багьир кичIебурукай туш. Са гафуналди, Багьир Ражабович хьтин халис коммунистар-патриотар гзаф хьанайтIа, СССР-ни чукIуриз жедачир, къе халкь, уьлквени ихьтин гьалдиз къведачир.

Багьир Ражабовичан яргъал йисарин намуслу зегьмет 13-дав агакьна наградайралди, гьуьрметдин грамотайралди, хурудал гьалдай партийный пуд знакдалди къейднава.

Б.Ражабов хуьряй республикадин меркездиз атайдалай инихъ яхцIур йисалай гзаф вахт алатнава. Амма ада вичин багьри ерийрихъай садрани кIвач атIузвач, анра жезвай вири мярекатра иштиракзава. Гьа са вахтунда гъвечIи ватан, багьри жемятни чпин чIехи ватанперес, инсанперес хциз буржлу яз амукьзавач. ИкI, месела, 2015-йисуз райондин 80 йисан юбилей къейддайла, Хиврин хуьре чпин баркаллу хва Багьир Ражабован тIварунихъ са куьче яна. Зи фикирдалди, ам виридаз аквадай са кьакьан чкадал гуьмбет эцигунизни лайихлу я.

Гьуьрметлу Багьир Ражабович! Чна ваз Литературадин йисуз вун лайихлу хьанвай чи рикI алай зурба шаир М.Ю.Лермонтован тIварунихъ галай Диплом ва медаль мубаракзава. Къуй квехъ мягькем сагъламвал, яргъал уьмуьр ва мадни чIехи агалкьунар хьурай!

Меденият вилик тухузвайди

Райсудин НАБИЕВ

Гзаф дуьшуьшра чи жегьил-жаванри чпиз гележегдин каркеспидин иеси хьунин мурад рикIеваз мектебда кIелдай йисара гзаф алцумунар ийида. Амма **Зейнулагьа** ихьтин вахтара садан падни ядачир, ада вичин таяриз “За анжах медениятдин рекье кIвалахда” лугьудай. Санал кIелзавай бязи гадайриз а “меденият” гафунин манани чидачир, гьавиляй адахъ галаз гьуьжетарни ийидачир. Зейнулагь тарсарилай гуьгъуьниз мукьвал-мукьвал библиотекадиз, клубдиз фидай. Инра ада стендрилай, альбомрай, журналрай аквазвай гьар жуьредин къаматар къалурзавай шикилриз гзаф фикир гудай, абурал гьейранвални ийидай. Ада лезги адетриз, чи бубайрин гъилин сенятткарвилериз, медениятдин активистриз, абуралай алакьзавай халкьдиз герек пешейриз иллаки гзаф интерес ийиз жедай. Вичи рикIел хкизвайвал, хуьруьз симинин пагьливанар атана къугъвадайла, ам хьтин аялар сикIрен гуьгъуьна катиз, адан патар кьаз ялиз жедай. Зейнулагь лагьайтIа, симиналлай пагьливандиз, ада тамамарзавай уюнриз-нумрайриз дикъетдивди тамашдай, патав гвай зуьрнечийриз вил ядай, иллаки далдамчидин макьамар бегенмиш тир. И крари адаз меденият, адан сирер мадни мукьва ийизвай, гуьгъуьнлай ибур медениятдин рекье адан сифтегьан камариз къуватни хьана.

Ингье мектеб хъсандиз кIелна акьалтIарай **Зейнулагь НАВРУЗОВ** сифте культпросветучилищедиз гьахьна. Анаг акьалтIарна, КIварчагърин хуьруьн Культурадин кIвале кIвалахал акъ-

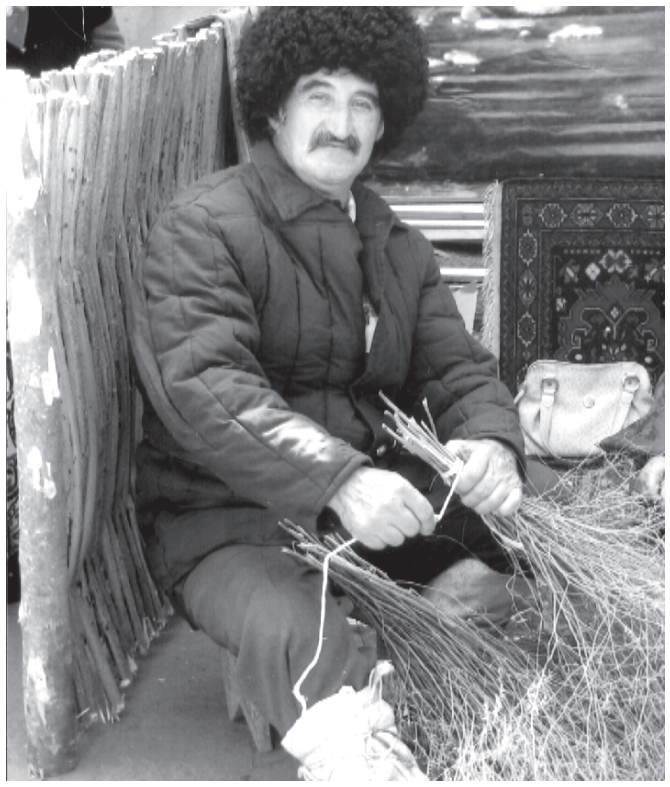

вазна. Ина адакай художественный самодеятельностдин руководитель хьана. Гьа са вахтунда ада жегьил музыкантрин-гьевескар артистрин дестени кIватIна. Абуру манияр лугьузвай, далдам язавай, интермедияр къалурзавай. Зейнулагьа декламаторвални ийидай. Медениятдин хиле алакьунар авайди Зейнулагьан руководителрини кьатIана ва 1975-йисуз адал хуьруьн Культурадин кIвалин директорвал авун ихтибарна. И кар ада алай вахтундани давамарзава.

Гьа са вахтунда Зейнулагь вичихъ хьанвай агалкьунрал, къачунвай чирвилерал секин хьана акъвазнач. Ам Краснодардин культурадин институтдик экечIна ва 1985-йисуз анаг заочнидаказ куьтягьна. Гьа вахтундилай ингье гилалди Зейнулагьа гъвечIи чIавалай вичин рикI алаз хьайи культработникдин пешедай зегьмет чIугвазва. Райондин сад авунвай художественный самодеятельностдин активный иштиракчини яз З.Наврузова районда, адалай къецени кьиле тухузвай шадвилин мярекатра активвилелди иштиракзава, вичин алакьунралди ада гьуьрмет къазанмишзава. Зейнулагьа гзафни-гзаф халкьдин арада чи хъсан адетар, бубайрилай амай, амма къе кIвачел акьалдарна кIанзавай гъилин сенятткарвилин жуьреяр раиж ийизва, са жерге сенятткарвилерай вичин устадвал къалурзава *(шикилда)*.

Зейнулагь Наврузов общественный кIвалахрани кьулухъ акъваззавач. Ам жегьилрин насигьатчи я, КIварчагърин хуьруьн агъсакъалрин, дяведин ва зегьметдин ветеранрин Советдин, диде-бубайрин патай хуьруьн юкьван мектебдин комитетдин председатель, “Куьредин ярар” медениятдин центрадин членни я. Вири везифаяр ада намуслувилелди кьилиз акъудзава. Зейнулагь Наврузован кIвалах гьуьрметдин грамотайралди, дипломралди, пишкешралди къейднава. Адакай Дагъустан Республикадин культурадин работникрин III лагьай съезддин делегатни хьанай.

Адан рикI, гьа виликрай хьиз, гилани манияр лугьунал ва теснифунал ала.

Лезги манидин чарчар

И йикъара лезгийрин машгьур манидар ва актер Даниял КЪАЗИЕВАН 60 йис тамам жезва

Муса АГЬМЕДОВ,
Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Гьар са девирдихъ вичиз хас кьетIенвилер, цIийивилер жеда. Абур себеб яз, яшайишдин жуьреба-жуьре хилера, культурада, экономикада авай гьаларни дегиш хьун тIебии кар я. Эгер са шумуд цIуд йис идалай вилик милли музыкадал халкьдин алатри, чпихъ акьалтIай хъсан сес авай, бажарагълу манидарри мешреб гъизвайтIа, къе абур цIийи девирдин аппаратринни фонограммадин куьмекдалди манияр лугьузвайбуру эвезнава…

Лезгийрихъ къадим ва девлетлу культура ава. Культурадин алемда лагьайтIа, тестикь хьанвай адетар, рекьер, къайдаяр, терефар... Чи халкьдин рикI алай манидарар тир **Рагьимат ГЬАЖИЕВАДИ, Айдунбег КАМИЛОВА, Дурия РАГЬИМОВАДИ, Ризабала АГЪАБАЛАЕВА** ва масабуру кутур рекьер алай вахтунда **Суьлгьуьят ГЬАЖИЕВАДИ, Тарлан МАМЕДОВА, Даниял КЪАЗИЕВА, Фаризат ЗЕЙНАЛОВАДИ, Роза МАГЪСУМОВАДИ, Камил КЕРИМОВА**... лайихлудаказ давамарзава. Вичин тIвар фадлай Лезгистандин гьар са хуьре машгьур хьанвай Даниял Къазиева и йикъара 60 йисан юбилей къаршиламишзава. И кардихъ галаз алакъалу яз, чна газет кIелзавайбур бажарагълу манидардин уьмуьрдин ва яратмишунрин рекьихъ галаз танишарда.

Даниял Къазиев 1956-йисуз ЛукIарин хуьре Бедрединан къалин хизанда дидедиз хьана. Мегьарамдхуьруьн райондин Къартасрин хуьре юкьван мектеб акьалтIарайдалай кьулухъ ада Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Хивевай буржи тамамарна хайи республикадиз хтай Даниял гележегда кьил хуьдай са пеше къачун патал Махачкъаладиз рекье гьатна. Адаз пединститутдик экечIдай ниятар авай. Анжах хьанач, кьисметди ам Дагъустандин механический техникумдиз акъудна. Гьа са вахтунда жегьил шуьшедин чIунардай заводда кIвалахални акъвазна. Техникум акьалтIарайдалай кьулухъ ада Ленинграддин гимияр туькIуьрдай пешекарар гьазурдай институтдин Каспийскда авай филиалда кIелунар давамарна. И вахтунда Даниял эвленмиш хьанвай. Хизан хуьн патал, юкъуз кIвалахиз, йифиз филиалда нянин курсариз физвай. Гьа икI, йисар къвез алатна. Филиал куьтягьайдалай гуьгъуьниз, 1982-йисуз, ам хизанни галаз Дербентдиз хтана. Ина Даниял МЖС-да отряддин начальник яз кIвалахал акъвазна. Технический рекьяй образование къачунвайтIани, Даниял Къазиевахъ кIел тавуна арадиз атанвай алакьунар, бажарагъ авай - манидарвал. Дербентдиз хтай сифте йисара ам, манияр лугьуз, мехъеррал физ гатIунна. Гъепцегьрилай тир машгьур кларнетчи **Насир ГУЬЛМЕТОВАН** ва масабурун меслятралди Даниял Къазиев манидарвилив рикI гваз эгечIна. Адан уьмуьрда цIийи девир алукьнавай. Ада тамамарзавай "Диде-Къуръан", "Гуьзелдиз", "Аран", "Сафари", "Вун зи яр я", "Гияр шегьер" ва маса манийри агъзурралди яб акалдайбурун рикIер муьтIуьгъарнавай. А йисара манидар Краснодардин культурадин институтдик заочнидаказ экечIна. Гуьгъуьнлай Дербентдиз Даниял Къазиева хтайла "Ая кам", "Шад рикIер" ВИА-рик кваз мехъеррал манияр лугьузвай. Са кьадар вахт арадай фейила, ада "Аран" тIвар алай хсуси ансамбль ва культурадин центр арадал гьана, хейлин йисара адаз регьбервални гана.

Лезги культурадин сейли векилдихъ галаз суьгьбетдайла, чна адаз хейлин суалар гана.

▪ **Даниял Бедрединович, куь манийриз гафар ни кхьизва?**

- За хайи чIалал акъатзавай ктабар хушдиз кIелзава. Бязи шаиррин эсерри гьасятда чпел фикир желбда. Заз акI жеда хьи, абур манияр арадал гъун патал яратмишнавай цIарар я. РикIи чIугур чIалариз мани кхьиз регьятни жеда, гьевеслуни. Зи фикирдалди, гафар метлеблубур, таъсирдайбур хьайила, маниди, шаксуз, халкьдин рикIе лайихлу чкани кьада. Бязи манийриз чIалар жува кхьена. Мисал яз, яб акалзавайбуру хушдиз кьабулай "Диде-Къуръан", "Зи Лукварин хуьр" манийрин гафарин автор зун я. Санлай къачурла, захъ хсуси 35-далай артух манияр ава.

▪ **Пешекар манидар яз, куьне алай аямдин лезги культурадин дережадиз гьихьтин къимет гузва?**

- Культура жуьреба-жуьре хилерикай ибарат я. Заз лагьайтIа, лезги манидин кьисметдикай, алай вахтунда ам авай гьаларикай, адан гележегдикай рахаз кIанзава. Чи девирдин манидарри милли музыка бизнесдин хилез элкъуьрнава. Вири завай лугьуз жедач, амма манидаррин чIехи паюни хайи культура еримлу авуникай, хуьникай ерли фикирзавач, акси яз, ам хирде ийизва. Са метлебни авачир чIаларикай манияр теснифзава. Гьаваярни инай-анай къачунвайбур я. Чебни фонограммадалди тамамарзава. Ихьтин гьерекатри лезги манидин милливал квадарзава. Эгер ихьтин гьалар давам хьайитIа, лезги манидин гележег, зи фикирдалди, еке хаталувилик акатда. Алай вахтунда халкьдин авазриз хас кьетIенвилер авай манияр теснифзавай, тамамарзавай манидарарни авачиз туш. Амма мидаим затIни авач. Къе аватIа, пака амукьдач. Бес гьа чIавуз абур ни эвезда? Жегьил манидарар милли музыкадивай къерех хьайила, гележегда Рачаб Сафаров, Суьлгьуьят Гьажиева хьтинбур гьинай къведа? Багъри культурадихъ рикI кузвай гьар сада и важиблу месэладикай фикирна кIанда.

▪ **Куь фикирдалди, манидар вуж я? Адан кьилин везифа гьихьтинди я?**

- Манидардин кьилин везифа халкьдиз къуллугъ авуникай ибарат я. Культура хуьнин ва еримлу авунин карда ада важиблу роль къугъвазва. Вахтунин татугайвилериз муьтIуьгъ хьана виже къведач. Кьуьчхуьр Саид хьтин шаиррилай, ашукьрилай чешне къачуна, анжах виликди фена кIанда. Манидардин пеше манияр лугьун я. Яни манидин кьисмет адан гъиле ава. Гьавиляй лезги манидин сес мадни ширинди, таъсирлуди, адан гележег экуьди хьун патал халкьдин манийрин, вилик йисара машгьур хьайи чи манидаррин адетар, кьетIенвилер давамарун чарасуз я. Халкьдин культурадихъ, тарихдихъ рикI кузвай гьар са манидарди жуван миллетдиз эхиримжи нефесдалди намуслувилелди къуллугъ авун хиве авай пак буржи яз гьиссун лазим я. Зани гьа буржидиз вафалувал хуьзва. Жувалай алакьдайвал цIийи манийрал, гьавайрал чан гъизва, милли культура еримлу ийиз алахъзава.

Даниял Къазиеван гафарай малум хьайивал, ада Дербентдин кьиле Феликс Къазиагьмедов авай йисара къадим шегьердин милли оркестр арадал гъанай. Гьелбетда, и карда адаз Дербентдин администрацияди куьмекарни гана. Оркестрдиз чкадин бюджетдай пулдин такьатар чара ийизвай. 21 касдикай ибарат коллективни арадал гъанвай. Абуру жуьреба-жуьре фестивалра, конкурсра кIвенкIвечи чкаяр кьазвай. Гьа икI, 11 йисуз Даниял Бедрединовича и оркестрдиз регьбервал гана.

Лезги театрдин кьилин режиссер яз кIвалахай рагьметлу **Эседуллагь НАВРУЗБЕГОВАН** теклифдалди 2011-йисуз Даниял Къазиев Лезги театрда кIвалахиз эгечIна. Анлай инихъ са шумуд йис алатнава. Ада вич, бажарагълу манидар хьиз, алакьунар авай актер тирдини тестикьарна. Бажарагълу артистди са шумуд тамашада жуьреба-жуьре ролар тамамарнава. Милли театрдал рикI алайбуруз Даниял Къазиева "Периханум" тамашада арадал гьайи Алиханан образ иллаки хуш хьана...

Чи арада кьиле фейи суьгьбетдин эхирдай Даниял Къазиева икI лагьана: "Лезги манидин милливал квадар тавун патал алай аямдин музыка гуьзчивилик кутадай худсовет тешкилайтIа хъсан я. Герек а советдин членри цIийиз арадал гъизвай манидиз гьам гьавадин, гьамни чIаларин жигьетдай къимет гудайвал, ам халкьдин вилик гъуниз лайихлуди яни, тушни тайинардайвал. Худсоветдихъ юридический статус хьун чарасуз я. КIвалах а къайда тешкилна кIанда хьи, герек худсоветди ихтияр таганмаз я телевидениди, я радиоди манияр кьабул тийин...".

Даниял Къазиевахъ галаз хьайи суьгьбетдин нетижада чаз са кар якъин хьана: ам хайи культурадихъ рикI кузвай, адан дережаяр мадни хкаж хьана кIанзавай манидар я. Им магьир устаддин эрзиман мурадни я лагьайтIа, чун ягъалмиш жедач. ***Даниял Бедрединовичаз 60 йисан юбилей мубарак авуналди, чаз адан рикIе авай къени вири мурадриз экуь дуьнья акуна кIанзава. Къуй ви ширин сесини лезги халкьдин рикIер инлай кьулухъни геждалди шадаррай, гьуьрметлу манидар!***

Санал кIвалахиз ва тежриба къачуз

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Малум тирвал, Дербентдин 2000 йисан юбилейдиз талукь яз РД-дин Кьил Рамазан Абдулатипован теклифдалди ва республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай вилик тухунин "Инсанвилин капитал" программадин сергьятра аваз къадим Дербент шегьерда "Дуьньядин медениятринни динрин тарихдин музей" ачухна. 27-январдиз и музейдин къуллугъчияр чпин "Открытие храма. Дом Бога. Места силы" выставкадин проект гваз Ахцегьиз атана, чкадин тарихдинни край чирдай музейдин коллективдихъ галаз санал надир выставка ачухна. Ам 15-февралдалди давам жеда.

Мярекатда кьиле Ахцегь райондин регьбердин сад лагьай заместитель **М.Х.ГЪАНИЕВ** аваз райадминистрациядин къуллугъчийри, райондин культурадин, образованидин, общественностдин ва СМИ-рин векилри иштиракна.

Мярекат, мугьманар тебрикуналди ва абур кIватI хьанвайбурухъ галаз танишаруналди, Ахцегьрин музейдин директор, РД-дин культурадин лайихлу къуллугъчи **Агьмед ДАГЪЛАРОВА** ачухна.

- Къадим шегьердин чIехи тарихда халкьарин арада динрин месэлаяр сесеб яз гьич садрани къал-макъал тахьунал дербентвийри лайихлудаказ дамахзава. Ихьтин зурба тежриба авай абур къе чахъ галаз санал кIвалахиз ва сада-садавай тежриба къачунин ният аваз Ахцегьиз атунал чун пара рази я, - лагьана Агьмед Фикретовича ва рахун патал гаф Дербентдин музейдин директордин заместитель **Самиле НАЖАФОВАДИЗ** гана.

- Ахцегьар пара хъсан адетар, дерин тарих авай дагъдин шегьер ва ачух цавун кIаник квай кьетIен музей тирди чаз чида. Чи музейдин анжах кьве йис ятIа, Ахцегьрин музейдин яшар 80 йисалай алатнава. Гьавиляй чна чи сифте проект "Ачух ибадатханаяр-мескенар" Ахцегь районда ашкара ийизва, ахпа Дагъустандин амай районризни тухуда. Ина виликрай хашперес ибадатхана, гуьгъуьнай XVIII асирдин урус къеледин килиса хьайиди ва гилан погранше гьердани "часовня" авайди чаз чида.

Дин - инсаниятдин руьгьдин меденият дин пай ва Дербент дуьньядин медениятринни динрин макан я. Алай вахтундани ина куьгьне ибадатханаяр ама, са кьадарбур кардик ква. Сифте яз чна са проектда и вири динрин ибадатханаяр садна, абурукай халкьдиз тамам малуматар гузва. КIанибуруз, музейдиз атана, чи куьмекдалди гьа ибадатханайрин архитектурадихъ, тарихдихъ, динрин адетрихъни кьетIенвилерихъ ва къуллугъчийрихъ-ибадатчийрихъ галазни мукьувай таниш жедай мумкинвал ава. Куьрелди, чи музейди гьар жуьре динарни динэгьлияр саналди, сада-садаз гьуьрметуналди яшамиш хьунин тежриба ахтармишзава, гьикI хьи, гьакъикъатдани, Аллагьдин кIвал виридаз сад я ва инсаниятвилин пак ерияр весиярни вири динра гьа садбур я.

Выставкадин сергьятра аваз динрин садвилинни дуствилин кьетIен столни ачухнавай. Дербентдин ва Ахцегьрин музейрин экспозицийрай акъудна, анал мусурман, хашперес ва иудаизм динрин бязи надир экспонатар-лишанар къалурзавай: Абумуслима (Маслама) Меккадай гьана мискIинрик кутур надир керпичар, пак ктабар, кхьинар атIанвай къапар, хашпересринни мусурманрин теспягьар... Музейдин директор **Агьмед ДАГЪЛАРОВАНИ** Дербентдин музейдин фонд хуьзвайди тир **Фарида РАМАЗАНОВАДИ** гьар са экспонатдикай итижлу суьгьбетарна.

“Иван Ярыгин” Гран-При турнирдин нетижаяр

АЗАДДАКАЗ КЬУРШАХАР КЬУН

Гъазурайди - Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гьафтеда Красноярскда азаддаказ кьуршахар кьунай “Иван Ярыгин” Гран-При сериядин международный турнир кьиле фена. Красноярский крайдин спортдин министерстводи хабар гузвайвал, и акъажунра Россиядилай гъейри, США-дай, Грециядай, Японияда, Италиядай, Къазахстанда, Монголиядай, Словакиядай тир саки 300-дав агакьна спортсменри иштиракна. Россиядин хкянавай команда лагьайтIа, турнирда виридалайни екеди тир. Чи уьлкведин саки вири регионрай тир 193 спортсменди гьасиррал чпин алакьунар къалурна. 44 медаль къазанмишуналди командайрин арада Россиядин хкянавай команда 1-чкадиз лайихлу хьана. ИкI, чи спортсменри къизилдин -12, гимишдин -9 ва буьруьнждин 23 медаль къазанмишна.

Къейд авун лазим я хьи, алатай йисара хьиз, цIинин йисузни Россиядин хкянавай командадик дагъустанвийрини еке пай кутунвай. ИкI, Россиядин регионрикай Дагъустандин хкянавай команда виридалайни чIехибурукай сад тир: аник 36 спортсмен квай. Нетижаярни писбур хьанач-республикадин “азадбуру” 11 медаль (къизилдин - 1, гимишдин - 3, буьруьнждин - 7) къазанмишна. Къизилдинди тир са медалдин сагьиб **Шамил КУДИЯМЕГЬАМЕДОВ** я, 86 кг-дин заланвал авайбурун арада финалдин акъажунра адаз дагъустанви **Арсенали МУСАЛАЛИЕВ** кумукьна.

Чи республикадин хкянавай командадин кьилин тренер Сажид Сажидова къейд авурвал, алай вахтунда спортсменрин вилик кьилин везифа ква - къуватар садна, Олимпиададин къугъунриз хъсан гьазурвал акун. Идалайни гъейри, Иван Ярыгинан тIварунихъ галай турнирда къазанмишнавай нетижайриз килигна, уьлкведин хкянавай командадин тренеррин штабди алай йисан мартдиз Латвияда кьиле фидай Европадин чемпионатда иштиракдай спортсменар тайинарда.

Чаз авай малуматралди, лезгийрикай и турнирда са **Даурен КУРУГЪЛИЕВА** иштиракна. Чи ватандашди Красноярскда кьиле фейи акъажунра 86 кг-дин заланвал авайбурун арада буьруьнждин медаль къазанмишна.

Къейд авун лазим я хьи, турнирдин сифтегьан бягьсер Д.Куругълиева гъалибвилер къазанмишуналди акьалтIарна. Ярумчух финалдин эхиримжи секундда ам Арсенали Мусалалиеваз кумукьна. “Буьруьнж” патал рикIиз теселли гудай бягьсина Даурен Куругълиеваз вичин къуватар Агьмед Мегьамедовахъ галаз ахтармишун кьисмет хьана, чи ватандашди 6:1 гьисабдалди гъалибвал къазанмишна.

РИКIЕЛ ХКИН: Даурен Куругълиева 2015-йисуз иллаки хъсан нетижаяр къазанмишна. ИкI, галаз-галаз 19 бягьс (Къадирован турнирда - 5, межконтинентальный Кубок патал акъажунра - 4, Шихсаидован призар патал турнирда - 5, Кунаеван турнирда - 5) ада гъалибвилер къазанмишуналди акьалтIарна. Мадни ада алатай йисуз США-да кьиле фейи дуьньядин Кубок патал вири акъажунра гъалибвилер къазанмишна. Даурен Куругълиев Москвада кьиле фейи Вирироссиядин студентрин акъажунра, Грецияда “Олимпия-2015” турнирда, октябрдин вацра пуд (Грозный шегьерда Къадирован, Хасавюртда Умаханован ва Бугленда Шихсаидован) турнирда, декабрдиз Къазахстанда Кунаеван турнирдани къизилдин медалриз лайихлу хьанай.

Кьегьал рикIел хуьнин турнир

ВОЛЕЙБОЛ

Шагьбала ШАГЬБАЛАЕВ

И йикъара Докъузпара райондин ЦIийи Къаракуьре хуьруьн спорткомплексда интернационалист аскер Сократ Гьажиевич ГЬАЖИЕВ рикIел хуьнин гьуьрметдай райондин командайрин арада волейболдай турнир кьиле фена. И жуьредин акъажунар, адет хьанвайвал, спортдин жуьреба-жуьре хилерай гьар йисуз тухузва: азаддаказ кьуршахар кьунай, футболдай, волейболдай. Спонсорарни рагьметлу Сократан буба-Гьажи, халу ва масабур я.

Сократ Гьажиевич ГЬАЖИЕВ 1965-йисуз Усугъчайдал дидедиз хьана. Хуьруьн юкьван школа акьалтIарай жегьил 1983-йисуз Дагъустандин педиститутдин тарихдин факультетдиз гьахьна. 1984-йисуз Сократ гуьгьуьллувилелди Советрин Армиядин жергейриз фена. Ашхабад шегьерда сержантвилин школа акьалтIарай С.Гьажиев гьа йисан октябрдиз Афгъанистандиз рекье твазва. Ана сержантди пуд вацран вахтунда дяведин 14 ягъунра иштиракна. Разведкадин взводдин командирдин заместителди дагъдин мишекъат шартIара жуьрэтлувал къалурна, душманривай яракьар вахчуна, цIуд цIун точка тергна. 1984-йисан 27- декабрдиз кьиле фейи ягъунра Сократ Гьажиевич залан хирерикди телеф хьана. Адан кьегьалвилер чи гьукуматди Яру гъед ордендалди къейдна. Усугъчайдин СОШ-дин пионеррин тешкилат С.Гьажиеван тIварунихъ янава. 19 йисан яшда авай Сократа Ватандин вилик вичин буржи намуслувилелди кьилиз акъудна. Ахьтин рухваяр чи рикIелай садрани алатдач...

ИкI, Афгъандин кьегьал рикIел хуьнин турнирда Докъузпара райондин хуьрерин 7 командади иштиракна. Кьиле фейи къизгъин акъажунра 1- чка Мискискарин СОШ-дин командади кьуна. Усугъчайдин СОШ-дин команда - 2 ва Къаракуьредин СОШ-дин команда 3- чкадал хьана.

“Докъузпара район” муниципальный тешкилатдин спортдин ва физкультурадин отделди волейболистри агалкьунар грамотайралди, рикIел аламукьдай медалралди къейдна. Эхирдай Сократан бубади ва халуди турнир кьиле тухунин рекьяй терефдарвилин куьмекчияр тир райадминистрациядин къуллугъчийриз чухсагъул малумарна.

Къизгъин бягьсерин нетижа

АРМСПОРТ

И йикъара Махачкъалада, Гьайдарбег Гьайдарбегован ДЮСШ-да, армспортдай Дагъустандин чемпионат кьиле фена.

Заланвилин 11 категориядай республикадин шегьеррай ва районрай тир 100-дав агакьна спортсменри чпин гъилерин къуватар ахтармишна. ИкI, 75 кг-дин заланвал авай спортсменрин арада виридалайни къизгъин бягьсер кьиле фена. Тамам зур сятда гъилерин къуватар сакIани ахтармишиз тахьайла, бягьс акъвазарна, кьведни - **Камран АТАЕВ** (Махачкъала) ва **Абдул УНИКАЕВ** (Каспийск) - гъалиб хьайибур яз гьисабна.

Дагъустандин чемпионвилин тIварар къазанмишайбурун арада мадни ава: **Замир ИСАЕВ** (60 кг, Сулейман-Стальский район), **Руслан НИКОЛИН** (55 кг, Махачкъала), **Межид УСТАРХАНОВ** (65 кг, Махачкъала), **Низами РАБАДАНОВ** (70 кг, Махачкъала), **Эрзиман АЛИСУЛТАНОВ** (80 кг, Махачкъала), **Адлан САЙДУЛАЕВ** (85 кг, Хасавюрт), **Мегьамедвели ХАЛИКЬОВ** (90 кг, Махачкъала), **Султан МУТАЕВ** (100 кг, Махачкъала), **Муслим АЛЬБУТАЕВ** (110 кг, Хасавюрт), **Мегьамедрасул ХИЗРИЕВ** (110 кг-дилай гзаф заланвал, Каспийск).

Дагъустандин чемпионатда гъалиб хьайи вири спортсменриз алай йисан мартдиз Москвадин патав гвай Раменское шегьерда кьиле фидай Россиядин чемпионатда иштиракдай мумкинвал ава.

Ахцегьа турнир

Акъажунар кьиле физвай вахт

ШАХМАТАР

Рагьидин ЭМИНОВ

И мукьвара Ахцегьа аялрин Яратмишунрин кIвале (ДДТ) райондин школайрин ученикрин арада “Лацу ладья” тIвар алаз шахматрай турнир кьиле тухвана. Ам тешкилайбур райадминистрациядин жегьилрин крарин, спортдин ва туризмдин рекьяй отдел ва РУО-дин руководство тир. Ада Ахцегьрин 1 ва 2-нумрайрин СОШ-рин, 3-нумрадин ООШ-дин, Цуругърин, Хуьруьгрин, Къурукаларин хуьрерин школайра кIелзавай аялри иштиракна. Турнирдин кьилин судьявал ДДТ-дин директор Т.АЛЛАГЬВЕРДИЕВАДИ авуна.

Хейлин вахтунда давам хьайи къизгъин акъажунра 1-доскадал 1-чкадиз **Фарид МАГЬМУДОВ** (Къурукаларин СОШ) лайихлу хьана. 2-чка **Рагьман РАГЬИМОВА** (2-нумрадин СОШ), 3-чкани **Рамидин КЪАМБАРОВА** (3-нумрадин ООШ) кьуна. 2-доскадал 1-чкадиз **Наир ЭСКЕНДЕРОВ** (Къурукаларин СОШ) лайихлу хьана. 2-чка **Расим ИБРАГЬИМОВА** (Хуьруьгрин СОШ), 3-чкани **Султан ЖАФАРОВА** (1-нумрадин СОШ) кьуна. 3-доскадал 1-чкаяр **Мадина ЖАФАРОВАДИ** (1-нумрадин СОШ) ва **Айнура ЖАФАРОВАДИ** (Цуругърин СОШ), 2-чка **Магьият АСЛАНОВАДИ** (2-нумрадин СОШ) кьуна. 4-доскадал 1-чкадиз **Роман РАМАЗАНОВ** (Къурукаларин СОШ) лайихлу хьана. 2-чка **Расул ТАРХАНОВА** (2-нумрадин СОШ), 3-чка **Къурбан АБУБУКАРОВА** (Хуьруьгрин СОШ) кьуна.

Командайрин арада 1-чка Къурукаларин СОШ-ди, 2-чка Ахцегьрин 2-нумрадин, 3-чкани 1-нумрадин СОШ-дин командади кьуна. 1-чка кьур командадиз ва шахматистриз райадминистрациядин жегьилрин крарин, спортдин ва туризмдин рекьяй отделдин патай дипломар, 2 ва 3-чкаяр кьурбуруз РУО-дин патай гьуьрметдин грамотаяр гана.

1-чкайриз лайихлу хьайи жегьил шахматистри гила мартдин вацра РД-дин кIвенкIвечивал патал тухудай турнирда иштиракда. Умудлу я хьи, чи спотсменри анани хъсан нетижаяр къазанмишда.

понедельник, 8 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 МАДИ -85 лет
18.40 Наша Фазу. Журнал «Женщина Дагестана»
19.00 Акценты. О Послании Главы РД Р.Абдулатипова Народному Собранию
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.30 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
08.10 Мультфильм
08.30 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.00 Х/ф «Оскар»
10.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
12.30 «Время новостей Дагестана»
12.55 Радио «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
13.40 «Память поколений» Узник фашизма Савельева З.П.
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Концерт «Музыкальный майдан»
16.00 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Валерий Чкалов»
18.30 Мультфильм
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 Шамиль Алиев. Ко Дню науки.
20.50 Мультфильм
21.05 «Города Дагестана» Г. Каспийск
21.55 «Преступление и наказание» «Над пропастью под кайфом»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/с «Севастопольские рассказы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 Х/ф «Мужские разборки»
04.20 Концерт «Музыкальный майдан»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 "Сегодня вечером".
14.20 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.30 Т/с "Метод Фрейда 2".
23.30 "Вечерний Ургант".
0.00 "Познер".
1.00 Ночные новости.
1.20 "Время покажет".
2.10 "Наедине со всеми".
3.00 Новости.
3.05 "Наедине со всеми".
3.10 "Модный приговор".
4.10 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть"
15.00 Т/с "Земский доктор".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Солнце в подарок"
23.50 "Честный детектив".
0.45 "Покушение на Данаю". "Прототипы. Шрек"
2.20 Т/с "Срочно в номер!"
3.20 "Правила самой обаятельной. Ирина Муравьева".
4.15 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ Утром".
8.10 "Утро с Ю.Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Пасечник".
22.00 "Итоги дня".
22.30 Т/с "Человек без прошлого".
0.20 Т/с "Глухарь. Продолжение".
2.25 "Дикий мир".
3.00 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.30 6 кадров.
8.15 По делам несовершеннолетних.
10.15 Давай разведемся!
11.15 Д/ф "Понять. Простить".
12.25 Кризисный менеджер
13.25 Т/с "Женский доктор 2".
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Т/с "Ласточкино гнездо".
20.55 Т/с "Академия".
22.50 Свадебный размер.
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Причал любви и надежды".
2.25 Т/с "Ласточкино гнездо".
4.15 Кризисный менеджер
5.15 Тайны еды.
5.30 Джейми: обед за 15 минут.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 "Настроение".
8.15 Х/ф "Стежки-дорожки".
9.40 Х/ф "Королевская регата".
11.30 "События".
11.50 "Постскриптум".
12.50 "В центре событий".
13.55 "Линия защиты. Предсказания".
14.30 "События".
14.50 "Городское собрание".
15.40 Х/ф "Вторая жизнь"
17.30 "Город новостей".
17.50 Т/с "Черные кошки".
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!"
23.05 "Удар властью. Семибанкирщина".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 "Право знать!"
1.55 Х/ф "Бесценная любовь"

вторник, 9 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Шолом»
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 «Профессионал». Династия энергетиков
18.40 Республика. О Послании Главы РД Р.Абдулатипова Народному Собранию
19.00 Песни Родины моей. Республиканский Фестиваль «Акция»
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на табасаранском языке «Мил»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «Мужские разборки»
11.30 Д/с «Севастопольские рассказы»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Преступление и наказание» «Над пропастью под кайфом»
13.25 «Города Дагестана» Г. Каспийск
14.10 Шамиль Алиев. Ко Дню науки.
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Концерт «Музыкальный майдан»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Х/ф «Им покоряется небо»
18.45 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Бизнес Дагестана»
21.05 Проект «Поколение» Жанет Селимова «Из страны огней до горы Келед Хев»
21.30 РДНТ представляет: XIII Региональный конкурс видео- и анимационных фильмов «Радуга» Д/ф «Ингерманландские финны. Всполохи пламени» (г.Сыктывкар)
21.50 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/с «Севастопольские рассказы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 Х/ф «Мистер Питкин. Калиф на час»
03.50 Концерт «Музыкальный майдан»
04.50 «Правовое поле»
05.15 Х/ф «Им покоряется небо»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Метод Фрейда 2"
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Метод Фрейда 2"
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные новости.
0.30 "Структура момента".
1.30 "Наедине со всеми".
2.30 "Время покажет".
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет".
3.20 "Модный приговор".
4.20 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Земский доктор".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Солнце в подарок"
23.50 "Вести.doc".
1.30 "Шифры нашего тела. Неизвестные органы". Фильм 1. "Смертельные опыты. Генетика".
3.05 Т/с "Срочно в номер!"
4.05 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ Утром".
8.10 "Утро с Ю.Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Пасечник".
22.00 "Итоги дня".
22.30 Т/с "Человек без прошлого".
0.20 Т/с "Глухарь. Продолжение".
2.20 "Главная дорога".
3.00 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 15 минут.
7.00 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.15 По делам несовершеннолетних.
10.15 Давай разведемся!
11.15 Д/ф "Понять. Простить".
12.25 Кризисный менеджер
13.25 Т/с "Женский доктор 2"
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Т/с "Ласточкино гнездо"
20.55 Т/с "Академия".
22.50 Свадебный размер.
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Причал любви и надежды".
2.35 Т/с "Ласточкино гнездо"

ТВ-ЦЕНТР

6.00 "Настроение".
8.05 "Доктор И..."
8.40 Х/ф "От зари до зари".
10.40 Д/ф "Владимир Басов. Львиное сердце".
11.30 "События".
11.50 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
13.40 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Без обмана". "Зимние витамины".
15.40 Х/ф "Вторая жизнь"
17.30 "Город новостей".
17.50 Т/с "Черные кошки".
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Осторожно, мошенники!"
23.05 "Удар властью. Семибанкирщина".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 "Право знать!"
1.55 Х/ф "Бесценная любовь"

среда, 10 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Лалаан» (на Рутульском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18.20 «Еще раз о гриппе»
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «Мистер Питкин. Калиф на час»
11.10 РДНТ представляет: XIII Региональный конкурс видео- и анимационных фильмов «Радуга» Д/ф «Ингерманландские финны. Всполохи пламени» (г.Сыктывкар)
11.30 Д/с «Севастопольские рассказы»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Правовое поле»
13.30 «Бизнес Дагестана»
14.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Через хребты веков»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «За двумя зайцами»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Концерт «Музыкальный майдан»
18.00 «Вдохновение»
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Дагестана
20.20 «На виду»
21.05 Д/ф «Сентябрь...последний»
22.00 «Жилой мир»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.25 Х/ф «На ярком солнце»
04.15 Концерт «Музыкальный майдан»
05.15 «Жилой мир»
05.35 Х/ф «За двумя зайцами»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Метод Фрейда 2".
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Метод Фрейда 2".
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные новости.
0.30 "Политика".
1.30 "Наедине со всеми".
2.30 "Время покажет".
3.00 Новости.
3.05 "Время покажет".
3.20 "Модный приговор".
4.20 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Земский доктор".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Солнце в подарок"
22.55 "Специальный корреспондент".
0.35 "Потерянный рай. Ностальгия по Союзу". "Как оно есть. Молоко".
2.40 Т/с "Срочно в номер!"

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ Утром".
8.10 "Утро с Ю.Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка".
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Пасечник".
22.00 "Итоги дня".
22.30 Т/с "Человек без прошлого".
0.25 Т/с "Глухарь. Продолжение".
2.25 "Квартирный вопрос".
3.25 "Дикий мир".
4.00 Т/с "Криминальное видео"

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.15 По делам несовершеннолетних.
10.15 Давай разведемся!
11.15 Д/ф "Понять. Простить".
12.25 Кризисный менеджер
13.25 Т/с "Женский доктор 2".
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Т/с "Ласточкино гнездо"
20.55 Т/с "Академия".
22.50 Свадебный размер.
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Законный брак".
2.20 Т/с "Ласточкино гнездо"
4.10 Кризисный менеджер
5.10 6 кадров.
5.15 Тайны еды.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 "Настроение".
8.10 "Доктор И..."
8.40 Х/ф "Это начиналось так..."
10.35 Д/ф "Татьяна Доронина. Легенда вопреки"
11.30 "События".
11.50 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
13.40 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Удар властью. Семибанкирщина".
15.40 Х/ф "Нахалка"
17.30 "Город новостей".
17.50 Т/с "Черные кошки".
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Линия защиты".
23.05 "Советские мафии. Жирный Сочи".
0.00 "События. 25-й час".
0.25 "Русский вопрос".
1.10 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".
3.00 Х/ф "Стежки-дорожки".
4.25 Д/ф "Знаки судьбы".

четверг, 11 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
09:00 Канал национального вещания «Даймохх» (на чеченском языке)
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 «Планета Культура». О Послании Главы РД Р.Абдулатипова Народному Собранию
19.30 Реклама
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана»
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «На ярком солнце»
11.40 «Аутодафе»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «На виду» Имам Шамиль
13.30 «Жилой мир»
14.00 Д/ф «Сентябрь...последний»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 Х/ф «Ссора в Лукашах»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Концерт «Музыкальный майдан»
17.50 «Разумный взгляд»
18.30 Обзор газеты «Хlакъикъат»
18.45 Передача на аварском языке
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «На виду. Спорт»
21.05 «Вернисаж»
21.35 «Горец» Анатолий Ягудаев
21.55 «Агросектор»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/с «Севастопольские рассказы»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.20 Х/ф «Ричард Львиное сердце»
04.10 Концерт «Музыкальный майдан»
05.00 «Разумный взгляд»
05.30 Х/ф «Ссора в Лукашах»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Метод Фрейда 2"
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Наедине со всеми".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Давай поженимся!"
19.50 "Пусть говорят".
21.00 "Время".
21.35 Т/с "Метод Фрейда 2"
23.40 "Вечерний Ургант".
0.15 Ночные новости.
0.30 "На ночь глядя".
1.25 "Время покажет".
2.15 "Наедине со всеми".
3.00 Новости.
3.05 "Наедине со всеми".
3.20 "Модный приговор".
4.20 "Контрольная закупка".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Самара".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 Т/с "Солнце в подарок"
22.55 "Поединок".
0.35 "Русский корпус. Затерянные во времени". "Крымская легенда".
2.30 Т/с "Срочно в номер!"
3.30 "Комната смеха".
4.45 "Вести. Дежурная часть".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ Утром".
8.10 "Утро с Ю. Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка"
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Пасечник".
22.00 "Итоги дня".
22.30 Т/с "Человек без прошлого".
0.25 Т/с "Глухарь. Продолжение".
2.25 "Дачный ответ".
3.30 "Дикий мир".
4.00 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.15 По делам несовершеннолетних.
10.15 Давай разведемся!
11.15 Д/ф "Понять. Простить".
12.25 Кризисный менеджер
13.25 Т/с "Женский доктор 2"
17.00 Свадебный размер.
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Т/с "Ласточкино гнездо"
20.55 Т/с "Академия".
22.50 Свадебный размер.
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Мы жили по соседству".
2.00 Т/с "Ласточкино гнездо"
3.50 Кризисный менеджер

ТВ-ЦЕНТР

6.00 "Настроение".
8.15 "Доктор И..."
8.45 Х/ф "Бессонная ночь".
10.40 Д/ф "Его превосходительство Юрий Соломин".
11.30 "События".
11.50 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания).
13.40 "Мой герой".
14.30 "События".
14.50 "Советские мафии. Жирный Сочи".
15.40 Х/ф "Нахалка"
17.30 "Город новостей".
17.50 Т/с "Черные кошки".
19.40 "События".
20.00 "Право голоса".
21.45 "Петровка, 38".
22.00 "События".
22.30 "Обложка. Наша Раса".
23.05 Д/ф "Закулисные войны на эстраде".
0.00 "События. 25-й час".
0.30 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи".

пятница, 12 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08.05-08.08 Местное время. Вести-Дагестан
08.36-08.41 Местное время. Вести-Дагестан
11:35 Местное время. Вести-Дагестан
14:30 Местное время. Вести-Дагестан
17:30 Местное время. Вести-Дагестан
18:15 Реклама
18.20 Мир Вашему дому
18.40 Межкультурный диалог
19.05 Дагестан спортивный
19.20 Вести-дежурная часть
19:35 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на аварском языке
08.00 Обзор газеты «Хlакъикъат»
08.15 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.20 Х/ф «Марья искусница»
10.50 «Разумный взгляд»
11.30 Пятничная проповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.10 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Дагестана живая краса»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Агросектор»
13.25 «Вернисаж»
13.55 Д/ф «Что есть мужество»
14.30 Время новостей Дагестана
14.55 Х/ф «Солдат Иван Бровкин»
16.30 Время новостей Дагестана
16.55 Концерт «Музыкальный майдан»
18.10 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Здоровье»
21.10 Пятничная проповедь
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 Д/ф «Язык орнамента»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Ток-шоу «Концепция»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке
01.35 Т/с «Оранжевые ерши»
02.20 Х/ф «Хозяин ночи»
03.45 Концерт «Музыкальный майдан»
04.50 Д/ф «Язык орнамента»
05.15 Х/ф «Солдат Иван Бровкин»

ПЕРВЫЙ

5.00 "Доброе утро".
9.00 Новости.
9.20 "Контрольная закупка".
9.50 "Жить здорово!"
10.55 "Модный приговор".
12.00 Новости.
12.15 Т/с "Метод Фрейда 2"
14.25 "Таблетка".
15.00 Новости.
15.15 "Время покажет".
16.00 "Мужское/Женское".
17.00 "Жди меня".
18.00 Вечерние новости.
18.45 "Человек и закон".
19.50 Телеигра "Поле чудес"
21.00 "Время".
21.30 Церемония вручения народной премии "Золотой граммофон" .
23.20 "Вечерний Ургант".
0.20 Х/ф "Блондинка в законе"
2.10 Х/ф "В поисках Ричарда"
4.15 "Модный приговор".

РОССИЯ 1

5.00 "Утро России".
9.00 "Вести".
9.15 "Утро России".
9.55 "О самом главном".
11.00 "Вести".
11.35 "Местное время. Вести - Москва".
11.55 Т/с "Тайны следствия".
14.00 "Вести".
14.30 "Местное время. Вести - Москва".
14.50 "Вести. Дежурная часть".
15.00 Т/с "Самара".
17.00 "Вести".
17.30 "Местное время. Вести - Москва".
17.50 "Вести".
18.15 "Прямой эфир".
19.35 "Местное время. Вести - Москва".
20.00 "Вести".
21.00 "Петросян-шоу".
23.00 Х/ф "Папа для Софии".
3.00 "Мир невыспавшихся людей".

НТВ

5.00 Т/с "Супруги".
6.00 "Сегодня".
6.05 Т/с "Супруги".
7.00 "НТВ Утром".
8.10 "Утро с Ю.Высоцкой".
9.00 Т/с "Возвращение Мухтара".
10.00 "Сегодня".
10.20 Т/с "Свет и тень маяка"
12.00 "Суд присяжных".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Чрезвычайное происшествие. Обзор".
14.00 Т/с "Братаны".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Говорим и показываем".
19.00 "Сегодня".
20.00 Т/с "Пасечник".
22.00 "Большинство".
23.05 Т/с "Пасечник".
1.05 Т/с "Глухарь. Продолжение".
3.05 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 Д/с "2016: предсказания".
10.30 Мелодрама "9 месяцев".
18.00 6 кадров.
18.05 Т/с "Она написала убийство".
19.00 Т/с "Ласточкино гнездо"
22.35 Д/с "Я буду жить".
23.35 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Ванечка".
2.35 Т/с "Ласточкино гнездо".
4.25 Д/с "Звездные истории".
5.25 6 кадров.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-ЦЕНТР

6.00 "Настроение".
8.10 Д/ф "Галина Польских. Под маской счастья".
9.00 Х/ф "Департамент"
11.30 "События".
11.50 Х/ф "Департамент".
14.30 "События".
14.50 Х/ф "Департамент".
17.30 "Город новостей".
17.50 Х/ф "За витриной универмага".
19.40 "В центре событий".
20.40 "Право голоса".
22.00 "События".
22.30 А. Стеклова "Жена. История любви".
0.00 Т/с "Мисс Марпл Агаты Кристи". (Великобритания).
1.50 "Петровка, 38".
2.10 Х/ф "Баллада о доблестном рыцаре Айвенго".
3.55 Х/ф "Это начиналось так..."

суббота, 13 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

08:10 Реклама
8.15 «Юные таланты»
9.15 Реклама
11:10 Местное время. Вести-Дагестан
14:20 Местное время. Вести-Дагестан

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халкъ гетмес» Телеочерк «Анвар Азаматов, заслуженный врач РФ»
08.00 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Д/ф «Марокко глазами гурмана с Нардой»
09.20 «Здоровье»
10.10 Д/ф «Язык орнамента»
10.40 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»
12.00 Концерт, посвященный 158-летию г. Махачкала
14.30 Х/ф «Иван Бровкин на Целине»
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Х/ф «По следам Карабаира»
18.10 «Человек и право»
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 «Inter-диалог»
21.00 «Молодежный микс»
21.30 Концерт «Музыкальный майдан»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Х/ф «Первая ласточка»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 «Мой малыш»
01.30 Х/ф «Гибель на вулкане Кракатау»
03.15 Концерт, посвященный 158-летию г. Махачкала
05.20 Х/ф «Иван Бровкин на Целине»

ПЕРВЫЙ

5.30 "Наедине со всеми".
6.00 Новости.
6.10 "Наедине со всеми".
6.30 Комедия "Гарфилд: История двух кошечек".
8.00 "Играй, гармонь любимая!"
8.45 М/с "Смешарики. Новые приключения".
9.00 "Умницы и умники".
9.45 "Слово пастыря".
10.00 Новости.
10.15 "Смак".
10.55 "Анна Герман. Дом любви и солнца".
12.00 Новости.
12.15 "Идеальный ремонт".
13.10 "На 10 лет моложе".
14.00 "Теория заговора".
15.00 Новости.
15.15 "Белое солнце пустыни". От заката до восхода".
16.20 Х/ф "Белое солнце пустыни".
18.00 Вечерние новости.
18.10 "Кто хочет стать миллионером?" с Д. Дибровым.
19.10 Юбилейный вечер Вячеслава Добрынина.
21.00 "Время".
21.20 "Сегодня вечером".
23.00 Х/ф "Пряности и страсти".
1.15 Х/ф "Короли улиц: Город моторов". (18+).
3.00 Х/ф "Мужчина с заснеженной реки".
5.00 "Мужское/Женское".

РОССИЯ 1

4.20 Т/с "Следствие ведут знатоки". "До третьего выстрела"
6.15 "Сельское утро".
6.45 "Диалоги о животных".
7.40 "Местное время. Вести - Москва".
8.00 "Вести".
8.10 Местное время.
9.15 "Правила движения".
10.10 "Личное. Лев Лещенко".
11.00 "Вести".
11.10 "Местное время. Вести - Москва".
11.20 Х/ф "Жених".
13.05 Х/ф "Незабудки".
14.00 "Вести".
14.20 "Местное время. Вести - Москва".
14.30 Х/ф "Незабудки".
17.00 "Один в один. Битва сезонов".
20.00 "Вести в субботу".
21.00 Х/ф "Приговор идеальной пары".
1.00 Х/ф "Простить за все".
3.05 Т/с "Марш Турецкого".
5.00 "Комната смеха".

НТВ

5.00 "Хорошо там, где мы есть!"
5.35 Т/с "Шериф".
7.25 "Смотр".
8.00 "Сегодня".
8.15 "Жилищная лотерея плюс".
8.45 "Их нравы".
9.25 "Готовим с А. Зиминым".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Главная дорога".
11.00 "Молоко". "Еда живая и мертвая".
11.55 "Квартирный вопрос".
13.00 "Сегодня".
13.20 "Кулинарный поединок" с Д. Назаровым.
14.20 "Поедем, поедим!"
15.10 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Следствие вели..."
19.00 "Центральное телевидение".
20.00 "Новый русские сенсации".
21.00 "Ты не поверишь!"
22.00 Х/ф "Прятки".
0.00 Т/с "Шериф".
2.00 "ГРУ: Тайны военной разведки".
2.55 "Дикий мир".
3.15 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
7.35 Детектив "Мисс Марпл. Тело в библиотеке". (Великобритания).
10.40 Мелодрама "Жена Сталина".
14.15 Мелодрама "Андрейка".
18.00 Д/с "Я буду жить".
19.00 Мелодрама "1001 ночь".
22.05 Д/с "Я буду жить".
23.05 Д/с "Звездные истории".
0.00 6 кадров.
0.30 Комедия "Откуда берутся дети".
2.05 Т/с "Ласточкино гнездо".
3.55 Д/с "Звездные истории".
4.55 6 кадров.
5.00 Домашняя кухня.
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-ЦЕНТР

5.45 "Марш-бросок".
6.20 "АБВГДейка".
6.50 Х/ф "Белоснежка".
7.50 "Православная энциклопедия".
8.20 Х/ф "Школьный вальс".
10.15 Х/ф "За витриной универмага".
11.30 "События".
11.45 Х/ф "За витриной универмага".
12.25 Х/ф "Все будет хорошо!"
14.30 "События".
14.50 "Тайны нашего кино". "Возвращение "Святого Луки".
15.25 Х/ф "Любовь с акцентом".
17.25 Х/ф "Украденная свадьба".
21.00 "Постскриптум".
22.10 "Право знать!"
23.25 "События".
23.40 "Право голоса".
2.50 "Индекс выгоды". Спецрепортаж.
3.20 Т/с "Инспектор Морс".
5.15 "Линия защиты".

воскресенье, 14 февраля

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

10.20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа

РГВК

07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Д/ф «Малые народности Северного Кавказа. Кубачи»
07.50 Мультфильмы
08.30 Время новостей Дагестана
08.45 Х/ф «Первая ласточка»
10.10 «Inter-диалог»
10.40 «Чистое сердце»
10.50 Концерт «Музыкальный майдан»
11.50 «Молодежный микс»
12.20 «Наши дети»
12.50 Мультфильм
13.10 Концерт табасаранской песни
16.40 Х/ф «Кольцо старого шейха»
18.00 «Страна гор» представляет: «Главный редактор»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
19.30 Время новостей Дагестана. Итоги
20.00 Мультфильм
20.30 «Главная тема» с Алексеем Казаком
22.30 Время новостей Дагестана. Итоги
23.00 Расширенный репортаж с чемпионата России по волейболу. Высшая лига «А» 14-й тур
01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»
01.35 Х/ф «Зулусы»
03.50 «Главная тема» с Алексеем Казаком
05.35 Х/ф «Алдар-Косе. Безбородый обманщик»

ПЕРВЫЙ

6.00 Новости.
6.10 Х/ф "Прощание".
8.10 "Армейский магазин".
8.45 М/с "Смешарики. Пинкод".
8.55 "Здоровье".
10.00 Новости.
10.15 "Непутевые заметки".
10.35 "Пока все дома".
11.25 "Фазенда".
12.00 Новости.
12.10 "Гости по воскресеньям".
13.00 "Барахолка".
13.50 Х/ф "Белое солнце пустыни".
15.30 "Точь-в-точь".
18.00 "Без страховки".
21.00 Воскресное "Время".
22.30 Т/с "Клим".
0.20 Х/ф "Команда "А".
2.50 Комедия "Джек-медвежонок".

РОССИЯ 1

5.35 Т/с "Следствие ведут знатоки". "До третьего выстрела"
7.30 "Сам себе режиссер".
8.20 "Смехопанорама".
8.50 "Утренняя почта".
9.30 "Сто к одному".
10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе.
11.00 "Вести".
11.10 "Смеяться разрешается".
12.25 Т/с "Оплачено любовью".
14.00 "Вести".
14.20 Т/с "Оплачено любовью".
20.00 "Вести недели".
22.00 "Воскресный вечер с Владимиром Соловьевым".
0.30 Т/с "По горячим следам".
2.30 "Шерлок Холмс и доктор Ватсон". Рождение легенды".
3.25 "Смехопанорама".
3.55 "Комната смеха".

НТВ

5.00 Т/с "Шериф".
7.00 "Центральное телевидение".
8.00 "Сегодня".
8.15 Лотерея "Русское лото плюс".
8.50 "Их нравы".
9.25 "Едим дома".
10.00 "Сегодня".
10.20 "Первая передача".
11.00 "Чудо техники".
11.55 "Дачный ответ".
13.00 "Сегодня".
13.20 "НашПотребНадзор". Не дай себя обмануть!
14.20 Д/ф "Две войны".
15.05 "Своя игра".
16.00 "Сегодня".
16.20 Т/с "Улицы разбитых фонарей".
18.00 "Следствие вели..."
19.00 "Акценты недели".
20.00 Х/ф "Опасная любовь".
23.55 Т/с "Шериф".
1.55 "ГРУ: Тайны военной разведки".
2.50 "Дикий мир".
3.00 Т/с "Криминальное видео".

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров.
8.00 Детектив "Мисс Марпл. Отель "Бертрам". (Великобритания).
10.10 Мелодрама "Андрейка".
13.55 Мелодрама "Когда мы были счастливы".
18.00 Д/с "Я буду жить".
19.00 Мелодрама "Дом малютки".
22.50 Д/с "Я буду жить".
23.50 6 кадров.
0.30 Мелодрама "Жених по объявлению".
2.35 Д/с "Звездные истории".
5.30 Жить вкусно с Джейми Оливером.

ТВ-ЦЕНТР

5.45 Х/ф "Бессонная ночь".
7.30 "Фактор жизни".
8.00 Х/ф "Баллада о доблестном рыцаре Айвенго".
9.50 Д/ф "Николай Караченцов. Нет жизни до и после..."
10.55 "Барышня и кулинар".
11.30 "События".
11.45 "Петровка, 38".
11.55 Х/ф "Пассажирка".
13.50 "Смех с доставкой на дом".
14.30 "Московская неделя".
15.00 Х/ф "8 первых свиданий".
16.45 Х/ф "Вчера. "Сегодня". Навсегда..."
20.25 Х/ф "Ограбление по-женски".
0.10 "События".
0.25 Д/ф "Тибетские тайны Петра Бадмаева".
1.15 Х/ф "Все будет хорошо!"

МАТЧ ТВ 8 ПО 14 ФЕВРАЛЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

6.30 Д/с "Вся правда про..."
7.00 Новости.
7.05,12.50 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 "Ты можешь больше!"
9.30 "Безумный спорт с А. Пушным".
10.00 Новости.
10.05 Биатлон. Кубок мира.
12.45 Новости.
13.30 Д/с "Украденная победа".
14.00 Смешанные единоборства. UFC.
16.00 Новости.
16.05 Футбол. Чемпионат Англии. "Челси" - "Манчестер Юнайтед".
18.05 Все на Матч!
18.40 Баскетбол.
20.55 Хоккей. КХЛ. "Слован" (Братислава) - "Динамо" (Рига).
23.15 Все на Матч!
0.15 Д/ф "Сочинские надежды"
0.45 Х/ф "Ход белой королевы".
2.45 Д/ф "Наши олимпийские чемпионы".
3.15 Д/с "1+1".

ВТОРНИК

6.30 Д/с "Вся правда про..."
7.00,9.00,10.00 Новости.
7.05,14.05 Все на Матч!
9.05 "Ты можешь больше!"
9.30 "Безумный спорт с А. Пушным".
10.05 "Спортивный интерес". Футбол.
10.30 Все на футбол!
11.30 Д/ф "Дэвид Бэкхем. Реальная любовь".
13.10 Новости.
13.15 Д/с "1+1".
14.00 Новости.
14.55 Лыжный спорт.
15.50 Новости.
16.10 Д/ф "Павел Буре. Русская ракета".
17.10 Лыжный спорт.
17.45 "Континентальный вечер".
18.50 Хоккей. "Русская классика". Ретро-матч. СКА-МВО - ЦСКА.
21.15 Х/ф "Валерий Харламов. Дополнительное время".
23.00 Все на Матч!
1.40 Волейбол. Лига чемпионов. Женщины.

СРЕДА

6.30 Д/с "Вся правда про..."
7.00,9.00,10.05 Новости.
7.05,12.10 Все на Матч!
9.05 "Ты можешь больше!"
9.35 "Безумный спорт с Александром Пушным".
10.10 Д/ф "Менталитет победителя".
11.05,14.50 Новости.
11.10 "Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым".
11.40 "Дублер".
12.50 Д/с "Рожденные побеждать. Валерий Попенченко".
13.50 Смешанные единоборства.
14.55 Лыжный спорт.
15.50 Д/с "Украденная победа"
16.20 Все на Матч!
17.10 Лыжный спорт.
17.45 "Спортивный интерес".
18.00 "Все о биатлоне".
18.30 "Я - футболист".
19.00 Прыжки с трамплина. Кубок мира.
20.45 "Особый день с Екатериной Гамовой".
21.00 Волейбол.
23.00 Все на Матч!
0.00 Баскетбол.
1.45 Д/ф "Дэвид Бэкхем. Реальная любовь".

ЧЕТВЕРГ

6.30 Д/с "Вся правда про..."
7.00,9.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.05 "Ты можешь больше!"
9.30 Новости.
9.35 "Безумный спорт с Александром Пушным".
10.05 Новости.
10.10 Д/ф "Менталитет победителя".
11.05 Новости.
11.10 Д/с "1+1".
12.00 Новости.
12.05 Все на Матч!
12.45 "Победный лед".
13.15 "Все о биатлоне".
13.30 "Биатлон с Дмитрием Губерниевым".
14.00 Д/с "Мама в игре".
14.30 Д/ф "Сборная России. Хоккей".
15.30 Все на Матч!
16.10 "Волейбол".
16.30 Волейбол. Лига чемпионов.
18.20 Биатлон. Кубок мира.
20.00 "Биатлон с Дмитрием Губерниевым".
20.25 Хоккей. Евротур. Чехия - Россия.
23.00 Биатлон. Кубок мира.
0.45 Все на Матч!
1.45 Мини-футбол. ЧЕ. 1/2 финала.

ПЯТНИЦА

6.30 "Диалоги о рыбалке".
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 "Ты можешь больше!"
9.30 Новости.
9.35 Д/ф "Менталитет победителя".
10.30 Новости.
10.35 Лыжный спорт.
12.25 Биатлон. Кубок мира.
15.45 Все на Матч!
16.30 "Я - футболист".
17.00 Все на футбол!
18.05 Конькобежный спорт.
19.15 "Февраль в истории спорта".
19.20 Биатлон.
20.10 Все на Матч!
21.00 Биатлон.
21.50 Баскетбол. Евролига.
23.40 Все на Матч!
0.40 Баскетбол.

СУББОТА

6.30 "Диалоги о рыбалке".
7.00 Новости.
7.05 Д/ф "Мечта Ники Хэмилтона".
8.10 Новости.
8.15 Все на Матч!
9.15 Новости.
9.20 Биатлон.
10.10 Биатлон. Кубок мира.
11.00 Новости.
11.05 "Анатомия спорта с Эдуардом Безугловым".
11.35 Д/с "Вся правда про..."
12.05 Новости.
12.10 "Дублер".
12.40 Все на Матч!
13.25 Лыжный спорт.
14.20 Футбол. Международный турнир "Кубок легенд".
15.25 Хоккей. Евротур. Чехия - Россия.
17.45 Конькобежный спорт.
18.20 Футбол.
19.15 "Спортивный интерес". Прямой эфир.
20.25 Футбол.
22.25 Биатлон. Кубок мира. Эстафета. Мужчины. Прямая трансляция из США.
0.05 Все на Матч!
1.05 Мини-футбол. ЧЕ. Финал. Трансляция из Сербии.

ВОСКРЕСЕНЬЕ

6.30 "Диалоги о рыбалке".
7.00 Новости.
7.05 Д/ф "Самая быстрая женщина в мире".
8.10 Новости.
8.15 Все на Матч!
9.15 Новости.
9.20 Биатлон. Кубок мира. Эстафета. Мужчины. Трансляция из США.
12.00 "Безумный спорт с Александром Пушным".
12.30 "Спортивный интерес".
13.25 Лыжный спорт.
14.05 Д/с "Украденная победа".
14.30 Конькобежный спорт.
15.00 Все на Матч!
15.45 "Победный лед".
16.15 Конькобежный спорт. ЧМ на отдельных дистанциях. Прямая трансляция из Коломны.
17.20 Футбол.
18.15 Лыжный спорт.
19.15 Все на Матч!
20.00 Биатлон. Кубок мира.
21.40 Дневник II Зимних юношеских Олимпийских игр в Лиллехаммере
22.10 Все на футбол!
22.40 Футбол. Чемпионат Италии. "Фиорентина" - "Интер".
0.40 Все на Матч!
1.40 ЧМ по бобслею и скелетону.

РАДИО

ИСЛЕН, 8-ФЕВРАЛЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.35 «Хважамжам».

САЛАСА, 9-ФЕВРАЛЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 "Карчи Дагъустан".

АРБЕ, 10-ФЕВРАЛЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 «Девирар».

ХЕМИС, 11-ФЕВРАЛЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар. Газетдин обзор
12.30 «Вахт ва жегьилар».

ЖУЬМЯ, 12-ФЕВРАЛЬ

12.10 «Дагъустан». Хабарар
12.30 «Исламдин сес».

КИШ, 13-ФЕВРАЛЬ

10.43 «Гьафтедин нетижаяр»
10.50 Концерт.

ГЬЯД, 14-ФЕВРАЛЬ

10.43 «Кард». Аялар патал программа

Программа гьазурайди - Насима ВЕЛИБЕГОВА

Сенгерар мягькемарзавайди тестикьарна

"Исламдин государство" лугьудайди тир международный терроривилин дестеди Ливияда ва Афгъанистанда вичин сенгерар мягькемарзава. Ихьтин фикир яракьлу къуватрин крарай США-дин Конгрессдин векилрин палатадин кьил Мэк Торнберриди лагьана, хабар гузва ТАСС-ди.

Адан гафаралди, "Исламдин государство" лугьудайди тир терроривилин дестедин такьатар Афгъанистанда ва маса чкайрани къуватлу жезва. "Ашкара я хьи, ада вич Ливияда хьун гегьеншарзава, администрациядини и кар хиве кьазва", - къейдна Торнберриди.

1-февралдиз Рейтерди хабар гайивал, Пентагонди "Исламдин государствадихъ" галаз женг чIугун патал 2017-йисуз ийидай харжияр гзафарун тIалабда. Америкадин военный ведомствода фикирзавайвал, и кар патал 7 миллиард доллардилай гзаф лазим жеда. Им алай йисандалай 35% гзаф я.

Ислен юкъуз хабар гайивал, Ливиядин Сирт шегьерда малум тушир снайперди 10 йикъан къене "Исламдин государствадин" таъсирлу пуд командир тергна. 13-23-январдиз снайперди чкадин шариатдин суддин кьиле аваз хьайи Хамад Абд аль-Хади, гуьгъуьнлай адан еридал хьайи Абу Мугьаммад ад-Дарнауи ва мад экстремистрин са регьбер Абдулла бин Хамад аль-Ансари яна кьена.

28-январдиз малум хьайивал, США-ди Ливияда "Исламдин государствадиз" акси военный кампания башламишун мумкин я. И кар гьавадай гьужумар авуникай ва Америкадин спецназди женгерин куьлуь серенжемар кьиле тухуникай ибарат жеда.

Америкавийри чеб и крарик къаришмиш хьунин себеб эхиримжи са шумуд гьафтеда кьиле тухузвай женгинин гьерекатар я лугьузва. Кьилди къачуртIа, экстремистар Ливияда авай нафтIадин са жерге объектар кьаз чалишмиш хьана. Гьа икI, январдин сифте кьилерай "Исламдин государствадин" боевикри Рас-Эль-Ануйдин ва Эс-Сидрдин нафтIадин зурба терминалрал гьужумна.

21-январдиз "Вашингтон Пост" газетди а кардин гьакъиндай хабар гана хьи, США-дин президент Барак Обамадин администрацияди Афгъанистанда авай "Исламдин государствадин" международный терроривилин тешкилатдин боевикриз гьавадай ягъунар кьадай ихтияр гана. И кар патал США-дин ВВС-ри анжах пуд дуьшуьшда регионда авай экстремистриз гьавадай ягъунар кьун мумкин тир: сад лагьай дуьшуьшда къецепатан къуватар хуьн, кьвед лагьай дуьшуьшда Афгъанистандин военныйриз куьмек гун патал, гьакIни "Аль-Каида" терроривилин тешкилатдихъ галаз женг чIугунин сергьятра авазни.

Туьркиядик тахсир кутуна

Сириядин къецепатан крарин министерстводи хабар гайивал, Туьркиядин армияди уьлкведин кеферпата авай Латакия вилаятдин, Туьркиядихъ галаз сергьятдал алай Джебаль Атера райондиз залан тупарай гуьлле гана. И карди чкадин ислягь агьалийрин арада телефвилер арадал гъана. Идан гьакъиндай SANA-ди хабар гузва.

Дамаскди гьисабзавайвал, Туьркиядин терефдихъай гуьлле гун "международный къайдаяр векъидаказ чIурун ва Сириядин ислягь агьалийриз акси яз тахсиркарвал авун я". Гьукуматди Туьркиядин властривай ООН-дин Уставдиз гьуьрмет авун ва уьлкведин аслу туширвал чIурун акъвазарун истемишна.

2011-йисалай Сирияда граждан дяве кьиле физва. Президент Башар Асадан гьукуматдиз гьам светский, гьамни исламистрин яракьлу оппозициядин дестеяр акси акъвазнава. "Исламдин государствадин" виридалайни машгьур дестейрикай сад "Джебхат ан-Нусра" - Сириядин "Аль-Каидадин" филиал я. И тешкилатрин кIвалах Россиядин территориядал къадагъа авунва.

Сирияда авай чуьруькдин са тереф куьрдер я. Абуру Россияда къадагъа авунвай "Исламдин государствадин" терроривилин дестедихъ галаз женг чIугвазва ва Сириядинни Иракдин кеферпата аслу тушир уьлкве тешкилиз кIанзава. Гьа са вахтунда, Куьрдистандин Рабочий партияди Туьркиядин территориядал вичин халкьдин милли автономия патал женг чIугвазва. Туьркиядихъ галаз уртах сергьят авай и тешкилат Туьркияда терроривилинди яз гьисабзава.

Разивал гана

Сириядин оппозиция Россиядихъ галаз санал "Исламдин государствадиз" акси яз женг чIугваз рази хьана. Идан гьакъиндай ТАСС-ди хабар гузва.

Агентстводиз интервью гудайла, рахунар кьиле тухунай Кьилин комитетдин официальный векил Салем аль-Муслада малумарайвал, "эгер чаз Россияди терроризмдихъ галаз гьакъикъатдани женг чIугвазвайди акуртIа, чна адахъ галаз санал Сирияда терроризмдиз акси яз женг чIугвада". Гьа са вахтунда Саудовский Аравияди тереф хуьзвай оппозицияди Россиядин Гьавадинни космосдин къуватри кьиле тухузвай серенжемар акъвазара лугьузва. Оппозиционерри чпи тестикьарзавайвал, абурун къуватриз гьавадай ва Алеппо районда чилелай кьазвай ягъунри хейлин пучвилер арадал гъизва.

2015-йисан 30-сентябрдилай Россиядин Гьавадинни космосдин къуватри Сирияда женгинин серенжемар кьиле тухузва.

КIвалериз рекье хтуна

Бельгияди Иракдай тир 111 мигрант чпин кIвалериз рекье хтун патал чартерный рейс тешкилна. Абуру катнавайдан статус къачун патал къарар гуьзлемишуникай гуьгъуьллувилелди отказна ва чпин уьлкведиз хъфин кьетIна. Идан гьакъиндай 1-февралдиз RTBF агентстводи хабар гана.

"Им гуьгъуьллувилелди чпин ватандиз хъфин я. Им уьлкведай ахкъудун туш. Инсанриз хъфиз кIан хьана, гьавиляй чнани абурун месэла кьезиларна", - къейдна яшамиш жедай чка гунин ва миграциядин месэлайрай Бельгиядин госсекретарь Тео Франкена.

VRT телеканалдиз Франкена суьгьбет авурвал, Иракдай тир мигрантар элкъвена

чпин ватандиз рахкурай сад лагьай дуьшуьш туш, амма Европадин Советда сифте яз уьлкведин властри и кар патал самолет кирида кьуна ва Багдаддиз чартерный рейс тешкилна.

Адан гафаралди, 2015-йисан сентябрдин ва октябрдин са шумуд гьафтеда пачагьлугъдиз 7 агъзурдав агакьна ираквияр атана. Гила абурун са паюниз кIвалериз хъфиз кIанзава, гьикI лагьайтIа абурун гуьзлемишунар кьилиз акъатнач. Мигрантриз Европадиз къвез куьмек гайи арачийри абуруз "некIединни виртIедин вацIар" хиве кьунай. Идан чкадал ираквияр "казармайра раскладушкайрал ксуниз мажбур хьанай", суьгьбетна госсекретарди. Абуру тади гьалда къазанмишна ва пулар гваз чпин уьлкведиз хъфида лагьана фикирнавай, къейдна ада.

Бельгияда ираквийриз катнавайбуруз хьиз ваъ, экономический мигрантриз хьиз килигзава. Асул гьисабдай абур 20-45 яшара авай хизанар галачиз къазанмишиз къвезвай багьдатвияр я. 2015-йисуз катнавайдан статус къачуз тахьай 1014 иракви чпин ватандиз хъфена.

Рекьер атIана

Сириядин армияди халкьдин ополченидин дестейрин куьмекдалди Туьркиядай Алеппо шегьердин кеферпатаз боевикриз женгинин суьрсет гъизвай кьилин рекьер атIана, идан гьакъиндай "ЦIийивилер" РИА-диз ополченида авай чешмеди хабар гана.

Адан гафаралди, Майер-Андан ва Аазаз-Алеппо рекьер атIанва. "Гьа и жуьреда Туьр-

киядай Алепподин кеферпатаз женгинин суьрсет ва куьмек агакьарзавай рекьер агална", - гьавурдик кутуна агентстводин суьгьбетчиди.

Сириядин военныйрин делилралди, гьужумун Алеппо шегьердивай кефердихъ, Туьркиядин сергьят галай патахъ давам жезва. Женгер саки пуд йисуз элкъуьрна кьунвай Нубель ва Аз-Захра шегьеррин патарив кьиле физва.

2-февралдиз и терефдихъ галай кьве хуьр азадна. Гьукуматдин кьушунрин артиллериядин цIук террористрин зурба даях тир Ретьян шегьер акатна.

Боевикар кIватI хьанвай чкайриз, командный пунктариз, яракьар авай складриз ва артиллериядин сенгерриз гьавадай Сириядин ва Россиядин самолетри ягъунар кьуна. Военныйрин гафаралди, террористар гьужумар кьиле физвай хуьрерай катзава.

Январдин эхирра Женевада официальный Дамаскдинни уьлкведин оппозициядин арада садвал кардик кухтун патал Сириядиз талукь яз ислягьвилин рахунрин нубатдин раунд башламиш хьана. Рахунар ООН-дин Хатасузвилин Советдин 2254-нумрадин резолюциядал асаслу яз кьиле физва. Гуьзлемишзавайвал, рахунар ругуд вацра давам жеда.

ТIвар дегишарна

Тажикистанда гьукуматдин къарардалди урус тIвар алай эхиримжи шегьердин тIвар дегишарнава, хабар гузва ТАСС-ди.

Чкаловск шегьердиз тажикрин Бустон тIвар ганва. Министррин кабинетдин талукь къарардал уьлкведин президент Эмомали Рахмана къул чIугуна.

"ТIвар дегишарунин метлеб милли ивирар пропаганда авун, жегьил ва акьалтзавай несилрин ата-бубайрин ва тажик халкьдин алай аямдин государствадин культурадин

гьакъиндай фикирар арадал хкун я", - къейдна гьукуматдин "Ховар" информагентстводи.

Чкаловск - им Согдийский (виликан Ленинабадский) областда авай промышленностдин ва культурадин зурба центр я. Шегьер 1946-йисуз чкадин горно-химический комбинат алай чкадал поселок хьиз арадал атанай. Ина хкудай ва девлетлу авур урандин куьмекдалди сад лагьай атомный реактор кардик кутунай ва Советрин сад лагьай атомный бомба туькIуьрнай. СССР-дин девирда Чкаловск Союздин ихтиярда авай агалнавай шегьер тир. Ина технический ва илимдин интеллигенция яшамиш жезвай.

Тажикистанда шегьеррин ва районрин тIварар дегишарунин кIвалах 2000-йисарин сифте кьилерай башламишнай. А чIавуз президент Эмомали Рахманан теклифдалди, Ленинабадский областдиз Согдийский тIвар ганай. Ура-Туьбе шегьердал Истаравшан, Гармский райондал Раштский тIварар эхцигнай. 2011-йисуз уьлкведа Пушкинан, Ленинан, Гагаринан, Гоголан куьчейризни цIийи тIварар хганай.

ЦIийи тIварар гьакIни дагъдин кукIушрални пайда хьана. Гьа икI, 2006-йисуз Ленинан ва Революциядин дагъларин кукIушриз, талукь тирвал, Абу али ибн Сина ва Истиклол тIварар хганай. 1999-йисуз Коммунизм дагъдин кукIуш Тажикистандин государствадин деятель Исмаил Сомонидин тIварунихъ янай.

Суд авуна

Узбекистандин государствадин телевиденидин каналри общественностди Сириядиз фенвай гражданрин диде-бубайрин суд ийизвай тегьер эфирдай къалурна. Идан гьакъиндай чкадин "Азадвал радиоди" хабар гана.

Чи пак чилел асирралди чешнелу хизанрин алакъаяр хьайиди я. Чпин аялрин гележегдикай къайгъу чIугун тавурбуруз и кар багъишламишайди туш. Амма, гьайиф хьи, са бязи ксарин рикIелай диде-бубавилин буржи алатнава, абуру гьатта чпи аялар ватан маса гудайбур яз тербияламишунални шак гъанач", - лугьузва передачада. Телевиденидин телеканалдай къалурай диде-бубайрин собранияр Аджинский, Бухарский ва Сурхандаринский областра кьиле фена. Сириядиз фенвай гражданрин диде-бубаяр собранийра кьилер кудна ацукьнавай ва шехьзавай, къейдзава радиостанцияди.

2015-йисан 19-ноябрдиз СМИ-ри Узбекистанда "Исламдин государствадихъ" галаз алакъа хьунай шак физвай 200 кас кьурдан гьакъиндай хабар ганай. Къайдаяр хуьдай органри Ташкентда, гьакIни Ташкентский, Ферганский, Хорезмский ва Кашкадаринский областра махсус серенжемар кьиле тухвана.

Экспертрин делилралди, жигьадистрин терефдал алаз Мукьвал тир РагъэкъечIдай пата кьиле физвай дяведа Узбекистандин 500-далай пуд агъзурдав агакьна гражданри иштиракзава. Абурукай гзафбур боевикрин жергейриз социальный сетрай желбна.

Рекъем

• 2015-йисуз Россияда гзаф квартирайрин кIвалер капитальный ремонт авун патал **90,7 миллиард манат** кIватIна.

ЦБ-дин курсуналди къенин юкъуз:

1 доллар - 78,73 манат,
1 евро - 85,19 манат,
къизил (1 гр) - 2815,09 манат,
гимиш (1 гр) - 35,90 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.
Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОЕВ

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гьукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЬИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Тел/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН ЗАМЕСТИТЕЛЬ - ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГЬИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЬАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
М. ЖАЛИЛОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 20.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада гьазурна.
Газет **"Лотос"** ООО-дин типографияда чапна.
367000, Махачкъала, Пушкинан куьче, 6.

Тираж 8373

Макъалаяр редакцияди туькIуьр хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахьун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законодательстводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекьяй РФ-дин Федеральный къуллугъдин Кьиблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкъала, I Петрдин проспект, 61. 7-мертеба.

(Гь) - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбур я.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"
УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Рутулай мад са алим

Мегьамед ИБРАГЬИМОВ

Мукьвара ДГПУ-дин умуми языкознанидин кафедрадин доцент, филологиядин илимрин кандидат **Мариза Огълановна ИБРАГЬИМОВАДИ** "Рутул чIалан диалектра падежрин гекъигунин характеристика" темадай филологиядин илимрин докторвилин диссертация хвена.

М.Ибрагьимова 1971-йисуз Рутулрин хуьре дидедиз хьана. Махачкъаладин 33-нумрадин юкьван мектеб акьалтIарайдалай кьулухъ ам ДГПУ-дин филологиядин факультетдик экечIна. Вуз акьалтIарай 1993-йисалай къенин йикъалди алимди языкознанидин кафедрада зегьмет чIугвазва.

Лагьана кIанда, Мариза Ибрагьимовадин къелемдикай илимдин 60-далай артух кIвалахар хкатнава. Абурун арада монографияр, къецепатан уьлквейрин илимдин журналра чапнавай макъалаяр, жуьреба-жуьре конференцийрал кIелнавай докладар ава. Ада Кавказдин чIаларин месэлайриз талукьарна Дагъустанда, Адыгеяда, Москвада, Гуржистанда ва Германияда тешкилай илимдин конференцийрани иштиракна. Алимди са шумуд сеферда МГУ-ди филологиядин рекьяй тешкилай Вирироссиядин илимдин конкурсра кIвенкIвечи чкаяр кьуна. Ам "Кавказдин лингвистикадин журнал" ва "Социально-педагогический институтдин вестник" журналрин редакцийрин коллегийрик ква. Мариза Ибрагьимовади гьакIни "РФ-дин халкьарин чIалар (Кавказдин чIалар)" пешекарвиляй аспирантринни соискателрин илимдин кIвалахриз регьбервал гузва. Вуздин преподавателдин кIвалахдихъ галаз санал ада ДГПУ-дин диссертацийрин советдин илимдин секретардин везифаярни тамамарзава.

6-ФЕВРАЛДИЗ нянин сятдин иридан зураз Махачкъалада Аваррин театрдин залда **"Мамнунан чирагъ"** тамаша къалурда. **Абдуселим ИСМАИЛОВА** кхьенвай ам **Алкьвадар Гьасан-зфендидиз** талукьарнава. Тамаша эцигайди кьилин режиссер, РД-дин халкьдин артист **Мирзебег МИРЗЕБЕГОВ** я.

Кроссворд

ТуькIуьрайди - Салигь ИБРАГЬИМОВ

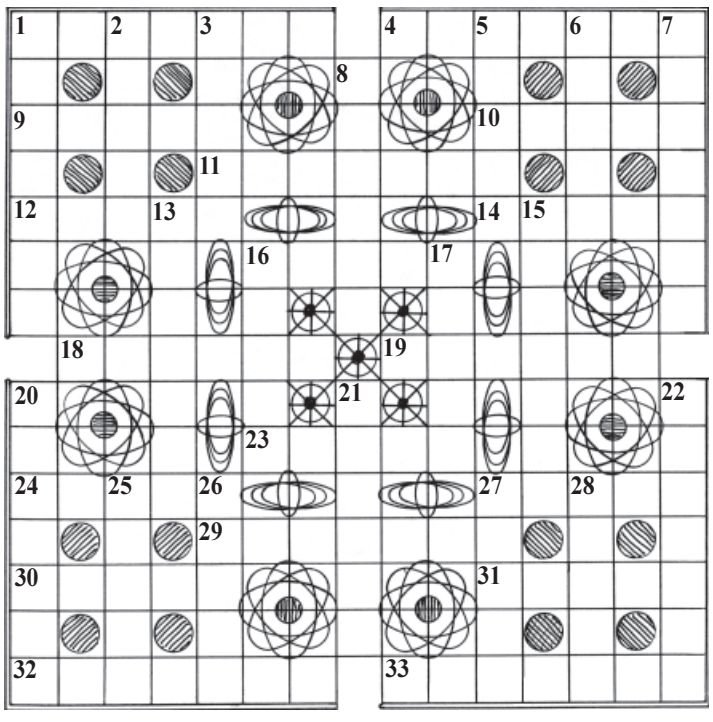

ДУЬЗ ЦIАРАРА: 1. Ахмакь, кIамаш. **4.** Дамах. **9.** Техил. **10.** Чахутка азар. **11.** Тамам туширди. **12.** ... устIар. **14.** Са шейинин винел хтун. **16.** Лезгийрин гьалва. **18.** Урусрин мискIин. **19.** КIвалел кьунвай кас. **23.** Кихлигдай дишегьли. **24.** Мукьвади. **27.** Гьуьлел акьалтда (урус гаф). **29.** КIизрияр кьадай кас. **30.** ЧIуру чIижер. **31.** Чилин шикил алай чар. **32.** Яргьивал алцумдай кьватида авай лент. **33.** Кьеле тунвай балугъ.

ТИК ЦIАРАРА: 1. Ири сарар авай йиге. **2.** Дагъустанда цIийи стадион, гилан "Анжи арена". **3.** Азаб гафунин синоним. **5.** Хуьруьн кьил. **6.** ЧIарарин жуьре. **7.** ДакIардин хилер. **8.** Къуш, нуькI. **13.**...сикI. **15.** Премия къачур кас. **16.** Адахъ... авач. **17.** Кьве касдин арада са кар туькIуьрдайди. **20.** КIекрен "чуру". **21.** Леваши районда са хуьр. **22.** Аялар къугъвадай "тапанчи". **25.** Лирикадин шиир. **26.** Насигьат. **27.** Суьрет. **28.** Сергьятар хуьзвай десте.

"ЛГ"-дин 4-нумрадиз акъатай кроссворддин жавабар:

ДУЬЗ ЦIАРАРА: 1. Гуьлгери. **4.** Гележег. **9.** Мичек. **10.** Ибне. **11.** Мере. **12.** Тавхана. **1 .** Нумра. **16.** Гъавгъа. **18.** Азраил. **19.** Адахли. **23.** Банка. **24.** "Ардар". **25.** Ругъунар. **28.** Регьв. **30.** Алиф. **31.** Алуча. **32.**зарафат. **33.** КIавузар.

ТИК ЦIАРАРА: 1. Гигиена. **2.** ГетIе. **3.** Рамка. **5.** Елкен. **6.** Етим. **7.** Генерал. **8.** Ачухун. **12.** Талашар. **13.** Агълабар. **15.** Мизан. **17.** Велед. **20.** Абурсуз. **21.** Урукул. **22.** Арифдар. **26.** Урада. **27.** Араба. **29.** Ваза. **30.** Аслу.

Московский финансово-промышленный
УНИВЕРСИТЕТ СИНЕРГИЯ
предлагает возможность поступить БЕЗ ЕГЭ на заочную форму обучения с получением диплома колледжа (СПО) и высшего образования за 5 лет.
Проект «2 диплома за 5 лет». Прием документов до 1 марта 2016 года.
Справки по тел. 8-928-254-25-04
Лиц. рег. №1015 от 02.06.2014. Свид-во о госаккредитации рег. №0647 от 31.05.2013

Нумрадиз чар

Авария

Сефибег ГЬАЖИБЕГОВ

Гьава, чил, гьуьл! Ибур чи уьмуьр патал чарасуз шартIар я. Заз кагьул туш и гафар тикрариз, вучиз лагьайтIа инсанри аннамишзавач, кваз кьазвач, я акваз кIанзавач вич алай хел къайгъусузвилелди якIвалди атIузвайди. Чил чи уьмуьрдин диб я. Анжах ракъинин экуьнилайни чимивилелай гъейри яшамиш хьун патал чаз вири гузвайди чил я, гьатта гьавани чилин михьивилелай, къацувилелай аслу я. И фикир зи рикIел хкайди "Лезги газетдин" алатай йисан 14-нумрадай кIелай Нариман Къарибован "Гьуьлуьз чакай хъел ава, инсанар!" макъала я.

Эхь, гьар са касдик къалабулух кутазвай хци месэла я. Алай вахтунда гьам гьуьл, гьам чуьл кьадарсуз кьацIурнава, чиркинарнава. Ихьтин дуьшуьшра анжах лугьуналди, кхьиналди ихьтин месэлаяр мукьвал вахтара бажагьат гьялиз жеда. Вучиз лагьайтIа ихьтин нукьсанрин дувулар деринра ава. Инал са ихьтин бендни кутугнаваз аквазва заз:

Чирк къалин ятIа чуьлда ва гьуьле,
Пухлу хьанватIа булахдин чешме,
Тахсир жагъурмир цава, я чиле,
АватIа, ава ам гьа ви кьиле.

Чиркин хьайила инсанрин кьилер, ахпа жезвайд я чиркин гьуьлерни чуьллер.

Са ихьтин агьвалат рикIел хтана зи. ЯркIи дереда хьайи кар я лугьуда. А дерединдин саки вирибуруз Гачалхуьруьн кьилихъ галай рекьин къерехдал алай пIир хъсандиз чида. ПIирен патавай физ-хквезвай вирида, чидай къулгьу, элгьям кIелиз, гвай шей - фу, пул, ширни-шекер пIирен дакIарда эцигдай. Зани са шумудра эцигни авуна, къачунни. Лугьурвал, михьи касдин пIир я.

Йикъарикай са юкъуз иниз масанай чпин дердидиз, я туш чирхчирдан мехъерик атанвай кьве жегьил, элкъвена хъфидайла, чпин машин рекьел акъвазарна, кьведни пIирен патав къацу чIурал ацукьна, чантадай фукъафунни акъудна, эрекь хъваз эгечIна. Са арадилай виняйгъуз райондиз физвай са эгьли касдиз рикIиз такIан жедай и агьвалат аквада. "Я гадаяр, им кутугай кар туш хьи, и михьи пIирен патав эрекь хъун. Квез Аллагьдихъай кичIе хьухь, пIирез хъел къведа", лагьана кьуьзуь касди жегьилриз . Гадайрикай сада: "Я халу, пIирегай чаз вуч жедайди я, ана вуж авайди я?" лагьана, ичIи хьанвай бутылка пIирен цлал гьалчна хана.

Эгьли касдизни, вичи лагьай келима цлал гьалчайди хьиз хьана, ван текъведайди акурла, вичин рехъ давамарна. Са шумуд декьикьадилай, руг цава туна, машин агъадалди хъфена.

Са арани хьанач, и кас хуьруьв агакьайла, инал инсанар кIватI хьанва. Вич машин рекьелай вацIуз аватнава кьван! ВацIун кьерел кукIвар хьанвай машиндиз са вил яна, ада вичин рехъ давамарна.

Сийидрин чархарив агакьайла, агъадихъай винелди хквезвай са яшлу кас гьалтда. Салам - ваалейкумсалам. Гафунай - гаф... Винидихъай атайда вичиз акур агьвалатдикай ахъайда... Агъадихъай хквезвайда гъилевай аса чиле эцяна, "Ваз вуч аватIа чидани, дуст кас, авария, машин рагалай фидалди, эвел а жегьилрин кьиле хьанвай" лагьаналда.

Гьада лагьайвал, я чуьл, я гьуьл икьван пухлу, чиркин жедачир, эгер инсанрин къилихар икьван къанвачиртIа. Вучда, къилих чIуру, акьул кьери инсанрин амалар я ман.

Эхь, тIебиатдални чан алайди я. Гьадани, аквар гьаларай, инсандин патай вичихъ авай алакъаяр, пис-хъсан гьиссзавай хьтинди я. Инсандилай тафаватлу яз, адан сабур артух я. Амма Нариман Къарибова кхьизвайвал, хъел атунни мумкин я.

Зи рикIин мурад я, руьгьдин гьараюн: "Инсанвал хуьх, эй инсанар"!

Продается земельный участок - 15 соток. Сулейман-Стальский район, с.Ашагастал-Казмаляр, возле трассы "Дербент-Касумкент". Рядом газ, свет, вода, плодоносящий сад. Цена договорная.
Тел. 8-928-680-86-45.